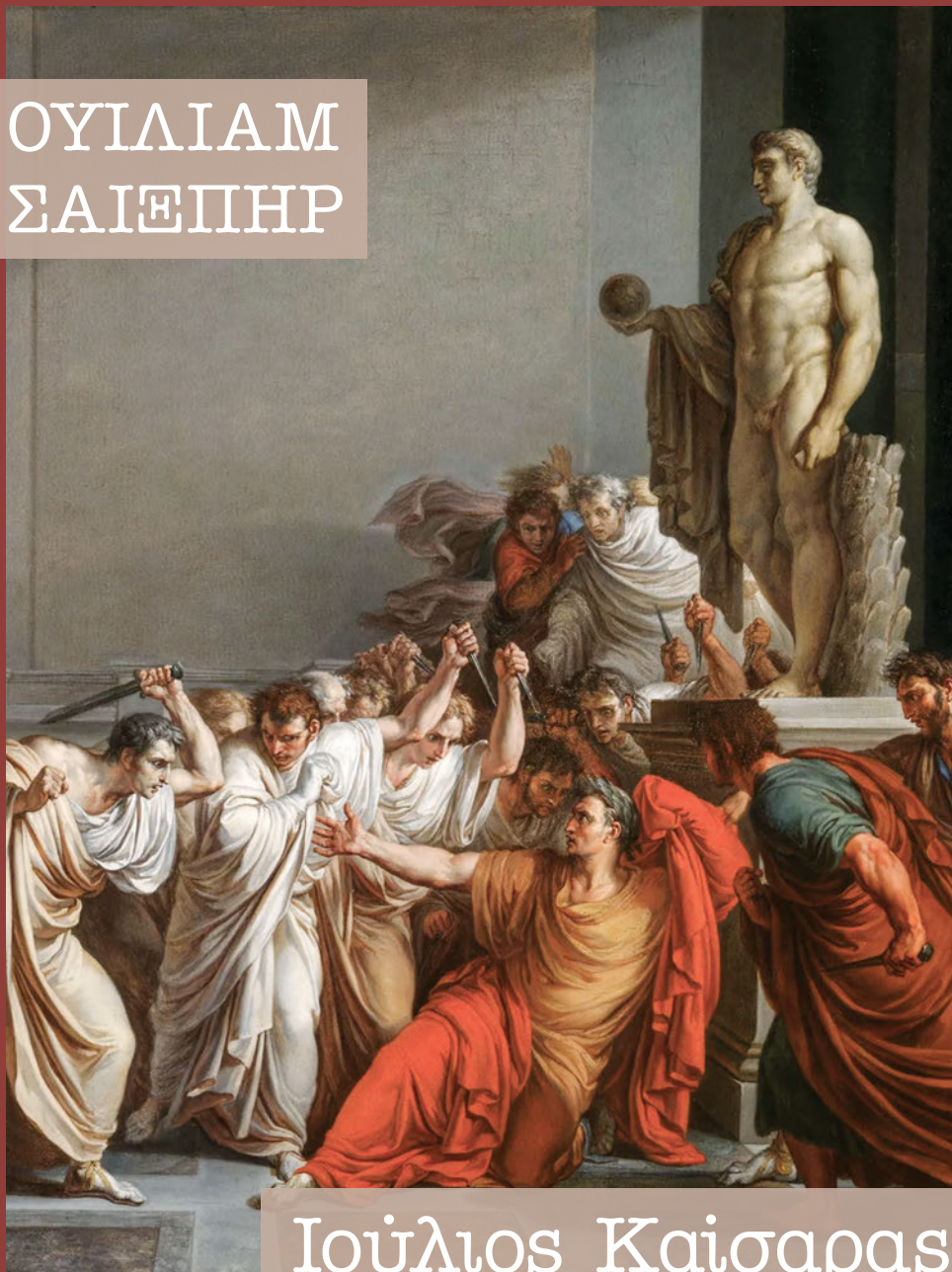

ΟΥΙΔΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ

Ιούλιος Καίσαρας

Λογοτεχνία
Β' Λυκείου

Ιούλιος Καίσαρας

Τίτλος: *Ιούλιος Καίσαρας*

Τίτλος πρωτότυπου: *The Tragedy of Julius Caesar*

Συγγραφέας: Ουίλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare)

Ομάδα Εργασίας ΙΕΠ

Γιαννίκας Αθανάσιος, ΠΕ70, Σύμβουλος Α΄ (Συντονιστής και μέλος αρχικής και ανασυγκροτημένης ομάδας)

Βαρτζιώτη Βασιλική, ΠΕ02, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)

Δούμα Ελπίδα, ΠΕ60, Σύμβουλος Β΄ (μέλος αρχικής ομάδας)

Καραγιάννη Σοφία, ΠΕ70, Σύμβουλος Β΄ (μέλος αρχικής και ανασυγκροτημένης ομάδας)

Λαμπροπούλου Ελένη, ΠΕ60, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)

Μπίστα Πολυξένη, ΠΕ02, Σύμβουλος Α΄ (μέλος αρχικής ομάδας)

Τουρίμπαμα Αγλαΐα, ΠΕ02, Σύμβουλος Β΄ (μέλος ανασυγκροτημένης ομάδας)

Απόδοση στα ελληνικά: Μαρίνα Καλεώδη, Μαρία Καρβέλα

Επιμέλεια κειμένου: Μαρίνα Καλεώδη

Σχεδιασμός εξώφυλλου: Βάνα Ρουσιώτη

Επιμέλεια έκδοσης: Μαρία Καρβέλα, Πέτρος Παπαπέτρος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συριίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το παρόν εκπονήθηκε με ευθύνη των Επιστημονικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, του Τμήματος Β΄: Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής σύμφωνα με υπ' αρ. πρωτ. 145275/ΓΔ4/04-12-2024 (ΑΔΑ: 66ΦΨ46ΝΚΠΔ-Χ7Ρ) Υπουργική Απόφαση

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΟΥΪΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ

Ιούλιος Καίσαρας

Λογοτεχνία
Β' Λυκείου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΜΥΡΝΙΩΤΑΚΗΣ

Τα πρόσωπα του έργου

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΑΣ

**ΟΚΤΑΒΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΑΣ, ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ,
Μ. ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΛΕΠΙΔΟΣ**

ΤΡΙΑΝΔΡΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ

ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ, ΠΟΠΛΙΟΣ, ΠΟΠΛΙΟΣ ΛΕΝΑΣ

ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΟΙ

**ΜΑΡΚΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ, ΚΑΣΣΙΟΣ, ΚΑΣΚΑΣ,
ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ, ΛΙΓΑΡΙΟΣ, ΔΕΚΙΟΣ ΒΡΟΥΤΟΣ,
ΜΕΤΕΛΛΟΣ ΚΙΜΒΡΟΣ, ΚΙΝΝΑΣ**

ΣΥΝΩΜΟΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ

ΦΛΑΒΙΟΣ και ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

ΔΗΜΑΡΧΟΙ

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

ΕΝΑΣ ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΝΙΔΟ

ΕΝΑΣ ΜΑΝΤΗΣ

ΚΙΝΝΑΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ

ΑΛΛΟΣ ΕΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

**ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ, ΤΙΤΙΝΙΟΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ,
ΚΑΤΩΝΑΣ Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ, ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ**

ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΒΡΟΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΣΣΙΟΥ

**ΒΑΡΡΟΣ, ΚΛΕΙΤΟΣ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ, ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ,
ΛΟΥΚΙΟΣ, ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ**

ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΒΡΟΥΤΟΥ

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΣΣΙΟΥ

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΑ

ΠΟΡΚΙΑ

ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΒΡΟΥΤΟΥ

ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΟΙ, ΠΟΛΙΤΕΣ, ΦΡΟΥΡΟΙ, ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ Κ.ΛΠ.

Σκηνή: Πρώτα στη Ρώμη, μετά στις Σάρδεις
και στους Φιλίππους.

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ 1

Ρώμη. Δρόμος.

(Μπαίνουν ο ΦΛΑΒΙΟΣ, ο ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ και μερικοί πολίτες.)

ΦΛΑΒΙΟΣ

Εμπρός! Σπίτι, τεμπέληδες, πηγαίnete στο σπίτι σας!
Είναι αργία σήμερα; Ή μήπως δεν το ξέρετε πως δεν
μπορείτε, αφού είστε τεχνίτες, να γυρίζετε καθημερινή
χωρίς σημάδια της δουλειάς σας; Μίλα, ποια είναι εσένα
η τέχνη σου;

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εγώ, κύριε, είμαι μαραγκός.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Πού είναι η ποδιά σου η πέτσινη και το μέτρο σου;
Τι μου έχεις βάλει τα καλά σου; Και συ, κύριε, τι τέχνη
κάνεις;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αλήθεια, κύριε, μπροστά σ' έναν καλό τεχνίτη, εγώ 'μαι,
όπως θα 'λεγε κανείς, σκιτζής.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Ναι, αλλά τι τέχνη κάνεις; Πες μου καθαρά.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Μια τέχνη, κύριε, που ελπίζω πως μπορώ να κάνω

με καθαρή τη συνείδησή μου, αφού η αλήθεια είναι,
κύριε, πως διορθώνω παλιοτόμαρα.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Τι τέχνη, βρε κατεργάρη; Βρε παλιοκατεργάρη, τι τέχνη;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Α, παρακαλώ, κύριε, μην ξεφεύγεις με μένα, αλλά,
αν σου ξεφύγει τίποτα, κύριε, εγώ θα σε φτιάξω.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Τι εννοείς; Εμένα να φτιάξεις, θρασύτατε;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Όχι, κύριε, να σε μπαλώσω.

ΦΛΑΒΙΟΣ

Δεν μου λες, μπαλωματής είσαι;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αλήθεια, κύριε, εγώ ζω από το σουβλί μου· εγώ δεν
ανακατεύομαι ούτε με τα θέματα ενός πραματευτή ούτε
με τα θέματα των γυναικών, αλλά είμαι πραγματικά,
κύριε, χειρουργός των παλιών παπουτσιών· όταν
βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο, τα γιαιτρεύω. Όλοι
οι καθωσπρέπει άνθρωποι, όσοι πάτησαν ποτέ σε
καθαρό δέρμα, πάτησαν πάνω σε δικό μου εργόχειρο.

ΦΛΑΒΙΟΣ

Και γιατί δεν είσαι σήμερα στο μαγαζί σου;
Τι γυρίζεις με τούτους δω τους ανθρώπους στους
δρόμους;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αλήθεια, κύριε, για να χαλάσουν τα παπούτσια τους και να βρω εγώ δουλειά. Όμως, πράγματι, κύριε, κάναμε σκόλη σήμερα για να δούμε τον Καίσαρα και να χαρούμε τον θρίαμβό του.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Για ποιον λόγο να χαρείτε; Τι κατακτήσεις φέρνει πίσω; Τι υποτελείς τον ακολουθούν στη Ρώμη να τον δοξάσουν δεμένοι στις ρόδες της άμαξάς του; Ω εσείς, κούτσουρα, εσείς, τούβλα, εσείς, χειρότεροι κι από αναισθητα πράγματα! Ω εσείς, σκληρόκαρδοι, απάνθρωποι άντρες της Ρώμης, δεν γνωρίσατε τον Πομπήιο; Πολλές φορές δεν σκαρφαλώσατε σε τοίχους, σε παραπέτα, σε πύργους και παράθυρα, σε καμινάδες, με τα μωρά σας αγκαλιά, κι εκεί δεν καθίσατε όλη μέρα με υπομονή προσμένοντας να δείτε τον τρανό Πομπήιο να περνάει στους δρόμους της Ρώμης; Και μόλις βλέπατε να προβάλλει το άρμα του, δεν φωνάζατε όλοι μαζί κάνοντας τον Τίβερη να τρέμει κάτω από τις όχθες του, ακούγοντας τον αντίλαλο της φωνής σας να βουίζει στους κούφιας ακτές του; Και εσείς τώρα φοράτε τα καλά σας; Και εσείς τώρα λέτε πως είναι σχόλη; Και τώρα εσείς στρώνετε άνθη στον δρόμο του, που έρχεται θριαμβευτής πάνω στο αίμα του Πομπήιου; Εξαφανιστείτε! Τρέξτε στα σπίτια σας, πέστε στα γόνατα και προσευχηθείτε στους θεούς να σταματήσουν την τιμωρία που αρμόζει σε τέτοια αχαριστία.

ΦΛΑΒΙΟΣ

Φύγετε, φύγετε, καλοί μου συμπατριώτες, και γι' αυτό το σφάλμα, συγκεντρώστε όλους τους κακομοίρηδες

σαν εσάς, τραβήξτε τους στου Τίβερη τις όχθες και χύστε τα δάκρυά σας στο κανάλι, ώσπου τα νερά του να ανέβουν και να φιλήσουν τις πιο ψηλές ακτές του.

(Βγαίνουν οι πολίτες.)

Δες πώς το ευτελές τους μέταλλο λύγισε· εξαφανίζονται αμίλητοι στην ενοχή τους. Κατέβα εσύ από κει κατά το Καπιτώλιο· εγώ θα πάω από δω. Ξεγύμνωσε τ' αγάλματα, όσα βρίσκεις στολισμένα εορταστικά.

ΜΑΡΟΥΛΛΟΣ

Μπορούμε να το κάνουμε αυτό; Ξέρεις, σήμερα είναι γιορτή, τα Λουπερκάλια.

ΦΛΑΒΙΟΣ

Δεν πειράζει· μη μείνει άγαλμα με τρόπαια του Καίσαρα πάνω του. Εγώ θα πάω γύρω να διώχνω τον όχλο απ' τους δρόμους. Κάνε κι εσύ το ίδιο όπου δεις μάζωξη. Με μαδημένα τα φτερά που μεγαλώνουν στις φτερούγες του, θα τον κάνουμε να πετάει στο συνηθισμένο ύψος, αλλιώς θ' ανέβει όπου δεν φτάνει ανθρώπου μάτι και θα μας έχει όλους εμάς σε δουλική τρομοκρατία.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 2

Στο ίδιο μέρος. Πλατεία.

*(Μπαίνουν, εν πομπή, με μουσική, ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ,
ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ, έτοιμος για τον αγώνα δρόμου,
η ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ, η ΠΟΡΚΙΑ, ο ΔΕΚΙΟΣ, ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ,
ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΚΑΣΣΙΟΣ και ο ΚΑΣΚΑΣ. Ακολουθεί μεγάλο
πλήθος, κι ανάμεσά τους ένας μάντης.)*

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Καλπουρνία!

ΚΑΣΚΑΣ

Ήσυχία, ε! Μιλάει ο Καίσαρας.

(Η μουσική σταματάει.)

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Καλπουρνία!

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Εδώ, κύριέ μου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Να σταθείς ακριβώς μπροστά στο πέραςμα
του Αντώνιου όταν τρέχει. Αντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καίσαρα, κύριέ μου;

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Μην ξεχάσεις, στη βιάση σου, Αντώνιε, να αγγίξεις

την Καλπουρνία· γιατί οι παλιότεροί μας λένε πως γυναίκα στείρα, αν αγγιχτεί στο άγιο τούτο αγώνισμα, λυτρώνεται από την κατάρα της στειρότητας.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Θα το θυμηθώ. Όταν ο Καίσαρας λέει «κάνε αυτό», έγινε.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Εμπρός· και μην παραλείψετε καμιά τελετή.

(Μουσική.)

ΜΑΝΤΗΣ

Καίσαρα!

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Α! Ποιος φωνάζει;

ΚΑΣΚΑΣ

Να πάψει κάθε θόρυβος· ησυχία πάλι!

(Η μουσική σταματάει.)

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ποιος μέσα από το πλήθος με καλεί; Άκουσα φωνή πιο δυνατή από κάθε μουσική να καλεί: «Καίσαρα!» Μίλα. Ο Καίσαρας γύρισε ν' ακούσει.

ΜΑΝΤΗΣ

Πρόσεχε τις Ειδούς του Μαρτίου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι άνθρωπος είν' αυτός;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ένας μάντης σου λέει να προσέχεις τις Ειδούς του Μαρτίου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Φέρ' τον μπροστά μου· θέλω να δω το πρόσωπό του.

ΚΑΣΚΑΣ

Ε συ, βγες απ' το πλήθος· κοίταξε τον Καίσαρα.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι μου λες τώρα; Πες το ξανά.

ΜΑΝΤΗΣ

Πρόσεχε τις Ειδούς του Μαρτίου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Είν' ονειροπαρμένος· αφήστε τον! Πάμε.

(Ανάκρουσμα. Βγαίνουν όλοι, εκτός απ' τον ΒΡΟΥΤΟ και τον ΚΑΣΣΙΟ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θα πας να δεις το αγώνισμα του δρόμου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι εγώ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Σε παρακαλώ, πήγαινε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν είμαι φίλαθλος: μου λείπει λίγη από τη ζωηράδα του Αντώνιου. Μη σταθώ εμπόδιο στις επιθυμίες σου, Κάσσιε. Θα σ' αφήσω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βρούτε, σε παρατηρώ τώρα τελευταία: δεν βλέπω πια στα μάτια σου εκείνη την ευγένεια και την ένδειξη αγάπης που είχα συνηθίσει. Είσαι πολύ πεισματάρης και παράξενος απέναντι στον φίλο σου που σ' αγαπάει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μην πλανιέσαι, Κάσσιε: αν θολώνει το βλέμμα μου, είναι γιατί στρέφω την ανταριασμένη μου όψη στον εαυτό μου. Βασανίζομαι τελευταία με πάθη κάπως διαφορετικά, σκέψεις μόνο για μένα, που ίσως σκιάζουν κάπως τη συμπεριφορά μου· όμως ας μην πικραίνονται απ' αυτό οι καλοί μου φίλοι (ανάμεσά τους, Κάσσιε, είσαι κι εσύ) ούτε άλλη εξήγηση να δίνουν στην αμέλειά μου, παρά πως ο καυμένος ο Βρούτος, όντας σε πόλεμο με τον εαυτό του, λησμονεί να δείξει την αγάπη του σε άλλους ανθρώπους.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τότε, Βρούτε, έχω πολύ παρεξηγήσει το πάθος σου· κι έχω μες στο στήθος μου θάψει σκέψεις πολύτιμες, συλλογισμούς σπουδαίους.

Πες μου, καλέ μου Βρούτε, μπορείς να δεις το πρόσωπό σου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, Κάσσιε, γιατί τα μάτια δεν βλέπουν τον εαυτό τους, παρά μόνο άμα καθρεφτιστούν κάπου αλλού.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Έτσι είναι. Και είναι μεγάλο κρίμα, Βρούτε, που δεν έχεις τέτοιους καθρέφτες να σου στρέψουν την κρυμμένη άξια σου στα μάτια σου, για να δεις τη σκιά σου. Έχω ακούσει ότι είναι πολλοί απ' τους πιο σεβασμίους στη Ρώμη (εκτός απ' τον αθάνατο τον Καίσαρα) που μιλάνε για τον Βρούτο. Και βογκώντας κάτω απ' του καιρού μας τον ζυγό, εύχονται ο γενναίος Βρούτος να 'χε τα μάτια του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σε τι κινδύνους θες να μ' οδηγήσεις, Κάσσιε, που θες να ψάξω μέσα μου για κάτι που δεν υπάρχει σε μένα;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Γι' αυτό, καλέ μου Βρούτε, ετοιμάσου ν' ακούσεις· κι αφού ξέρεις πως δεν μπορείς να δεις τον εαυτό σου καλά, όπως σε αντικατοπτρισμό, εγώ, καθρέφτης σου, ταπεινά θα σου αποκαλύψω μέρος του είναι σου που ακόμα δεν το γνωρίζεις.

Και μη με φθονήσεις, ευγενικέ Βρούτε: αν ήμουν κάνας κοινός αστείος ή αν συνήθιζα να ξεφτιλίζω με όρκους συνηθισμένους την αγάπη μου στον πρώτο τυχόντα· αν ξέρεις πως κολακεύω και αγκαλιάζω σφιχτά τους ανθρώπους κι έπειτα τους δυσφημώ· ή αν ξέρεις πως το έχω επάγγελμα να συντρώνω με όλο τον όχλο, τότε να με θεωρείς επικίνδυνο.

(Ανάκρουσμα και ζητωκραυγές.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι σημαίνουν αυτές οι φωνές; Φοβάμαι πως ο λαός θα επιλέξει τον Καίσαρα για βασιλιά του.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Α, το φοβάσαι; Τότε πρέπει να θεωρήσω πως δεν θα 'θελες να γίνει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν θα το 'θελα, Κάσσιε, κι ασ τον αγαπάω πολύ. Όμως τι με κρατάς εδώ τόση ώρα; Τι είναι αυτό που θέλεις να μου πεις; Αν είναι κάτι για γενικό καλό, βάλε μου στο 'να μάτι τιμή και στ' άλλο θάνατο και θα δω και τα δυο το ίδιο αδιάφορα· γιατί, ασ μου στείλουν οι θεοί τόσο καλό όσο αγαπώ τ' όνομα της τιμής παρά φοβάμαι τον θάνατο.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Γνωρίζω αυτή την αρετή μέσα σου, Βρούτο, τόσο καλά όσο γνωρίζω και την εξωτερική σου όψη. Λοιπόν, η τιμή είναι το θέμα που θέλω να σου συζητήσω. Δεν ξέρω τι εσύ κι οι άλλοι άνθρωποι σκέφτεστε για τούτη τη ζωή· μα για τον εαυτό μου θα το 'χα πιο καλά να μη ζω παρά να ζω με φόβο από ένα τέτοιο πλάσμα σαν τον εαυτό μου. Γεννήθηκα ελεύθερος όπως κι ο Καίσαρας· το ίδιο κι εσύ. Κι οι δυο ανατραφήκαμε το ίδιο καλά με εκείνον, κι οι δυο μας αντέχουμε το κρύο του χειμώνα το ίδιο καλά με εκείνον. Αλήθεια, μια μέρα αγριεμένη, με δυνατό αγέρα, κι ενώ ο ταραγμένος Τίβερης τρωγόταν με τις ακτές του, ο Καίσαρας μου είπε: «Τολμάς εσύ, Κάσσιε, τώρα να βουτήξεις μαζί μου μες στ' οργισμένο ρέμα και να κολυμπήσεις ως το σημείο εκείνο;» Στον λόγο πάνω, έτσι όπως ήμουν ντυμένος, βούτηξα ζητώντας του να μ' ακολουθήσει. Κι αυτό έκανε πράγματι. Το ρέμα μούγκριζε κι εμείς το χτυπούσαμε με τεντωμένα νεύρα,

παραμερίζοντάς το κι αναχαιτίζοντάς το με καρδιές της διαμάχης. Μα προτού βγούμε στο σημείο που είχε προταθεί, ο Καίσαρας φώναξε: «Βοήθησέ με, Κάσσιε, γιατί θα πνιγώ!» Τότε, όπως ο Αινείας, ο σπουδαίος μας πρόγονος, κουβάλησε στους ώμους του απ' της Τροίας τις φλόγες τον γέρο Αγχίση, έτσι κι εγώ τράβηξα απ' τα κύματα του Τίβερη τον κουρασμένο Καίσαρα.

Κι αυτός ο άνθρωπος έγινε τώρα θεός· και ο Κάσσιος είναι ένα άθλιο πλάσμα και πρέπει να λυγίζει το κορμί του, και μόνο αν ο Καίσαρας του γνέψει αδιάφορα. Είχε πυρετό όταν ήταν στην Ισπανία, κι όταν τον έπιανε κρίση, τον έβλεπα πώς έτρεμε· είναι αλήθεια, αυτός ο θεός έτρεμε, τα δειλά χείλη του έχαναν το χρώμα τους και αυτά τα ίδια μάτια, που σε ένα ανοιγόκλεισμά τους τρέμει ο κόσμος, έχαναν τη λάμψη τους. Τον άκουσα να βογκάει. Ναι, κι αυτή του η γλώσσα που κάνει τους Ρωμαίους να τον ξεχωρίζουν και να γράφουν όσα λέει στα βιβλία τους, αλίμονο, φώναζε: «Δώσε μου να πιω, Τιτίνιε», σαν άρρωστο κοριτσάκι. Ω θεοί, μου προκαλεί εντύπωση ένας άντρας με τόσο αδύναμη ιδιοσυγκρασία να βρίσκεται πρώτος στον μεγαλόπρεπο κόσμο και να παίρνει αυτός μόνο τη δάφνη.

(Ανάκρουσμα, ζητωκραυγές.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κι άλλες φωνές; Πιστεύω πως αυτές οι επευφημίες είναι για κάποιες νέες τιμές που φόρτωσαν στον Καίσαρα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μα αυτός, καλέ μου, δρασκελίζει τον στενό τον κόσμο σαν κολοσσός, κι εμείς τα ανθρωπάκια περπατάμε κάτω από τα πελώρια πόδια του γυρεύοντας

να βρούμε επαίσχυντους τάφους για εμάς. Οι άνθρωποι κάποιες φορές είναι κύριοι της μοίρας τους: Το λάθος, αγαπντέ μου Βρούτε, που βρισκόμαστε πιο χαμηλά, δεν οφείλεται στ' άστρα μας αλλά στον ίδιο μας τον εαυτό. «Βρούτος» και «Καίσαρας»: Τι έχει αυτό το «Καίσαρας»; Γιατί τ' όνομα αυτό ν' ακούγεται πιότερο απ' το δικό σου; Γράψε τα μαζί, το δικό σου είναι εξίσου ωραίο όνομα· πρόφερε τα, ακούγεται εξίσου ωραία από το στόμα· ζύγιασέ τα, είναι εξίσου βαρύ· επικαλέσου τα, το «Βρούτος» θα σου φέρει ένα πνεύμα εξίσου γρήγορα με το «Καίσαρας». Τώρα στο όνομα όλων των θεών μαζί, με τι τρέφεται αυτός ο Καίσαράς μας για να γίνει τόσο μέγας; Ω καιροί, ντροπή σας! Ρώμη, έχασες το γένος των ευγενών! Ποια εποχή, απ' τον κατακλυσμό κι έπειτα, δοξάστηκε ποτέ από έναν μόνο άντρα; Πότε μπόρεσαν να πουν ως τώρα, όσοι μιλούν για Ρώμη, πως τα πλατιά της τείχη περικλείουν μόνο έναν άντρα; Τώρα είναι πράγματι η Ρώμη, μια χώρα με αρκετή έκταση, που χωράει μόνο έναν άνθρωπο. Ω! εσύ κι εγώ ακούσαμε τους πατεράδες μας να λένε πως ήταν κάποτε ένας Βρούτος, που, όπως θ' ανεχόταν τον γέρο σατανά κυρίαρχο στη Ρώμη, το ίδιο εύκολα θα δεχόταν κι έναν βασιλιά.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πως μ' αγαπάς δεν το αμφισβητώ· σε τι έργο θα 'θελες να με βάλεις, έχω μια υποψία: το τι έχω σκεφτεί γι' αυτό και για την εποχή μας, θα σου το πω μια άλλη φορά. Προς το παρόν δεν θα 'θελα, και σε παρακαλώ στη φιλία μας, να ταραχτώ περισσότερο. Αυτά που μου είπες θα τα σκεφτώ· ό,τι έχεις να μου πεις με υπομονή θ' ακούσω, και θα βρω τον χρόνο οι δυο μας να βρεθούμε για να ακούσω και να απαντήσω σε αυτά τα υψηλά

πράματα. Ως τα τότε, ευγενικέ μου φίλε, συλλογίσου τούτο: ο Βρούτος θα προτιμούσε να 'ναι χωριάτης παρά να αποκαλεί τον εαυτό του γιο της Ρώμης υπό αυτές τις σκληρές συνθήκες που θέλει να μας επιβάλει αυτός ο καιρός.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χαίρομαι που τ' αδύνατα λόγια μου άναψαν τέτοια φωτιά στον Βρούτο.

(Μπαίνει ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ με την ακολουθία του.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ο αγώνας τέλειωσε κι ο Καίσαρας γυρίζει.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Όπως θα περνούν, τράβα τον Κάσκα απ' το μανίκι, κι αυτός με τον τραχύ του τρόπο θα σου πει ό,τι αξιόλογο έγινε σήμερα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αυτό θα κάνω. Αλλά για κοίτα, Κάσσιε, της οργής το σημάδι γυαλίζει στου Καίσαρα το φρύδι, κι όλοι οι άλλοι μοιάζουν μ' ακολούθους που τους μάλωσαν: της Καλπουρνιας τα μάγουλα είναι χλομά, κι ο Κικέρωνας κοιτάει με τέτοια κουναβίσια κι άγρια μάτια, όπως τον βλέπουμε στο Καπιτώλιο όταν τον κόβουν στη συζήτηση οι συγκλητικοί.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ο Κάσκαθ θα μας πει τι συμβαίνει.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Αντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καίσαρα;

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Θέλω γύρω μου να 'χω ανθρώπους παχουλούς· ανθρώπους με λεία κεφάλια, τέτοιους που κοιμούνται τη νύχτα. Αυτός ο Κάσσιος έχει όψη ισχνή και πειναλέα· σκέφτεται πολύ· τέτοιοι άνθρωποι είναι επικίνδυνοι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μην τον φοβάσαι, Καίσαρα. Δεν είν' επικίνδυνος· είν' ευγενής Ρωμαίος και καλός.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ας ήταν πιο παχύς! Αλλά δεν τον φοβάμαι. Κι όμως αν τ' όνομά μου ήταν επιρρεπές στον φόβο, δεν ξέρω άλλον που θα 'πρεπε ν' αποφεύγω όσο αυτόν τον ισχνό τον Κάσσιο. Διαβάζει πολύ· είναι σπουδαίος παρατηρητής και βλέπει ως τα κατάβαθα τις πράξεις των ανθρώπων. Δεν του αρέσουν οι αγώνες, όπως εσένα, Αντώνιε· δεν ακούει μουσική· σπάνια χαμογελάει, και χαμογελάει με τέτοιο τρόπο σαν να κοροϊδεύει τον εαυτό του, να περιφρονεί το πνεύμα του που έκανε να χαμογελάσει με στιδήποτε. Τέτοιοι άνθρωποι ποτέ δεν βρίσκουν ησυχία όσο βλέπουν έναν πιο τρανό από τους ίδιους, και επομένως είναι πολύ επικίνδυνοι. Σου λέω μάλλον τι φόβοι υπάρχουν, όχι τι φοβάμαι εγώ· εγώ είμαι πάντα ο Καίσαρας. Έλα στα δεξιά μου, γιατί αυτό το αυτί μου είναι κουφό, και πες μου αληθινά τι πιστεύεις γι' αυτόν.

(Βγαίνουν ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ και η ακολουθία του.
Ο ΚΑΣΚΑΣ μένει.)

ΚΑΣΚΑΣ

Με τράβηξες από το ρούχο· θες να μου μιλήσεις;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναι, Κάσκα. Πες μας τι έχει γίνει σήμερα και ο Καίσαρας φαίνεται τόσο λυπημένος.

ΚΑΣΚΑΣ

Μα αφού ήσουν μαζί του, δεν ήσουν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τότε δεν θα ρωτούσα τον Κάσκα.

ΚΑΣΚΑΣ

Ε, του πρόσφεραν ένα στέμμα· και, καθώς του το πρόσφεραν, το παραμέρισε με την ανάστροφη του χεριού, έτσι· και τότε ο λαός άρχισε να φωνάζει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Και τη δεύτερη φορά που ακούστηκαν φωνές;

ΚΑΣΚΑΣ

Ε, γι' αυτό το ίδιο ξανά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φώναξαν τρεις φορές: για ποιον λόγο φώναξαν την τελευταία φορά;

ΚΑΣΚΑΣ

Ε, για το ίδιο ξανά.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Του πρόσφεραν το στέμμα τρεις φορές;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναι, φυσικά, έτσι έγινε, και το παραμέρισε και τις τρεις, κάθε φορά πιο ευγενικά από πριν και κάθε φορά που το παραμέριζε οι έντιμοι γείτονές μου φώναζαν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποιος του πρόσφερε το στέμμα;

ΚΑΣΚΑΣ

Ε, ο Αντώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πες μας πώς έγινε, καλέ μου Κάσκα.

ΚΑΣΚΑΣ

Και να με κρεμούσατε, δεν θα μπορούσα να πω πώς έγινε: ήταν καθαρή ανοησία· ούτε το πρόσεξα. Είδα τον Μάρκο Αντώνιο που του πρόσφερε ένα στέμμα· και δεν ήταν στέμμα, αλλά κάτι σαν διάδημα· και, όπως σας είπα, το παραμέρισε μια φορά· αλλά, παρ' όλα αυτά, κατά τη γνώμη μου, φαινόταν πως ήθελε να το κρατήσει. Μετά του το πρόσφερε ξανά: τότε το παραμέρισε πάλι· αλλά, κατά τη γνώμη μου, πολύ απρόθυμα τράβηξε τα δάχτυλά του απ' αυτό. Και μετά του το πρόσφερε για τρίτη φορά· και το παραμέρισε και την τρίτη· και πάλι, ενώ το αρνιόταν, το σκυλολόι φώναζε και χτυπούσαν τ' αργασμένα χέρια τους, και πετούσαν ψηλά τους ιδρωμένους νυχτικούς τους σκούφους, και έβγαζαν τόσο βρομερό χνώτο επειδή ο Καίσαρας αρνήθηκε το στέμμα, που σχεδόν τον έπνιξε τον Καίσαρα, γιατί

στη στιγμή λιποθύμησε κι έπεσε κάτω. Κι όσο για μένα, δεν τολμούσα να γελάσω, από φόβο μήπως ανοίγοντας τα χείλη μου κατάπινα τον βρόμικο αέρα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μα, σιγά, σε παρακαλώ! Τι; Ο Καίσαρας λιποθύμησε;

ΚΑΣΚΑΣ

Έπεσε κάτω στην αγορά κι άφριζε απ' το στόμα και δεν μπορούσε να μιλήσει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είναι πολύ πιθανό: είναι επιληπτικός.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Όχι, ο Καίσαρας δεν είναι· αλλά εσύ κι εγώ, κι ο τίμιος Κάσκας, εμείς είμαστε επιληπτικοί.

ΚΑΣΚΑΣ

Δεν ξέρω τι εννοείς μ' αυτό· όμως είμαι βέβαιος ότι ο Καίσαρας έπεσε κάτω. Αν οι παλιοκουρελήδες δεν τον χειροκροτούσαν και δεν του σφύριζαν, κατά πώς τους άρεσε ή δεν τους άρεσε, όπως κάνουν στους θεατρίνους στο θέατρο, δεν είμαι τίμιος άνθρωπος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι είπε όταν συνήλθε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Λοιπόν, πριν να πέσει κάτω, όταν κατάλαβε πως το πλήθος χάρηκε που αρνήθηκε το στέμμα, άνοιξε τον χιτώνα του και τους πρόσφερε τον λαιμό του να του τον κόψουν. Αν ήμουν ένας άνθρωπος που έκανε

μια οποιαδήποτε δουλειά και δεν το 'παιρνα στα σοβαρά το κίνημά του, να πήγαινα στην κόλαση μαζί με τους κατεργάρηδες. Κι έτσι έπεσε. Όταν συνήλθε, είπε, αν είχε κάνει ή πει κάτι ανάρμοστο, ζήτησε από την αφεντιά τους να το ρίξουν στην αρρώστια του. Τρία τέσσερα γυναίκα, εκεί που στεκόμουν, φώναξαν «Α, τον καλόφυχο!» και τον συγχώρησαν μ' όλη τους την καρδιά. Όμως αυτό δεν έχει και τόση σημασία· αν ο Καίσαρας είχε σφάξει τις μανάδες τους, δεν θα 'καναν αλλιώς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Και ύστερα απ' αυτό έφυγε έτσι στενοχωρημένος;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ο Κικέρωνας είπτε τίποτα;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναι, μίλησε ελληνικά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Για ποιο θέμα;

ΚΑΣΚΑΣ

Μα, αν σας το πω, δεν θα σας ξανακοιτάξω στα μάτια· αλλά όσοι τον κατάλαβαν χαμογέλασαν ο ένας στον άλλον και κούνησαν τα κεφάλια τους· αλλά όσο για μένα, ήταν ακαταλαβίστικα. Θα μπορούσα να σας πω κι άλλα νέα· του Μάρουλλου και του Φλάβιου, που έβγαζαν τα στολίδια από τις εικόνες του Καίσαρα,

τους έκαναν να σωπάσουν. Γεια και χαρά σας. Έγιναν κι άλλες ανοησίες ακόμη, αν μπορούσα να τις θυμηθώ!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θα φας μαζί μου απόψε, Κάσκα;

ΚΑΣΚΑΣ

Όχι, έχω υποσχεθεί αλλού.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Θες να δειπνήσεις μαζί μου αύριο;

ΚΑΣΚΑΣ

Αμέ, αν είμαι ζωντανός και το κάλεσμά σου κρατάει και το φαγητό σου αξίζει.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ωραία. Θα σε περιμένω.

ΚΑΣΚΑΣ

Αυτό να κάνεις. Γεια και χαρά και στους δυο σας!

(Βγαίνει ο ΚΑΣΚΑΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πώς έγινε έτσι τραχύς αυτός! Ήταν τολμηρός όταν πήγαινε στο σχολείο.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Έτσι είναι και τώρα, αν είναι ν' αναλάβει μια δουλειά που θέλει θάρρος και γενναιότητα, όσο κι αν φαίνεται έτσι αργός. Αυτή η τραχύτητα είναι σαν τη σάλτσα στο έξυπνο μυαλό του, που κάνει τα στομάχια να χωνεύουν τα λόγια του με πιο πολλή όρεξη.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έτσι είναι. Για την ώρα θα σ' αφήσω. Αύριο, αν θέλεις να μιλήσουμε, θα έρθω στο σπίτι σου· ή, αν θέλεις, έλα εσύ στο σπίτι μου και θα σε περιμένω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτό θα κάνω: ως τότε σκέψου τα εγκόσμια.

(Βγαίνει ο ΒΡΟΥΤΟΣ.)

Λοιπόν, Βρούτε, είσαι ευγενής· ωστόσο, βλέπω πως το τίμιο μέταλλό σου μπορεί με δούλεμα να χάσει την ιδιότητά του: γι' αυτό πρέπει τα ευγενικά πνεύματα να σχετίζονται με όμοιά τους· γιατί ποιος είναι τόσο στέρεος ώστε να μην ξελογιάζεται;

Ο Καίσαρας δύσκολα με ανέχεται· αλλ' αγαπάει τον Βρούτο. Αν ήμουν τώρα Βρούτος κι αυτός ήταν ο Κάσσιος, δεν θα μου πουλούσε πνεύμα. Απόψε θα ρίξω στα παράθυρά του επιστολές που θα φαίνονται να προέρχονται από διάφορους πολίτες και θα εκφράζουν όλες τη μεγάλη ιδέα που έχει η Ρώμη για τ' όνομά του· και θα φαίνεται θολά η φιλοδοξία του Καίσαρα. Και ύστερα απ' αυτό, ας μένει ο Καίσαρας στη σιγουριά του, γιατί εμείς θα τον ταρακουνήσουμε, αλλιώς θα μας βρουν χειρότερες μέρες.

(Βγαίνει.)

ΣΚΗΝΗ 3

Στο ίδιο μέρος. Δρόμος.

(Βροντές κι αστραπές. Μπαίνουν από αντίθετες πλευρές ο ΚΑΣΚΑΣ με το σπαθί του γυμνό και ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ.)

ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ

Καλνσπέρα, Κάσκα! Πήγες τον Καίσαρα στο σπίτι του;
Γιατί 'σαι ξέπνοος και τι βλέμμα είναι αυτό;

ΚΑΣΚΑΣ

Δεν σε συγκινεί που όλη η εξουσία της γης τρέμει σαν πράμα άστατο; Ω Κικέρωνα! Έχω δει θύελλες όπου οι βίαιοι άνεμοι έσκιζαν τις ροζιασμένες δρυς· κι έχω δει τον φιλόδοξο ωκεανό να φουσκώνει, να λυσσάει και ν' αφρίζει για να φτάσει πάνω στα απειλητικά σύννεφα. Όμως ποτέ μέχρι αυτό το βράδυ, ποτέ μέχρι αυτή την ώρα δεν πέρασα μέσα από θύελλα που να πέφτει φωτιά. Είτε γίνεται εμφύλια διαμάχη ανάμεσα στους θεούς ή αλλιώς ο κόσμος με την πολλή ανευλάβεια απέναντί τους τους εξοργίζει ώστε να μας στέλνουν την καταστροφή.

ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ

Γιατί, έχεις δει κάτι πιο όμορφο;

ΚΑΣΚΑΣ

Ένας απλός σκλάβος, τον γνωρίζεις καλά εξ όψεως, σήκωσε το αριστερό του χέρι, που άναψε και καιγόταν σαν είκοσι δαδιά μαζί, κι όμως το χέρι του δεν ένιωσε φωτιά κι έμεινε άκαυτο. Έκτοτε δεν θηκάρωσα

το σπαθί μου. Μπροστά στο Καπιτώλιο μου παρουσιάστηκε ένα λιοντάρι, που με κοίταξε και με προσπέρασε σκυθρωπό χωρίς να με πειράξει. Και είχαν μαζευτεί σε έναν σωρό καμιά κατοστή απαίσιες γυναίκες, που ο φόβος τις είχε αλλάξει, και ορκίζονταν πως είδαν άντρες, όλο φλόγες, να τριγυρίζουν στους δρόμους. Και χτες το νυχτοπούλι κάθισε μέρα μεσημέρι στην αγορά, σφυρίζοντας και σκούζοντας. Όταν τέτοιοι οίωνοί συμπίπτουν, μην πει κανείς: «Αυτά έχουν τους λόγους τους, είναι όλα φυσικά»· γιατί πιστεύω είναι κακά σημάδια για τον τόπο όπου γίνονται.

ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ

Πράγματι, είναι παράξενοι οι καιροί. Αλλά οι άνθρωποι ερμηνεύουν τα πράγματα με τον δικό τους τρόπο, μακριά από τον σκοπό που έχουν τα ίδια. Θα έρθει ο Καίσαρας στο Καπιτώλιο αύριο;

ΚΑΣΚΑΣ

Ναι, θα το κάνει, αφού είπε στον Αντώνιο να σε ειδοποιήσει πως θα είναι εκεί αύριο.

ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ

Καληνύχτα, λοιπόν, Κάσκα! Αυτός ο αναστατωμένος ουρανός δεν είναι για περίπατο.

ΚΑΣΚΑΣ

Στο καλό, Κικέρωνα!

(Βγαίνει ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ, μπαίνει ο ΚΑΣΣΙΟΣ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποιος είν' εκεί;

ΚΑΣΚΑΣ

Ένας Ρωμαίος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ο Κάσκας, κρίνοντας από τη φωνή σου.

ΚΑΣΚΑΣ

Είναι καλό το αυτί σου. Κάσσιε, τι νύχτα είν' αυτή;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μια πολύ ευχάριστη νύχτα για τίμιους ανθρώπους.

ΚΑΣΚΑΣ

Ποιος είδε ποτέ τέτοια απειλή τ' ουρανού;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτός που είδε τη γη γεμάτη λάθη. Όσο για μένα, εγώ περπάτησα στους δρόμους και ρίχτηκα μες στην επικίνδυνη νυχτιά, κι έτσι χαλαρός, Κάσκα, καθώς βλέπεις, ξεγύμνωσα το στήθος μου στον κεραυνό· κι όταν το μπλε φως της αστραπής έμοιαζε σαν ν' ανοίγει το στήθος τ' ουρανού, μπήκα ο ίδιος μπροστά στον στόχο της φωτιάς.

ΚΑΣΚΑΣ

Μα γιατί να πειράξεις έτσι τους θεούς; Οι άνθρωποι πρέπει να φοβούνται και να τρέμουν όταν οι παντοδύναμοι θεοί μάς στέλνουν τέτοιους φριχτούς οινούς για να μας καταπλήξουν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Είσαι χαζός, Κάσκα· κι αυτές οι σπίθες της ζωής, που πρέπει να έχει κάθε Ρωμαίος, σου λείπουν ή δεν τις αξιοποιείς. Δείχνεις χλομός και χαμένος, φοβάσαι και αναρωτιέσαι βλέποντας την παράξενη οργή του ουρανού. Αλλά αν αναλογιζόσουν τον πραγματικό λόγο γιατί όλες αυτές οι φωτιές, γιατί όλα αυτά τα πετούμενα φαντάσματα, γιατί πουλιά και θηρία κάθε ποιότητας και είδους, γιατί γέροι, τρελοί και νήπια προβλέπουν, γιατί όλ' αυτά τα πράγματα αλλάζουν την τάξη τους, τη φύση τους και προκαθορισμένες λειτουργίες τους σε τερατώδεις ιδιότητες, γιατί· θα βρεις πως ο ουρανός τούς εμποτίζει με αυτά τα πνεύματα για να τα κάνει όργανα του φόβου και να προειδοποιήσει για κάποια τερατώδη κατάσταση. Τώρα θα μπορούσα, Κάσκα, να σου ονομάσω έναν άνθρωπο σαν αυτή την τρομερή νύχτα, που βροντάει, αστράφτει, ανοίγει τάφους και βρυχάται σαν λιοντάρι στο Καπιτώλιο· έναν άνθρωπο όχι δυνατότερο από εσένα ή εμένα σε προσωπικό επίπεδο, αλλά που έχει μεγαλώσει υπερβολικά και τρομερά όπως είναι αυτά τα παράξενα ξεσπάσματα.

ΚΑΣΚΑΣ

Τον Καίσαρα εννοείς· έτσι δεν είναι, Κάσσιε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ας είναι για όποιον είναι. Γιατί τώρα οι Ρωμαίοι έχουν μυσ και άκρα όπως κι οι πρόγονοί τους· μα, αλίμονό μας! το μυαλό των πατέρων μας πέθανε, και μας κυβερνούν τα πνεύματα των μπτέρων μας· ο ζυγός και η υπομονή μάς κάνουν να δείχνουμε γυναίκες.

ΚΑΣΚΑΣ

Πράγματι, λένε πως οι συγκληπτικοί αύριο σκοπεύουν να κηρύξουν τον Καίσαρα βασιλιά· και θα φοράει το στέμμα του σε στεριά και θάλασσα, σ' όλα τα μέρη, εκτός από δω στην Ιταλία.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ξέρω πού θα φορέσω αυτό το ξίφος επομένως· ο Κάσσιος απ' τα δεσμά θα γλιτώσει τον Κάσσιο. Μ' αυτό, θεοί, κάνετε τον αδύνατο πιο δυνατό· μ' αυτό, θεοί, τους τυράννους νικάτε. Ούτε πέτρινος πύργος ούτε τοίχοι μπρούντζινοι ούτε ανέρο μπουντρούμι ούτε αλυσίδες βαριές από σίδηρο μπορούν να περιορίσουν τη δύναμη του πνεύματος· όμως η ζωή, όντας εξαντλημένη από αυτές τις κοσμικές αμπάρες, ποτέ δεν χάνει τη δύναμη να λυτρωθεί. Αν το ξέρω αυτό εγώ, ασ το μάθει όλος ο κόσμος, όσο μέρος της τυραννίας κουβαλώ, μπορώ να τ' αποτινάξω όταν θέλω.

(Βροντή ξανά.)

ΚΑΣΚΑΣ

Το ίδιο κι εγώ. Και κάθε σκλάβος έχει στα χέρια του τη δύναμη να λύσει τα δεσμά του.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τότε γιατί ο Καίσαρας πρέπει να 'ναι τύραννος; Ο καημένος! Ξέρω πως δεν θα ήταν λύκος, αν δεν έβλεπε τους Ρωμαίους παρά ως πρόβατα. Δεν θα ήταν λιοντάρι, αν οι Ρωμαίοι δεν ήταν ελαφίνες. Όσοι βιάζονται ν' ανάψουν μια μεγάλη φωτιά αρχίζουν με λίγα άχυρα. Τι φρούγανα είν' η Ρώμη, τι σκουπίδια, τι κουφάρια, όταν χρησιμεύει σαν βασικό υλικό για να φωτίσει

πράμα ανάξιο σαν τον Καίσαρα! Μα, ω θλίψη, πού με πας; Ίσως τα λέω αυτά σε κάποιον που θέλει να είναι σκλάβος· όμως ξέρω τι θ' απαντήσω. Αλλά είμαι οπλισμένος κι οι κίνδυνοι μου είναι αδιάφοροι.

ΚΑΣΚΑΣ

Μιλάς στον Κάσκα και σε τέτοιο άντρα που ποτέ δεν ήταν γελοίος καταδότης. Ορίστε, το χέρι μου. Γίνε αντάρτης για να διώξουμε όλη αυτή τη θλίψη, κι εγώ θα πατήσω αυτό το πόδι μου εκεί που θα πατήσει και ο πρώτος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Έγινε η συμφωνία. Τώρα μάθε, Κάσκα, πως έχω κιόλας ξεσηκώσει ορισμένους Ρωμαίους απ' τ' ανώτερα πνεύματα ν' αναλάβουν μαζί μου μια δουλειά με τίμια επικίνδυνες συνέπειες· και ξέρω πως γι' αυτό με περιμένουν στη στοά του Πομπήιου. Γιατί τώρα, αυτή την τρομερή νύχτα, δεν υπάρχει κίνηση ούτε πεζός στους δρόμους· και η όψη των στοιχείων μοιάζει με το έργο που έχουμε στα χέρια μας, όλο αίμα, αγριάδα και τρομάρα.

(Μπαίνει ο ΚΙΝΝΑΣ.)

ΚΑΣΚΑΣ

Στάσου λίγο, γιατί κάποιος έρχεται με βιάση.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Είν' ο Κίννας· τον γνωρίζω από το περπάτημα. Είναι φίλος. Κίννα, για πού τρέχεις;

ΚΙΝΝΑΣ

Για να σε βρω. Ποιος είναι; Ο Μέτελλος ο Κίμβρος;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Όχι, είναι ο Κάσκας, μαζί μας για τον ίδιο σκοπό.
Με περιμένουν, Κίννα;

ΚΙΝΝΑΣ

Χαίρομαι γι' αυτό. Τι τρομερή νύχτα! Δυο τρεις δικοί μας είδαν παράξενα πράγματα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Με περιμένουν; Πες μου.

ΚΙΝΝΑΣ

Ναι, σε περιμένουν. Ω Κάσσιε, αν μπορούσες να πάρουμε τον ευγενή Βρούτο με το μέρος μας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μείνε ήσυχος. Καλέ μου Κίννα, πάρε αυτό το χαρτί και κοίτα να το βάλεις στην έδρα του πραίτορα, όπου ο Βρούτος δεν γίνεται να μην το βρει· και ρίξε το μέσ' απ' το παράθυρό του· κόλλησέ το με κερί πάνω στο άγαλμα του παλιού Βρούτου. Και αφού τα κάνεις όλα αυτά, γύρνα στη στοά του Πομπήιου, όπου θα μας βρεις. Ο Δέκιος Βρούτος κι ο Τρεβώνιος είν' εκεί;

ΚΙΝΝΑΣ

Όλοι, εκτός από τον Μέτελλο τον Κίμβρο κι αυτός πήγε να σε βρει στο σπίτι σου. Λοιπόν, εγώ πηγαίνω να προφτάσω να ρίξω αυτά τα χαρτιά όπως μου ζήτησες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ναι, κι έλα πάλι στου Πομπήιου το θέατρο.

(Βγαίνει ο ΚΙΝΝΑΣ.)

Έλα, Κάσκα, εσύ κι εγώ πριν ξημερώσει πάμε να δούμε τον Βρούτο στο σπίτι του. Κατά τα τρία τέταρτα είναι δικός μας ήδη, κι ο άντρας ολάκερος με την επόμενη συνάντηση θα μας παραδοθεί.

ΚΑΣΚΑΣ

Ω! είναι ψηλά στις καρδιές όλου του λαού! Κι αυτό που θα φαινόταν έγκλημα από μας, η παρουσία του, σαν η πιο καλή αλχημεία, θα το αλλάξει σε αρετή και σε αξία.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Γι' αυτόν και την αξία του και το πόσο μεγάλη ανάγκη τον έχουμε, σωστά τα σκέφτεσαι. Ας πηγαίνουμε, γιατί είναι πια περασμένα μεσάνυχτα· και πριν ξημερώσει θα τον ξυπνήσουμε και θα βεβαιωθούμε γι' αυτόν.

(Βγαίνουν.)

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΚΗΝΗ 1

Ρώμη. Στο περιβόλι του Βρούτου.

(Μπαίνει ο ΒΡΟΥΤΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, Λούκιε! Ε!

Δεν μπορώ απ' την πορεία των άστρων να μαντέψω
πόσο κοντά είναι η μέρα. Λούκιε, λέω! Θα 'θελα
να το 'χα εγώ το ελάττωμά του να κοιμάμαι τόσο βαθιά.
Έλα, Λούκιε, έλα! Εύπνα, λέω! Επιτέλους, Λούκιε!

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Με φωνάξατε, κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Βάλε ένα κερι στο σπουδαστήριό μου, Λούκιε. Και όταν
ανάψει, έλα και φώναξέ με.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Μάλιστα, κύριε.

(Βγαίνει.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αυτό πρέπει να γίνει με τον θάνατό του: κι από μέρος
μου εγώ δεν ξέρω αιτία προσωπική να τον χτυπήσω,

παρά τη γενική. Θέλει να βάλει στέμμα: Πώς αυτό μπορεί να του αλλάξει τη φύση, αυτό είναι το ερώτημα. Η ωραία μέρα είναι που βγάζει έξω την οχιά. Κι αυτό χρειάζεται προσεκτικό περπάτημα. Να του βάλουμε στέμμα; Ναι! Κι ύστερα, τρώντι λέω, του βάζουμε κεντρί, που όποτε θέλει θα μπορεί να 'ναι μ' αυτό επικίνδυνος. Η κατάχρηση του μεγαλείου είναι όταν χωρίζει τη συνείδηση από τη δύναμη· και, για να πούμε την αλήθεια για τον Καίσαρα, δεν γνωρίζω αν τα πάθη του τον κυβέρνησαν περισσότερο απ' τη λογική του. Αλλά είναι αποδεδειγμένο πως η ταπεινοφροσύνη είναι της νεαρής φιλοδοξίας η σκάλα, στην οποία στρέφει το πρόσωπο όποιος ανεβαίνει. Μα όταν φτάσει στο πάνω σκαλί, τότε γυρνάει την πλάτη του στη σκάλα, και κοιτάει στα σύννεφα, καταφρονώντας τα κάτω σκαλιά από τα οποία ανέβηκε. Έτσι μπορεί να κάνει κι ο Καίσαρας· και για να μην μπορέσει, ας τον αποτρέψουμε. Και, αφού η φιλονικία δεν θα φέρει κάποιο χρώμα για το τι είν' αυτός, ας τη διαμορφώσουμε έτσι: Αυτό που είναι, μεγαλώνοντας, θα έφτανε σε αυτές και εκείνες τις ακρότητες. Γι' αυτό φαντάσου τον σαν ένα αυγό φιδιού, που, σκάζοντας, όπως όλα του είδους του, θα γίνει κακό, και σκότωσέ τον μες στο τσόφλι.

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Το κερί είν' αναμμένο στο γραφείο σας, κύριε. Ψάχνοντας στο παράθυρο για τσακμακόπετρα βρήκα αυτό το χαρτί σφραγισμένο, κι είμαι βέβαιος πως δεν ήταν εκεί όταν πήγα να κοιμηθώ.

(Του δίνει το γράμμα.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πήγαινε πάλι να κοιμηθείς· δεν ξημέρωσε.
Δεν είν' αύριο, παιδί μου, οι Ειδοί του Μαρτίου;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Δεν ξέρω, κύριε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κοίτα στο ημερολόγιο και πες μου.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αυτό θα κάνω, κύριε.

(Βγαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οι αναλαμπές που σκίζουν τον αέρα φωτίζουν τόσο
πολύ, που μπορώ και να διαβάσω υπό αυτές.

(Ανοίγει το γράμμα και διαβάζει.)

Βρούτε, κοιμάσαι: ξύπνα και κοίτα τον εαυτό σου.

Πρέπει η Ρώμη κλπ. Μίλα, χτύπα, διόρθωσε!

«Βρούτε, κοιμάσαι: ξύπνα!»

Τέτοιες συστάσεις ρίχνουν συχνά και τις έχω μαζέψει.

«Πρέπει η Ρώμη κλπ.» Αυτό πρέπει να το συμπληρώσω
εγώ:

Πρέπει η Ρώμη να βρίσκεται υπό τον φόβο ενός
ανθρώπου; Τι, η Ρώμη; Οι πρόγονοί μου έδιωξαν
τον Ταρκύνιο απ' τους δρόμους της Ρώμης, όταν
ανακηρύχθηκε βασιλιάς.

«Μίλα, χτύπα, διόρθωσε!» Μου λένε να μιλήσω και να χτυπήσω; Ω Ρώμη! Το υπόσχομαι: αν ακολουθήσει η διόρθωση, θα ικανοποιηθεί το αίτημά σου από το χέρι του Βρούτου.

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αφέντη, έχουν περάσει δεκαπέντε μέρες του Μάρτη.

(Χτύπος από μέσα.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλώς. Πήγαινε στην πόρτα, κάποιος χτυπάει.

(Βγαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

Αφότου ο Κάσσιος πρώτος με τσίγκλησε κατά του Καίσαρα, δεν έχω κοιμηθεί.

Ανάμεσα στην πράξη ενός τρομερού έργου και στην πρώτη κίνηση, όλο το διάστημα μοιάζει με φάντασμα ή με απαίσιο όνειρο. Το πνεύμα και τα θνητά όργανα κάνουν συμβούλιο· κι η κατάσταση του ανθρώπου, σαν ένα μικρό βασίλειο, υφίσταται τότε μια επανάσταση.

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Κύριε, είν' ο γαμπρός σας ο Κάσσιος στην πόρτα, που επιθυμεί να σας δει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είναι μόνος του;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Όχι, κύριε, είναι μαζί του κι άλλοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τους γνωρίζεις;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Όχι, κύριε, έχουν τις κουκούλες ως τ' αυτιά τους και τα μισά τους πρόσωπα είναι θαμμένα μες στους μανδύες τους, έτσι δεν μπόρεσα με τίποτα να καταλάβω ποιοι είναι από κάποιο σημάδι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ας περάσουν.

(Βγαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

Είναι η φατρία. Ω συνωμοσία! ντρέπεσαι να δείξεις το επικίνδυνό σου φρύδι τη νύχτα, τότε που το κακό είναι πιο ελεύθερο; Ω! τότε, την ημέρα, πού θα βρεις μια σπηλιά τόσο σκοτεινή να κρύψεις το τερατώδες πρόσωπό σου; Μην ψάχνεις για καμιά, συνωμοσία. Κρύψ' το σε χαμόγελα και στη φιλικότητα. Γιατί, αν κυκλοφορήσεις με τη φυσική σου παρουσία, ούτε το ίδιο το Έρεβος δεν θα `ναι αρκετά σκοτεινό για να σε κρύψει από την αποτροπή.

(Μπαίνουν οι συνωμότες ΚΑΣΣΙΟΣ, ΚΑΣΚΑΣ, ΔΕΚΙΟΣ, ΚΙΝΝΑΣ, ΜΕΤΕΛΛΟΣ, ΚΙΜΒΡΟΣ και ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πιστεύω πως είναι μεγάλη η αγένειά μας προς την ανάπαυσή σου. Καλημέρα, Βρούτε. Σε ενοχλούμε;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έχω σπκωθεί εδώ και ώρα, καθώς ήμουν ξύπνιος όλη νύχτα. Γνωρίζω τους άντρες που έρχονται μαζί σου;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ναι, όλους τους· και δεν υπάρχει άντρας εδώ που να μη σε τιμάει· και όλοι τους θα 'θελαν να 'χες για τον εαυτό σου την ίδια γνώμη που κάθε πατρίκιος Ρωμαίος έχει για σένα. Αυτός είναι ο Τρεβόνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είναι ευπρόσδεκτος εδώ.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτός ο Δέκιος Βρούτος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κι αυτός ευπρόσδεκτος είναι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτός ο Κάσκας, αυτός ο Κίννας κι αυτός ο Μέτελλος Κίμβρος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είναι όλοι ευπρόσδεκτοι. Ποιες άγρυπνες έγνοιες μπαίνουν ανάμεσα στα μάτια σας και τη νύχτα;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μπορώ να πω δυο λέξεις;

(Ψιθυρίζουν.)

ΔΕΚΙΟΣ

Εδώ βρίσκεται η ανατολή: Εδώ δεν σκάει η μέρα;

ΚΑΣΚΑΣ

Όχι.

ΚΙΝΝΑΣ

Ω συγγνώμη, κύριε, έτσι είναι· κι εκείνες οι γκριζες γραμμές που διαπερνούν τα σύννεφα είναι προάγγελοι της μέρας.

ΚΑΣΚΑΣ

Θα ομολογήσετε πως γελαστήκατε κι οι δυο. Εδώ που δείχνει το σπαθί μου ανατέλλει ο ήλιος· που η θέση του είν' ακόμα πολύ νότια, σύμφωνα με τη νεαρή εποχή του έτους. Κάπου σε δυο μήνες πιο ψηλά κατά τον βοριά θα πρωτοδείξει τη φλόγα του· κι εδώ ακριβώς, στο Καπιτώλιο, στέκει το ακρότατο σημείο της ανατολής.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δώστε μου όλοι το χέρι σας, ένας ένας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κι ως ορκιστούμε για την απόφαση που πήραμε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, όχι όρκο. Αν το πρόσωπο το αντρίκιο, το μαρτύριο της ψυχής μας, η απάτη της εποχής, αν αυτά δεν είναι λόγοι δυνατοί, σκορπίστε αμέσως, κι ο καθένας ας σπεύσει στο κενό κρεβάτι του. Και ας αφήσουμε την αγέρωχη τυραννία να προχωρά, ωστόσο όλοι οι άντρες πέσουν ένας ένας με κλήρο. Μ' αν αυτά, όπως εγώ πιστεύω σίγουρα, έχουν φωτιά αρκετή

ν' ανάψουν δειλούς και ν' ατσαλώσουν με γενναιότητα το μαλακό γυναικείο πνεύμα, τότε, πατριώτες, τι άλλο χρειαζόμαστε παρά το δίκιο μας να μας κεντρίσει για να μας ξεσηκώσει; Τι άλλο δέσιμο από συνωμοτικούς Ρωμαίους, που έχουν δώσει λόγο και δεν τον αθετούν; Και τι άλλο όρκο από τιμή δεσμευμένη με τιμή, ότι πρέπει να γίνει αυτό ή να πέσουμε γι' αυτό; Ορκίζονται οι παπάδες και οι δειλοί και οι φαύλοι, τα αδύναμα και γέρικα ψοφίμια και οι ψυχές οι βασανισμένες τόσο, που δέχονται τις αδικίες· για κακούς σκοπούς ορκίζονται τέτοια πλάσματα που δεν τα εμπιστεύονται οι άνθρωποι· μα ας μη λεκιάσουμε την καθαρή αρετή της επιχείρησής μας ούτε το ακατάβλητο σθένος της ψυχής μας, πιστεύοντας πως ο σκοπός μας ή η εκτέλεσή του χρειάζεται όρκο· όταν κάθε στάλα απ' το αίμα που φέρει κάθε Ρωμαίος, και το φέρει μεγαλόψυχα, θα είν' ένοχη για σοβαρή νοθεία, αν αθετήσει και το ελάχιστο μόριο απ' οποιαδήποτε υπόσχεση έχει δώσει.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αλλά τι γίνεται με τον Κικέρωνα; Να τον καλούσαμε; Θεωρώ πως θα 'ρθει μαζί μας με μεγάλη προθυμία.

ΚΑΣΚΑΣ

Μην τον αφήσουμε έξω.

ΚΙΝΝΑΣ

Όχι, με κανέναν τρόπο.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Ω! ας τον έχουμε, γιατί τ' ασπμένα του μαλλιά θα μας αποφέρουν καλή γνώμη και θα αγοράσουν φωνές που θα επαινέσουν τα έργα μας. Θα πουν πως η δική του

κρίση καθοδήγησε τα χέρια μας· η νιότη κι η αγριότητά μας δεν θα φανούν, αλλά όλα θα θαφτούν από τη δική του σοβαρότητα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω μην τον αναφέρεις· ασ μην του ξανοιχτούμε· γιατί αυτός ποτέ δεν θ' ακολουθήσει κάτι που το ξεκίνησαν άλλοι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τότε, ασ τον αφήσουμε απέξω.

ΚΑΣΚΑΣ

Πράγματι, αυτός δεν ταιριάζει.

ΔΕΚΙΟΣ

Δεν θ' αγγιχτεί κανένας άλλος εκτός απ' τον Καίσαρα;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δέκιε, σωστά το έθεσες. Πιστεύω πως δεν κάνει, ο Μάρκος Αντώνιος, ο τόσο αγαπημένος του Καίσαρα, να ζησει ύστερα απ' τον Καίσαρα: θα δείτε, είναι πονηρός μηχανορράφος· και ξέρετε, τα μέσα του, αν τα βελτιώσει, μπορεί να φτάσουν στα άκρα και να μας βλάψουν όλους· για να το αποφύγουμε αυτό, ασ πέσουν μαζί ο Αντώνιος κι ο Καίσαρας.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το έργο μας σίγουρα θα φανεί πολύ αιμοβόρο, Γάιε Κάσσιε, αφού κόψουμε το κεφάλι, να κομματιάσουμε τα μέλη με οργή ως τον θάνατο και με φθόνο έπειτα· γιατί ο Αντώνιος δεν είναι παρά ένα μέλος του Καίσαρα. Αλλά να είμαστε θύτες, όχι σφάχτες, Γάιε. Εμείς

ξεσηκωθήκαμε όλοι ενάντια στο πνεύμα του Καίσαρα,
και στων θνητών το πνεύμα δεν κυλάει αίμα.

Ω! αν μπορούσαμε να φτάσουμε στο πνεύμα του Καίσαρα
και να μη διαμελίσουμε τον Καίσαρα. Μα, αλίμονο,
ο Καίσαρας πρέπει να ματώσει. Λοιπόν, ευγενικοί μου
φίλοι, ας τον σκοτώσουμε με τόλμη, αλλά όχι με λύσσα·
ας τον θυσιάσουμε σαν προσφορά στους θεούς, κι όχι
να τον κομματιάσουμε σαν κουφάρι για τα σκυλιά. Και
ας αφήσουμε τις καρδιές μας, όπως κάνουν οι έξυπνοι
αφέντες, που ωθούν τους δούλους τους σε άγριες πράξεις
κι ύστερα φαίνεται πως τους μαλώνουν. Έτσι η πράξη
μας θα φανεί ότι έγινε από ανάγκη κι όχι από ζήλια·
που όταν ως τέτοια φανεί στα μάτια του κόσμου,
θα ονομαστούμε εξαγνιστές, όχι φονιάδες. Κι όσο για
τον Μάρκο Αντώνιο, μην τον σκέφτεστε· γιατί δεν μπορεί
να κάνει περρισσότερα απ' όσα και του Καίσαρα το χέρι
όταν θα 'χει κοπεί το κεφάλι του Καίσαρα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Και όμως τον φοβάμαι· μέσα του είναι τόσο βαθιά
η αγάπη που 'χει για τον Καίσαρα...

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αχ, καλέ μου Κάσσιε, μην τον σκέφτεσαι: αν αγαπάει
τον Καίσαρα, το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να
βλάψει τον εαυτό του· να πέσει σε μελαγχολία και να
πεθάνει για τον Καίσαρα. Κι αυτό θα ήταν πολύ· γιατί
είναι δοσμένος σε αγώνες, σε αγριότητες, σε παρές.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Δεν υπάρχει λόγος να τον φοβόμαστε· ας μην πεθάνει.
Γιατί θα ζει και θα γελάει μ' αυτό μετά.

(Χτυπάει ρολόι.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ησυχία! Άκου το ρολόι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Το ρολόι χτύπησε τρεις.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Είναι ώρα να χωριστούμε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μα ακόμα είναι αμφίβολο αν θα βγει σήμερα ο Καίσαρας ή όχι· γιατί έχει γίνει προληπτικός τελευταία, αντίθετα απ' τη βασιική άποψη που είχε άλλοτε για φαντασίες, όνειρα και μυσταγωγίες. Μπορεί αυτοί οι φαινομενικοί οιωνοί, η ασυνήθιστη τρομάρα αυτής της νύχτας και η πειστικότητα των οιωνοσκόπων του να τον κρατήσουν μακριά από το Καπιτώλιο σήμερα.

ΔΕΚΙΟΣ

Μην το φοβάστε αυτό: κι αν έχει αποφασίσει κάτι τέτοιο, μπορώ να του αλλάξω γνώμη, γιατί του αρέσει ν' ακούει πως τους μονόκερους μπορείς να τους πιάσεις με δέντρα και τις αρκούδες με καθρέφτες, τους ελέφαντες με λάκκους, τα λιοντάρια με δίχτυα και τους ανθρώπους με κολακείες, μα όταν του λέω πως μισεί τους κόλακες, το παραδέχεται, και τότε κολακεύεται περισσότερο. Αφήστε το σε μένα· γιατί εγώ μπορώ να διαμορφώσω τη διάθεσή του, και θα τον φέρω στο Καπιτώλιο.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Όχι, θα πάμε όλοι εκεί για να τον πάρουμε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στις οκτώ η ώρα, το αργότερο;

ΚΙΝΝΑΣ

Ναι, το αργότερο, και τότε δίχως άλλο.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Ο Γάιος Λιγάριος δεν ανέχεται τον Καίσαρα, επειδή τον αποπύρε που δεν μίλησε καλά για τον Πομπήιο· απορώ που κανένας σας δεν τον σκέφτηκε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, τότε, καλέ μου Μέτελλε, πήγαινε να τον βρεις. Με αγαπάει πολύ, και του έχω δώσει αρκετούς λόγους γι' αυτό· στείλ' τον μου απλώς εδώ, και θα τον καταφέρω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μας βρήκε το πρωί. Θα σ' αφήσουμε, Βρούτε. Και, φίλοι, ασ σκορπιστούμε· μα να θυμάστε τι έχετε πει και να φανείτε αληθινοί Ρωμαίοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλοί μου κύριοι, να φαίνεστε φρέσκοι και χαρούμενοι· ασ μην αφήσουμε την όψη μας να αποκαλύψει τα σχέδιά μας, αλλά ασ κάνουμε ό,τι και οι Ρωμαίοι ηθοποιοί μας, με πνεύμα πρόθυμο και τυπική σταθερότητα. Επομένως, καλημέρα σε όλους σας.

(Βγαίνουν όλοι, εκτός τον ΒΡΟΥΤΟ.)

Παιδί! Λούκιε! Κοιμάσαι βαθιά; Δεν πειράζει· απόλαυσε τη μελιστάλαχτη δροσιά του ύπνου. Εσύ δεν έχεις οπτασίες ούτε φαντάσματα που άοκνη έγνοια

ζωγραφίζει στα μυαλά των ανθρώπων· γι' αυτό κοιμάσαι έτσι βαθιά.

(Μπαίνει η ΠΟΡΚΙΑ.)

ΠΟΡΚΙΑ

Βρούτε, αφέντη μου!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πορκία, τι θέλεις; Γιατί σηκώθηκες τώρα; Δεν είναι καλό για την υγεία σου να εμπιστεύεσαι την αδύναμη κατάστασή σου στην πρωινή δροσιά.

ΠΟΡΚΙΑ

Ούτε για τη δική σου. Έφυγες βιαστικά, Βρούτε, από το κρεβάτι μου· και χτες το βράδυ στο δείπνο, σηκώθηκες ξαφνικά και περπατούσες σκεπτικός κι αναστενάζοντας, με τα χέρια σου σταυρωμένα, κι όταν σε ρώτησα τι συνέβαινε, μ' αγριοκοίταξες. Σε πίεσα περισσότερο· τότε έξυσες το κεφάλι σου, και πολύ νευρικά χτύπησες το πόδι σου. Επέμεινα κι άλλο, αλλά εσύ δεν απαντούσες, αλλά με μια θυμωμένη κίνηση του χεριού μού έκανες νόημα να σ' αφήσω. Έτσι έκανα, από φόβο μη δυναμώσω αυτόν σου τον εκνευρισμό που φαινόταν πολύ φουντωμένος, και με την ελπίδα πως οφειλόταν στην κακή διάθεση, που πότε πότε μας πιάνει όλους. Όλο αυτό δεν σ' αφήνει να φας ούτε να μιλήσεις ούτε να κοιμηθείς. Και αν μπορούσε να επηρεάσει την εμφάνισή σου όσο και τη διάθεσή σου, δεν θα σε γνώριζα, Βρούτε μου. Αγαπημένε μου κύριε, μοιράσου μαζί μου την αιτία της θλίψης σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν είμαι καλά στην υγεία μου, αυτό είν' όλο.

ΠΟΡΚΙΑ

Ο Βρούτος είναι σοφός, κι αν δεν ήταν υγιής, θα έκανε ό,τι χρειαζόταν για να συνέλθει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μα αυτό κάνω. Καλή μου Πορκία, πήγαινε στο κρεβάτι.

ΠΟΡΚΙΑ

Είναι ο Βρούτος άρρωστος κι είναι καλό να τριγυρίζει άντυτος και να ανασαίνει την πρωινή υγρασία; Πώς! Είναι ο Βρούτος άρρωστος, κι έφυγε κλεφτά από τ' ωραίο του κρεβάτι για να προκαλέσει το μόλυσμα της νύχτας και τον κρύο κι ανθυγιεινό αέρα για να επιβαρύνει την ασθένειά του; Όχι, Βρούτε μου· έχεις κάποια αξιόποινη πράξη στο μυαλό σου, που, από το δικαίωμα και την αξία που μου παρέχει η θέση μου έπρεπε να γνωρίζω. Και γονατιστή σ' εξορκίζω, στην κάποτε παινεμένη ομορφιά μου, σ' όλους τους όρκους της αγάπης σου, και στον μέγα όρκο που μας ένωσε σε σάρκα μία, αποκάλυψε σε μένα, στον εαυτό σου, στο άλλο σου μισό τι σε βαραίνει και τι άνθρωποι ήρθαν απόψε να σε δουν· γιατί ήρθαν έξι επτά, που έκρουβαν τα πρόσωπά τους ακόμη κι από το σκοτάδι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μη γονατίζεις, γλυκιά μου Πορκία.

ΠΟΡΚΙΑ

Δεν θα γονατίζα, αν εσύ ήσουν ο γλυκός μου Βρούτος. Στο συμβόλαιο του γάμου, πες μου, Βρούτε, υπάρχει εξαίρεση

για μένα να γνωρίζω μυστικά δικά σου; Είμαι ο εαυτός σου, αλλά, σαν να είμαι υπό όρους, να τρώω μαζί σου στο τραπέζι, να σου γλυκαίνω το κρεβάτι και να σου μιλώ κάποιες φορές; Ώστε μένω μόνο στα προάστια της καλής σου διάθεσης; Αν δεν είμαι τίποτα άλλο, τότε η Πορκία είναι η αγαπητικιά του Βρούτου, όχι η γυναίκα του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είσαι η πιστή και τιμημένη μου γυναίκα, τόσο ακριβή μου όσο οι κόκκινες οι σταγόνες που επισκέπτονται τη θλιμμένη μου καρδιά.

ΠΟΡΚΙΑ

Αν αυτό ήταν αλήθεια, τότε θα έπρεπε να γνωρίζω αυτό το μυστικό. Αναγνωρίζω πως είμαι μια γυναίκα, αλλά μια γυναίκα που ο αφέντης Βρούτος πήρε ως σύζυγο· αναγνωρίζω πως είμαι μια γυναίκα, αλλά μια γυναίκα με καλή φήμη, κόρη του Κάτωνα. Πιστεύεις πως δεν είμαι πιο δυνατή απ' το φύλο μου, έχοντας τέτοιο πατέρα και τέτοιο σύζυγο; Πες μου τα μυστικά σου, δεν θα τα φανερώσω. Έχω αποδείξει ξεκάθαρα τη σταθερότητά μου, πληγώνοντας τον εαυτό μου εκούσια εδώ, στον μηρό: μπορώ να υποστώ αυτό το βάρος υπομονετικά και όχι το βάρος από τα μυστικά του άντρα μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω θεοί, κάντε με άξιο αυτής της υπέροχης γυναίκας!

(Χτύπημα.)

Άκου, άκου, κάποιος χτυπάει. Πορκία, πήγαινε μέσα λίγο· και όπου να 'ναι το στήθος σου θα μοιραστεί τα μυστικά της καρδιάς μου. Όλες μου τις δεσμεύσεις

θα σου τις εξηγήσω, όλα όσα έχω κρύψει στα θλιμμένα φρύδια μου. Άφησέ με αμέσως.

(Βγαίνει η ΠΟΡΚΙΑ. Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ με τον ΛΙΓΑΡΙΟ.)

Λούκιε, ποιος χτυπάει;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εδώ είναι ένας άρρωστος που θέλει να σας μιλήσει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είναι ο Γάιος Λιγάριος, τον στέλνει ο Μέτελλος. Παιδί, μείνε μακριά. Ο Γάιος Λιγάριος, λοιπόν;

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Δέξου την καλημέρα από μια γλώσσα αδύναμη.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω! Τι καιρό που διάλεξες, γενναίε Γάιε, να μαντιλοδεθείς. Δεν έπρεπε να είσαι άρρωστος!

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Δεν είμαι άρρωστος, αν ο Βρούτος έχει αναλάβει ανδραγάθημα που αξίζει το όνομα της τιμής.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τέτοιο ανδραγάθημα έχω αναλάβει, Λιγάριε, αν ήταν καλά το αυτί σου για να το ακούσει.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Μα όλους τους θεούς που προσκυνά ο Ρωμαίος, πετάω την αρρώστια μου. Ψυχή της Ρώμης! Γενναίο τέκνο, βγαλμένο από λαγόνες τίμιες! Εσύ, σαν ξορκιστής,

ανέστησες το νεκρωμένο πνεύμα μου. Πες μου τώρα να ορμήσω, και θα κάνω τ' αδύνατα· ναι, κι ακόμη περισσότερα. Τι πρέπει να κάνω;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάποια δουλειά που θα γιατρέψει τους άρρωστους.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Μήπως όμως κάποιον γερό τον αρρωστήσουμε;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κι αυτό πρέπει να κάνουμε. Ό,τι είναι, Γαίε μου, θα σου το αποκαλύψω, πηγαίνοντας σ' αυτόν στον οποίο πρέπει να γίνει.

ΛΙΓΑΡΙΟΣ

Οδήγησε τον δρόμο και με καρδιά φλογισμένη σ' ακολουθώ, να κάνω αυτό που δεν γνωρίζω· αλλά μου αρκεί που μ' οδηγεί ο Βρούτος.

(Κεραυνός.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ακολουθήσέ με, λοιπόν.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 2

Ένα δωμάτιο στο παλάτι του Καίσαρα.

*(Αστραπές και βροντές. Μπαίνει ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ
με τη νυχτικιά του.)*

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ούτε ο ουρανός ούτε η γη έχει ησυχάσει απόψε: Τρεις φορές η Καλπουρνία φώναξε στον ύπνο της «Βοήθεια! Δολοφονούν τον Καίσαρα!» Ποιος είν' εδώ;

(Μπαίνει ένας ΥΠΗΡΕΤΗΣ.)

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Κυριέ μου;

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Πήγαινε πες στους ιερείς να προσφέρουν θυσία, και φέρε μου τις γνώμες τους για την επιτυχία.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Θα το κάνω, κύριέ μου.

(Βγαίνει.)

(Μπαίνει η ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ.)

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Τι σκοπό έχεις, Καίσαρα; Σκέφτεσαι να βγεις έξω;
Δεν πρέπει να κουνηθείς από το σπίτι σήμερα.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ο Καίσαρας θα βγει. Όλα όσα με απείλψαν δεν είδαν

παρά μόνο την πλάτη μου· όταν δουν το πρόσωπο του Καίσαρα, εξαφανίζονται.

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Καίσαρα, ποτέ δεν έδωσα σημασία στους οιωνούς, μα τώρα με τρομάζουν. Υπάρχει ένας μέσα, που, πέρα απ' όσα ακούσαμε κι είδαμε, μιλάει για τα πιο φοριχτά οράματα που είδε η φρουρά. Μια λέαινα γέννησε στους δρόμους και τάφοι άνοιξαν κι έβγαλαν τους πεθαμένους· άγριοι πύρινοι μαχητές πολέμησαν πάνω στα σύννεφα με φάλαγγες και τάγματα και σωστή τάξη μάχης, που έριχνε στάλες αίμα πάνω στο Καπιτώλιο· ο αχός της μάχης βούιζε στον αέρα, άλογα χλιμίντριζαν και άντρες που ξεψυχούσαν βογκούσαν και φαντάσματα έσκουζαν και τσίριζαν στους δρόμους. Ω Καίσαρα, αυτά τα πράγματα είναι εντελώς ασυνήθιστα και τα φοβάμαι!

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι μπορεί ν' αποφύγει αυτός που είν' ορισμένο το τέλος του από τους παντοδύναμους θεούς; Όμως ο Καίσαρας θα βγει· γιατί αυτές οι προβλέψεις είναι για όλο τον κόσμο γενικά όπως και για τον Καίσαρα.

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Όταν ζητιάνοι πεθαίνουν, δεν εμφανίζονται κομήτες· οι ίδιοι οι ουρανοί φωτίζουν τον θάνατο των βασιλιάδων.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Δειλοί πεθαίνουν πολλές φορές πριν από τον θάνατό τους· ο γενναίος δεν γεύεται παρά μόνο μία φορά τον θάνατο. Απ' όλα τα θαυμαστά που έχω ακούσει, το πιο παράξενο μου φαίνεται που οι άνθρωποι φοβούνται,

ενώ το βλέπουν πως ο θάνατος, ένα αναγκαίο τέλος,
θα ῥθει όταν είναι να ῥθει.

(Μπαίνει ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ.)

Τι λένε οι οιωνοσκόποι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Δεν θα ήθελαν να βγείτε έξω σήμερα. Τραβώντας
τα εντόσθια από ένα σφαχτάρι, δεν μπόρεσαν να βρουν
καρδιά μέσα στο ζώο.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Οι θεοί το κάνουν αυτό για να ντροπιάσουν τη δειλία:
Ο Καίσαρας θα ήταν ζώο χωρίς καρδιά, αν καθόταν
σήμερα στο σπίτι του από φόβο. Όχι, ο Καίσαρας δεν
θα το κάνει. Ο κίνδυνος γνωρίζει πολύ καλά πως
ο Καίσαρας είναι πιο επικίνδυνος από κείνον. Είμαστε
δυο λιοντάρια που γεννήθηκαν την ίδια μέρα, κι εγώ
το γηραιότερο και το φοβερότερο.
Και ο Καίσαρας θα βγει.

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Αλίμονο, κύριέ μου, η σοφία σου φαγώθηκε από την
αυτοπεποίθηση! Μην βγεις έξω σήμερα: πες πως ο δικός
μου ο φόβος σε κρατάει στο σπίτι και όχι ο δικός σου.
Θα στείλουμε τον Μάρκο Αντώνιο στη Σύγκλητο και θα
πει όταν δεν είσαι καλά σήμερα. Άφησέ με γονατιστή να
το πετύχω αυτό.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ο Μάρκος Αντώνιος θα πει πως δεν είμαι καλά και για
χάρη σου θα μείνω στο σπίτι.

(Μπαίνει ο ΔΕΚΙΟΣ.)

Να ο Δέκιος Βρούτος, να, αυτός θα τους το πει.

ΔΕΚΙΟΣ

Καίσαρα, γεια! Καλή σου μέρα, άξιε Καίσαρα. Έρχομαι να σε πάρω για τη Σύγκλητο.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Και ήρθες στην πιο κατάλληλη ώρα για να पास τα χαιρετίσματά μου στους συγκλητικούς και να τους πεις πως δεν θα πάω σήμερα. Δεν μπορώ είναι ψέμα και πως δεν τολμώ πιο ψέμα. Δεν θα πάω σήμερα. Αυτό πες τους, Δέκιε.

ΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑ

Πες πως είναι άρρωστος.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Να στείλει ο Καίσαρας ψέματα; Άπλωσα στις κατακτήσεις το χέρι μου τόσο μακριά για να φοβάμαι να πω σε ασπρογέννηδες την αλήθεια; Δέκιε, πήγαινε πες τους πως ο Καίσαρας δεν θα πάει.

ΔΕΚΙΟΣ

Πανίσχυρε Καίσαρα, πες μου κάποια αιτία, αλλιώς θα γελάσουν μαζί μου, αν τους πω αυτό.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Η αιτία είναι στη θέλησή μου. Δεν θα πάω. Αυτό αρκεί για να ικανοποιηθεί η Σύγκλητος. Αλλά για την προσωπική σου ευχαρίστηση, επειδή σ' αγαπάω, θα σου πω: Εδώ η Καλπουρνία, η γυναίκα μου, με κρατάει

στο σπίτι. Απόψε είδε στο όνειρό της το άγαλμά μου, που σαν σιντριβάνι μ' εκατό κρουνοί έτρεχε καθάριο αίμα· και πολλοί δυναμικοί Ρωμαίοι πήγαιναν χαμογελαστοί κι έπλεναν τα χέρια τους σ' αυτό. Κι αυτά λέει πως είναι προειδοποιήσεις και οιωνοί και κακά σημάδια· κι έπεσε στα γόνατα ικετεύοντας να μείνω στο σπίτι σήμερα.

ΔΕΚΙΟΣ

Τ' όνειρο αυτό εξηγήθηκε εντελώς λάθος. Ήταν ένα όραμα καλό και τυχερό. Το άγαλμά σου που έχυne αίμα από πολλούς κρουνοί, στο οποίο τόσο πολλοί χαμογελαστοί Ρωμαίοι πλένονταν, σημαίνει πως από σένα η μεγάλη Ρώμη θα βυζιάξει ζωογόνο αίμα, κι ότι σπουδαίοι άνθρωποι θα στριμωχτούν για γαλόνια, παράσημα, φυλαχτά και εμβλήματα. Αυτό σημαίνει τ' όνειρο της Καλπυρνίας.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Κι έτσι το εξήγησες πολύ καλά.

ΔΕΚΙΟΣ

Σαφώς, όταν ακούσεις τι έχω να σου πω. Και μάθε το τώρα. Η Σύγκλητος έχει αποφασίσει να δώσει στέμμα σήμερα στον πανίσχυρο Καίσαρα. Αν στείλεις να τους πεις πως δεν θα πας, μπορεί να αλλάξουν γνώμη. Άλλωστε, θα μπορούσε κάποιος να το στρέψει στην κοροϊδία και να πει: «As διακόπει η Σύγκλητος για μια άλλη φορά, όταν η γυναίκα του Καίσαρα δει καλύτερα όνειρα». Αν ο Καίσαρας κρύβεται, δεν θα ψιθυρίσουν «Μπα! Ο Καίσαρας φοβάται»; Συγχώρεσέ με, Καίσαρα, μα η μεγάλη, μεγάλη μου αγάπη για το καλό σου μου

επιβάλλει να σ' το πω αυτό, κι η λογική μου είναι υπάκουη στην αγάπη μου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι ανόητοι φαίνονται τώρα οι φόβοι σου, Καλπουρνία! Ντρέπομαι που υπέκυψα σ' αυτούς. Δώσ' μου την τήβεννό μου, γιατί θα πάω.

(Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΛΙΓΑΡΙΟΣ, ο ΜΕΤΕΛΛΟΣ, ο ΚΑΣΚΑΣ, ο ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ, ο ΚΙΝΝΑΣ και ο ΠΟΠΛΙΟΣ.)

Να και ο Πόπλιος που έρχεται για να με πάρει.

ΠΟΠΛΙΟΣ

Καλημέρα, Καίσαρα!

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Καλώς τον Πόπλιο! Πώς, Βρούτε, σηκώθηκες κι εσύ τόσο νωρίς; Καλημέρα, Κάσκα. Γάιε Λιγάριε, ο Καίσαρας δεν ήταν ποτέ εχθρός σου τόσο όσο η θέρμη αυτή που σ' έχει ρέψει. Τι ώρα είναι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καίσαρα, σήμανε οκτώ.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ευχαριστώ για τους κόπους και την ευγένειά σας.

(Μπαίνει ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ.)

Δείτε! Ο Αντώνιος που ξενυχτάει στα γλέντια σηκώθηκε ήδη. Καλημέρα, Αντώνιε!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Επίσης, γενναιότατε Καίσαρα.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Πείτε να ετοιμαστούν μέσα. Φταίω που κάνω να με περιμένουν. Λοιπόν, Κίννα· λοιπόν, Μέτελλε· γεια σου, Τρεβόνιε! Σου φυλάω μια ώρα να τα πούμε οι δυο μας. Μην ξεχάσεις σήμερα να με δεις· να είσαι κοντά μου, για να σ' έχω στον νου μου.

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Θα το κάνω, Καίσαρα. (Στο κοινό.) Και θα είμαι τόσο κοντά σου, που οι αγαπημένοι σου φίλοι θα εύχονται να ήμουν μακρύτερα.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Καλοί μου φίλοι, ελάτε μέσα και πιείτε λίγο κρασί μαζί μου. Και φεύγουμε, ως φίλοι, αμέσως μαζί.

ΒΡΟΥΤΟΣ

(Στο κοινό.) Το ότι κάθε «ως» δεν είναι το ίδιο, ω Καίσαρα, η καρδιά του Βρούτου να το σκέφτεται.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 3

Ρώμη. Δρόμος, κοντά στο Καπιτώλιο.

(Μπαίνει ο ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ διαβάζοντας ένα χαρτί.)

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

«Καίσαρα, πρόσεχε τον Βρούτο· φυλάξου από τον Κάσσιο· μην πλησιάζεις τον Κάσκα: τα μάτια σου στον Κίννα· μην εμπιστεύεσαι τον Τρεβόνιο· τον νου σου στον Μέτελλο Κίμβρο· ο Δέκιος Βρούτος δεν σ' αγαπάει· έχεις βλάψει τον Γάιο Λιγάριο. Δεν έχουν παρά μόνο μία σκέψη όλοι αυτοί στο μυαλό τους, κι αυτή στρέφεται ενάντια στον Καίσαρα. Αν δεν είσαι αθάνατος, κοίτα γύρω σου: η σιγουριά ανοίγει τον δρόμο στη συνωμοσία. Οι παντοδύναμοι θεοί να σε προστατεύουν!

Ο υποστηρικτής σου,
Αρτεμίδωρος».

Εδώ θα στέκομαι ώσπου να περάσει ο Καίσαρας, και σαν ραβασάκι θα του δώσω αυτό. Η καρδιά μου θρηνεί που η αρετή δεν μπορεί να ζήσει έξω απ' τα δόντια του ανταγωνισμού. Αν διαβάσεις αυτό, ω Καίσαρα, ίσως ζήσεις· αν όχι, οι Μοίρες συμμαχούν με τους προδότες.

(Βγαίνει.)

ΣΚΗΝΗ 4

Ρώμη. Ένα άλλο μέρος του δρόμου, μπροστά
στο σπίτι του Βρούτου.

(Μπαίνουν η ΠΟΡΚΙΑ και ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΠΟΡΚΙΑ

Σε παρακαλώ, παιδί μου, τρέξε στη Σύγκλητο· μη
στέκεσαι να μ' απαντήσεις, αλλά πήγαινε. Τι περιμένεις;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Να μάθω την αποστολή μου, κυρά.

ΠΟΡΚΙΑ

Θα ήθελα να 'χες πάει και να 'χες γυρίσει πριν σου πω
τι θα έπρεπε να κάνεις. *(Στο κοινό.)* Ω πίστη, στάσου
δυνατή στο πλάι μου! Βάλε ένα θεόρατο βουνό ανάμεσα
στην καρδιά και τη γλώσσα μου· έχω το μυαλό ενός
άντρα, μα τη δύναμη μιας γυναίκας. Πόσο δύσκολο
είναι για τις γυναίκες να κρατήσουν τις συμβουλές τους
για εκείνες! Ακόμα εδώ είσαι;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Κυρά, τι να κάνω; Να πάω στο Καπιτώλιο και τίποτ'
άλλο; Κι έτσι να γυρίσω, και τίποτ' άλλο;

ΠΟΡΚΙΑ

Ναι, να μου φέρεις νέα, παιδί μου, αν ο αφέντης σου
είναι καλά, γιατί έφυγε σαν άρρωστος· και παρατήρησε
τι κάνει ο Καίσαρας, ποιοι τον πιέζουν με αιτήματα.
Άκου, παιδί μου, τι θόρυβος είναι αυτός;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Δεν ακούω τίποτα, κυρά.

ΠΟΡΚΙΑ

Σε παρακαλώ, άκου καλά. Άκουσα φασαρία σαν συμπλοκή, κι ο άνεμος τη φέρνει από το Καπιτώλιο.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Αλήθεια, κυρά, δεν ακούω τίποτα.

(Μπαίνει ο ΜΑΝΘΗΣ.)

ΠΟΡΚΙΑ

Έλα δω, φίλε μου! Από ποιον δρόμο έρχεσαι;

ΜΑΝΘΗΣ

Από το σπίτι μου, κυρά μου.

ΠΟΡΚΙΑ

Τι ώρα είναι;

ΜΑΝΘΗΣ

Περίπου εννέα, κυρά.

ΠΟΡΚΙΑ

Ο Καίσαρας έχει πάει στο Καπιτώλιο;

ΜΑΝΘΗΣ

Όχι ακόμα, κυρά. Πάω να πιάσω θέση, για να τον δω να περνά για το Καπιτώλιο.

ΠΟΡΚΙΑ

Έχεις κάποια αίτηση για τον Καίσαρα, δεν έχεις;

ΜΑΝΘΗΣ

Έχω, κυρά, αν θελήσει ο Καίσαρας για το καλό του Καίσαρα να μ' ακούσει, θα του ζητήσω να φερθεί φιλικά στον εαυτό του.

ΠΟΡΚΙΑ

Γιατί, γνωρίζεις τίποτα κακό που ετοιμάζουν εναντίον του;

ΜΑΝΘΗΣ

Τίποτα που να το γνωρίζω δεν θα γίνει, πολλά που φοβάμαι ίσως συμβούν.

Καλή σου μέρα. Εδώ ο δρόμος είναι στενός. Το πλήθος που ακολουθεί τα βήματα του Καίσαρα, συγκλητικοί, πραιτορες, λαϊκοί μ' αιτήματα, θα στριμώξουν έναν αδύνατο άνθρωπο σχεδόν μέχρι θανάτου: θα βρω μια θέση πιο άδεια κι εκεί θα μιλήσω στον σπουδαίο Καίσαρα καθώς θα περνάει.

(Βγαίνει.)

ΠΟΡΚΙΑ

Πρέπει να πάω μέσα. *(Στο κοινό.)* Αχ! Τι αδύναμο πράμα είναι η γυναικεία καρδιά. Ω Βρούτε, οι ουρανοί ας σου παρασταθούν σ' αυτό που πας να κάνεις. Σίγουρα το παιδί μ' άκουσε: ο Βρούτος έχει αίτημα που ο Καίσαρας δεν θα το δεχτεί. Ω! μου 'ρχεται να λιποθυμήσω. Τρέξε, Λούκιε, και χαιρέτησέ μου τον αφέντη μου· και πες του πως είμαι χαρούμενη και γύρνα πίσω για να μου μεταφέρεις ό,τι σου πει.

(Βγαίνουν.)

ΠΡΑΞΗ ΤΡΙΤΗ

ΣΚΗΝΗ 1

Ρώμη. Μπροστά στο Καπιτώλιο.
 Η Σύγκλητος συνεδριάζει.

*(Πλήθος κόσμου στον δρόμο που οδηγεί στο Καπιτώλιο.
 Ανάκρουσμα. Μπαίνουν οι: ΚΑΙΣΑΡΑΣ, ΒΡΟΥΤΟΣ, ΚΑΣΣΙΟΣ,
 ΚΑΣΚΑΣ ΔΕΚΤΟΣ, ΜΕΤΕΛΛΟΣ, ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ, ΚΙΝΝΑΣ,
 ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΛΕΠΙΔΟΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ, ΠΟΠΛΙΟΣ,
 ΠΟΠΛΙΟΣ και ο ΜΑΝΤΗΣ.)*

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ήρθαν οι Ειδοί του Μαρτίου.

ΜΑΝΤΗΣ

Ναι, Καίσαρα, αλλά δεν πέρασαν.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Χαίρε, Καίσαρα! Διάβασε αυτό το χαρτί.

ΔΕΚΙΟΣ

Ο Τρεβώνιος θα ήθελε να διαβάσεις, όταν βρεις τον χρόνο, αυτό το ταπεινό του αίτημα.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Ω Καίσαρα! διάβασε πρώτα το δικό μου· γιατί το δικό μου είναι ένα αίτημα που ενδιαφέρει περισσότερο τον Καίσαρα. Διάβασέ το, μεγάλε Καίσαρα.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ό,τι ενδιαφέρει το άτομό μας πρέπει να μένει για το τέλος.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ

Μην καθυστερείς, Καίσαρα. Διάβασέ το αμέσως.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι! Τρελός είν' αυτός;

ΠΟΠΛΙΟΣ

Έι, κάνε χώρο.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τι! Βιάζεστε να δώσετε τις αιτήσεις σας στον δρόμο; Ελάτε στο Καπιτώλιο.

(Ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ μπαίνει στο Καπιτώλιο, οι υπόλοιποι τον ακολουθούν. Όλοι οι συγκληπικοί σπκώνονται.)

ΠΟΠΛΙΟΣ

Εύχομαι η επιχείρησή σας σήμερα να έχει αποτέλεσμα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποια επιχείρηση, Ποπίλιε;

ΠΟΠΛΙΟΣ

Να είστε καλά.

(Προχωρεί προς τον ΚΑΙΣΑΡΑ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι είπε ο Ποπίλιος Λένας;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μου ευχίθηκε η επιχείρησή μας σήμερα να έχει αποτέλεσμα. Φοβάμαι πως ο σκοπός μας αποκαλύφθηκε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κοίτα πώς πλησιάζει τον Καίσαρα: πρόσεξέ τον.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κάσκα, κάνε γρήγορα, γιατί δεν θέλουμε να μας προλάβουν. Βρούτε, τι πρέπει να γίνει; Αν έχει μαθευτεί, ο Κάσσιος ή ο Καίσαρας δεν θα γυρίσει πίσω, γιατί εγώ θα σκοτωθώ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάσσιε, μείνε σταθερός: ο Ποπίλιος Λένας δεν μιλάει για τους σκοπούς μας· γιατί, δεσ, χαμογελάει, κι ο Καίσαρας δεν αλλάζει.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ο Τρεβώνιος ξέρει τη δουλειά του· γιατί, κοίτα, Βρούτε, παίρνει τον Αντώνιο πιο πέρα.

(Βγαίνουν ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ και ο ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ. Ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ και οι συγκληπικοί κάθονται στις θέσεις τους.)

ΔΕΚΙΟΣ

Πού είν' ο Μέτελλος Κίμβρος; Αφήστε τον να πάει να υποβάλει το αίτημά του στον Καίσαρα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Είν' έτοιμος· πάμε κοντά του να τον βοηθήσουμε.

ΚΙΝΝΑΣ

Κάσκα, εσύ είσαι ο πρώτος που θα σηκώσεις χέρι.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Είμαστε όλοι έτοιμοι; Τι 'ναι τώρα στραβό και πρέπει ο Καίσαρας και η Σύγκλητός του να το διορθώσουν;

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Υψηλότετε, κραταιότετε και πανίσχυρε Καίσαρα, ο Μέτελλος ο Κίμβρος ρίχνει μπροστά στον θρόνο σου μια ταπεινή καρδιά.

(Γονατίζει.)

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Πρέπει να σε προλάβω, Κίμβρε. Αυτά τα γονατίσματα και οι βαθιές υποκλίσεις μπορούν ν' ανάβουν το αίμα κοινών ανθρώπων και να μεταστρέφουν την πρώτη απόφαση και το αρχικό διάταγμα σε νόμους παιδικούς. Μην είσαι τόσο φιλόστοργος ώστε να σκέφτεσαι πως ο Καίσαρας έχει τέτοιο επαναστατικό αίμα, που να διαλύεται απ' την αληθινή του ποιότητα με τέτοια που λιώνουν οι ανόητοι· εννοώ γλυκόλογα, βαθιές υποκλίσεις και ευτελείς σκυλίσιες κολακείες. Ο αδερφός σου με διάταγμα εξορίστηκε: αν σκύβεις και ικετεύεις και φέρεσαι δουλοπρεπώς γι' αυτόν, με μια κλοτσιά σαν σκύλο σε βγάξω από τον δρόμο μου. Μάθε πως ο Καίσαρας δεν αδικεί, ούτε χωρίς αιτία ζητάει ικανοποίηση.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Δεν είναι άλλη φωνή πιο άξια απ' τη δική μου να ηχήσει πιο γλυκά στου μεγάλου Καίσαρα το αυτί ν' ανακαλέσει τον εξόριστο αδερφό μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Φιλώ το χέρι σου, όχι να σε κολακέψω, Καίσαρα· σου ζητάω ο Πόπλιος Κίμβρος να επιτραπεί άμεσα να επιστρέψει.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Τι, Βρούτε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χάρη, Καίσαρα· Καίσαρα, χάρη. Ως τα πόδια σου πέφτει ο Κάσσιος για να παρακαλέσει για την αποκατάσταση του Πόπλιου Κίμβρου.

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Θα μπορούσα να συγκινηθώ, αν ήμουν σαν εσάς· αν μπορούσα να ικετεύω για να συγκινήσω, οι ικεσίες θα με συγκινούσαν. Όμως είμαι αμετακίνητος σαν τ' άστρο του βορρά, που η ασάλευτη και στέρεη ιδιότητά του δεν έχει ταίρι στο στερέωμα. Οι ουρανοί είναι ζωγραφισμένοι με αμέτρητα αστέρια, που όλα είναι φωτιά και το καθένα λάμπει, μα είναι κι ένα, μόνο αυτό απ' όλα, που κρατάει τη θέση του. Έτσι και στον κόσμο· είν' εφοδιασμένος με πολλούς ανθρώπους, κι οι άνθρωποι είναι σάρκα κι αίμα και συνείδηση· κι όμως μέσα στο πλήθος ξέρω μόνο έναν που κρατάει απρόσβλητος τη θέση του, ανεπηρέαστος από συγκινήσεις: και πως εγώ είμ' αυτός, ας σας το δείξω, ακόμη και μ' αυτό, πως ήμουν σταθερός ο Κίμβρος να εξοριστεί, και σταθερός παραμένω να μείνει έτσι.

ΚΙΝΝΑΣ

Ω Καίσαρα...

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Πέρα! Θες να σηκώσεις τον Όλυμπο;

ΔΕΚΙΟΣ

Μεγάλε Καίσαρα...

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Δεν γονατίζει ανώφελα κι ο Βρούτος;

ΚΑΣΚΑΣ

Μιλήστε, χέρια, αντί για μένα!

(Ο ΚΑΣΚΑΣ μαχαιρώνει τον ΚΑΙΣΑΡΑ στον λαιμό. Ο ΚΑΙΣΑΡΑΣ πιάνεται από το χέρι του. Τότε μαχαιρώνεται από διάφορους άλλους συνωμότες και στο τέλος από τον Μάρκο Βρούτο.)

ΚΑΙΣΑΡΑΣ

Ei tu, Brute? (Κι εσύ, Βρούτε;) Τότε πέσε, Καίσαρα!

(Πεθαίνει. Οι συγκληπικοί και ο λαός φεύγουν σε σύγχυση.)

ΚΙΝΝΑΣ

Ελευθερία! Λευτεριά!

Η τυραννία πέθανε! Τρέξτε, κηρύξτε το, φωνάξτε το στους δρόμους.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μερικοί από δημόσια βήματα ας φωνάξουν «Ελευθερία, λευτεριά και χειραφέτηση!»

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λαέ και συγκληπικοί, μην τρομάξετε. Μην φεύγετε· σταθείτε· της φιλοδοξίας το χρέος πληρώθηκε.

ΚΑΣΚΑΣ

Πήγαινε στο βήμα, Βρούτε.

ΔΕΚΙΟΣ

Και ο Κάσσιος το ίδιο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πού είναι ο Πόπλιος;

ΚΙΝΝΑΣ

Εδώ, σαστισμένος απ' αυτή την ανταρσία.

ΜΕΤΕΛΛΟΣ

Σταθείτε ενωμένοι, ας μην έχει κανένας φίλος του
Καίσαρα την ευκαιρία—

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μη λες να σταθούμε. Πόπλιε, θάρρος! Δεν θέλουμε να
κάνουμε κακό σε σένα ούτε σε κανέναν άλλο Ρωμαίο.
Αυτό πες τους, Πόπλιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κι άφησέ μας, Πόπλιε· μην τυχόν ο κόσμος, χιμώντας
καταπάνω μας, σε πειράξει στην ηλικία σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αυτό κάνε· κι ας μην ανεχτεί αυτή την ενέργεια κανένας
άλλος εκτός από μας που την κάναμε.

(Μπαίνει ο Τρεβώνιος.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πού είναι ο Αντώνιος;

ΤΡΕΒΩΝΙΟΣ

Έφυγε τρέχοντας για το σπίτι του ταραγμένος. Άντρες, γυναίκες και παιδιά κοιτούν επίμονα, φωνάζουν και τρέχουν λες και είναι το τέλος του κόσμου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μοίρα, τώρα θα μάθουμε τις επιθυμίες σου. Το ότι θα πεθάνουμε, το γνωρίζουμε· λίγο καιρό και επιπλέον μέρες, σε αυτό ελπίζουν οι άνθρωποι.

ΚΑΣΚΑΣ

Μα αυτός που κόβει είκοσι χρόνια ζωής κόβει άλλα τόσα χρόνια φόβου για τον θάνατο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Συμφωνώ, οπότε ο θάνατος είναι όφελος: Επομένως είμαστε του Καίσαρα φίλοι, που συντομεύσαμε τον χρόνο του φόβου του για τον θάνατο. Σκύψτε, Ρωμαίοι, σκύψτε, κι ας βουτήξουμε τα χέρια στο αίμα του Καίσαρα ως τους αγκώνες μας, κι ας λερώσουμε και τα σπαθιά μας. Και ύστερα να προχωρήσουμε μπροστά, ακόμη και στην αγορά, και σείοντας τα κόκκινα όπλα πάνω από τα κεφάλια μας, όλοι ας φωνάξουμε: «Ειρήνη, ελευθερία και λύτρωση!»

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ας σκύψουμε, λοιπόν, κι ας τα βουτήξουμε. Πόσες γενιές από εδώ και πέρα θα παίζουν αυτή τη μεγαλοπρεπή μας υπέροχη σκηνή στο θέατρο, σε πολιτείες αγέννητες και γλώσσες άγνωστες ακόμα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πόσες φορές θα αιμορραγεί ο Καίσαρας που τώρα στο Πομπήιου το βάθρο κείται και δεν αξίζει περισσότερο από τη σκόνη!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κι όσο γίνεται αυτό τόσο θα χαρακτηρίζουν εμάς άντρες που χάρισαν στη χώρα τους την ελευθερία.

ΔΕΚΙΟΣ

Λοιπόν, προχωράμε;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ναι, όλοι πάμε. Ο Βρούτος να μας οδηγεί κι εμείς θα τον τιμήσουμε ακολουθώντας τον με τις πιο τολμηρές και τις πιο καλές καρδιές της Ρώμης.

(Μπαίνει ένας ΥΠΗΡΕΤΗΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σιγά! Ποιος έρχεται; Ένας φίλος του Αντώνιου.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Έτσι, Βρούτε, με διέταξε ο αφέντης μου να γονατίσω· έτσι ο Μάρκος Αντώνιος με διέταξε να προσπέσω· και έτσι πρηνής με διέταξε να πω: Ο Βρούτος είν' ευγενής, σοφός, γενναίος και τίμιος· ο Καίσαρας ήταν ισχυρός, τολμηρός, βασιλικός και στοργικός· πες αγαπώ τον Βρούτο και τον τιμώ· πες φοβόμουν τον Καίσαρα, τον τιμούσα και τον αγαπούσα. Αν ο Βρούτος επιτρέπει ο Αντώνιος να έρθει με ασφάλεια σ' αυτόν, και του ξεκαθαρίσει γιατί άξιζε στον Καίσαρα να κείται νεκρός, να ξέρει πως ο Αντώνιος δεν θ' αγαπάει

τον Καίσαρα νεκρό όσο τον Βρούτο ζωντανό· αλλά
θ' ακολουθήσει τις τύχες και τις υποθέσεις
του ευγενικού Βρούτου μέσα απ' όλους τους κινδύνους
τούτης της απάτητης κατάστασης με πραγματική πίστη.
Αυτά λέει ο αφέντης μου ο Αντώνιος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ο αφέντης σου είναι γνωστικός κι άξιος Ρωμαίος· ποτέ
δεν σκέφτηκα τίποτα κακό γι' αυτόν.

Πες του, αν έχει την ευχαρίστηση να έρθει εδώ, θα
ικανοποιηθεί και, στην τιμή μου, θα φύγει ανέγγιχτος.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Θα τον φέρω αμέσως.

(Βγαίνει.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το ξέρω πως θα τον έχουμε φίλο μας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μακάρι να μπορέσουμε: μα ακόμα ο νους μου
τον φοβάται πολύ· και το κακό μου προαίσθημα
τυχαίνει να βγαίνει πάντα.

(Μπαίνει ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μα να που έρχεται ο Αντώνιος. Καλώς ήρθες, Μάρκο
Αντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ω ισχυρέ Καίσαρα! Πώς έχεις πέσει τόσο χαμηλά; Όλες
οι κατακτήσεις σου, οι δόξες, οι θρίαμβοι, τα τρόπαια,

όλα συρρικνώθηκαν σ' αυτόν τον μικρό χώρο; Στο καλό. Δεν γνωρίζω, κύριοι, τι σκοπεύετε, ποιου άλλου πρέπει το αίμα να χυθεί, ποιος άλλος έχει σειρά. Αν είμαι εγώ, δεν είναι πιο κατάλληλη ώρα από την ώρα του θανάτου του Καίσαρα· ούτε όργανο άλλο που να αξίζει το μισό απ' αυτά τα σπαθιά σας, που πλουτίστηκαν με το πιο ευγενικό αίμα όλου αυτού του κόσμου. Σας ικετεύω, αν με ανέχεστε με το ζόρι, τώρα, όσο τα κόκκινα χέρια σας ζέχνουν και αχνίζουν, ικανοποιήστε την επιθυμία σας. Κι αν ζήσω χίλια χρόνια, δεν θα βρεθώ πιο έτοιμος να πεθάνω. Κανένας τόπος δεν θα μ' ευχαριστήσει τόσο, ούτε τρόπος θανάτου, όσο εδώ πλάι στον Καίσαρα, και από σας σφαγμένος, τα πιο εκλεκτά κι αυθεντικά πνεύματα αυτής της εποχής.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω Αντώνιε, μη ζητάς τον θάνατό σου από μας. Αν και τώρα πρέπει να φαινόμαστε αιμοβόροι και σκληροί, καθώς κρίνεις απ' τα χέρια μας κι αυτή την τωρινή μας πράξη· ωστόσο βλέπεις μόνο τα χέρια μας και αυτό το αιματηρό έργο που έχουν κάνει. Τις καρδιές μας δεν τις βλέπεις· αυτές είναι αξιοθρήνητες· και ο οίκτος για της Ρώμης το κοινό άδικο –όπως η φωτιά σβήνει με τη φωτιά, έτσι το έλεος με το έλεος– έκανε στον Καίσαρα την πράξη αυτή. Όσο για σένα, οι κόψεις των σπαθιών μας είναι μολυβένιες, Μάρκο Αντώνιε· τα χέρια μας, με δύναμη για το κακό, κι οι καρδιές μας, με αδερφικό αίσθημα, σε δέχονται τώρα με κάθε είδους αγάπη, καλή πρόθεση και σεβασμό.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Και η φωνή σου θα 'χει τόση ισχύ όση κάθε άντρα στη μοιρασιά των νέων αξιωμάτων.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μόνο κάνε υπομονή μέχρι να κατευνάσουμε το πλήθος, που έχει τρελαθεί από τον φόβο, και μετά θα σου εξηγήσουμε τον λόγο γιατί εγώ, που αγαπούσα τον Καίσαρα όταν τον χτύπησα, ενέργησα έτσι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Δεν αμφιβάλλω για τη φρόνησή σας. Ο καθένας ας μου δώσει το ματωμένο χέρι του· πρώτα, Μάρκο Βρούτε, θα σφίξω το δικό σου· έπειτα, Γάιε Κάσσιε, πιάνω το δικό σου χέρι. Τώρα, Δέκιε Βρούτε, το δικό σου· τώρα το δικό σου, Μέτελλε· το δικό σου, Κίννα, και, γενναίε μου Κάσκα, το δικό σου. Τέλος, μα όχι τελευταίο στην αγάπη, το δικό σου, καλέ μου Τρεβώνιε. Κύριοι όλοι – αλίμονο, τι να πω; Η υπόληψή μου τώρα στέκει σε τέτοιο γλιστερό έδαφος, που έν' απ' τα δυο κακά θα βάλετε στον νου σας, πως είμαι ή δειλός ή κόλακας. Πως σ' αγαπούσα, Καίσαρα, ω! αυτό είν' αλήθεια. Αν τώρα το πνεύμα σου μας βλέπει από ψηλά, δεν θα 'ναι πικρότερη απ' τον θάνατό σου η θλίψη σου, να βλέπεις τον Αντώνιό σου να κάνει την ειρήνη του, σφίγγοντας τα βαμμένα δάχτυλα των εχθρών σου, ω ευγενέστατε, μπροστά στο λείψανό σου; Να είχα τόσα μάτια όσες εσύ έχεις πληγές και να δάκρυζα όσο τρέχουν αυτές αίμα σου θα μου 'πρεπε καλύτερα παρά να φιλιώσω με τους εχθρούς σου. Συγχώρεσέ με, Ιούλιε!

Εδώ σε στρίμωξαν, γενναίο ελάφι· εδώ έπεσες· κι εδώ οι κυνηγοί σου στέκονται, λεκιασμένοι απ' το κομμάτιασμα σου και κοκκινισμένοι από τον φόνο σου.

Ω κόσμε, ήσουν το δάσος γι' αυτό το ελάφι και αυτό,

πράγματι, ω κόσμε, ήταν η καρδιά σου. Πώς σαν ελάφι, χτυπημένο από πολλούς πρίγκιπες, κείτεσαι εδώ!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μάρκο Αντώνιε—

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Συγχώρεσέ με, Γάιε Κάσσιε. Οι εχθροί του Καίσαρα πρέπει να το πουν αυτό. Οπότε, για έναν φίλο, είναι ψυχρή ταπεινοφροσύνη.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν σε κατηγορώ που επαινείς τον Καίσαρα έτσι· αλλά τι συμφωνία λες πως θέλεις να κάνεις με μας; Θα τρυπώσεις ανάμεσα στους φίλους μας ή θα προχωρήσουμε χωρίς να βασιζόμαστε σε σένα;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Γι' αυτό σας έδωσα το χέρι, αλλά πραγματικά ξέφυγα από το θέμα, βλέποντας κάτω τον Καίσαρα. Φίλος είμαι με όλους σας και σας αγαπώ όλους, με την ελπίδα πως θα μου εξηγήσετε τους λόγους γιατί και σε ήταν τι ο Καίσαρας επικίνδυνος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αλλιώς αυτό θα ήταν ένα θέαμα βάρβαρο. Οι λόγοι μας τόσο 'να ξεχείλοι από δίκαιη κρίση, που κι αν, Αντώνιε, ήσουν γιος του Καίσαρα, θα σε ικανοποιούσαν.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μόνο αυτό επιδιώκω. Κι επιπλέον ζητώ να με αφήσετε να πάω το πτώμα του στην αγορά· κι από το βήμα, όπως αρμόζει σ' έναν φίλο, να πω τον επικηδεϊό του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Να το κάνεις, Μάρκο Αντώνιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βρούτε, μια κουβέντα μαζί σου. *(Ιδιαίτερος στον ΒΡΟΥΤΟ.)*
Δεν ξέρεις τι κάνεις. Μη συναινέσεις να μιλήσει
ο Αντώνιος στην επικήδειο τελετή. Ξέρεις πόσο μπορεί
να συγκινήσει τον λαό μ' όσα θα ξεστομίσει;

ΒΡΟΥΤΟΣ *(Ιδιαίτερος στον ΚΑΣΣΙΟ.)*

Με συγχωρείς: θα ανέβω πρώτος εγώ στο βήμα και θα
πω τον λόγο για τον οποίο πέθανε ο Καίσαράς μας. Ό,τι
πει ο Αντώνιος, εγώ θα διακηρύξω πως το λέει με την
άδεια και την έγκρισή μας, και πως επιθυμία μας είναι
να γίνουν όλες οι τυπικές και νόμιμες τελετές για τον
Καίσαρα. Περισσότερο όφελος θα έχουμε παρά ζημία.

ΚΑΣΣΙΟΣ *(Ιδιαίτερος στον ΒΡΟΥΤΟ.)*

Δεν ξέρω τι μπορεί να γίνει· δεν μου αρέσει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μάρκο Αντώνιε, ορίστε, πάρε το σώμα του Καίσαρα.
Στον επικήδειο λόγο σου δεν πρέπει να μας
κατηγορήσεις, αλλά να πεις όσα καλά σκεφτείς για τον
Καίσαρα, και να πεις πως το κάνεις με την άδειά μας·
αλλιώς να μην ανακατευτείς καθόλου στην επικήδειο
τελετή. Και θα μιλήσεις απ' το ίδιο βήμα από το οποίο
θα μιλήσω κι εγώ, αφού τελειώσει ο λόγος μου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ας γίνει έτσι· εγώ δεν επιθυμώ τίποτα περισσότερο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ετοίμασε το σώμα, λοιπόν, και ακολούθησέ μας.

(Βγαίνουν όλοι εκτός από τον ΑΝΤΩΝΙΟ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ω! συγχώρεσέ με, αιματοβαμμένο κομμάτι γης, που είμαι πρᾶος και ευγενικός με αυτούς τους χασάπηδες. Είσαι τα ερείπια απ' τον ευγενέστερο άντρα που έζησε ποτέ στο πέρασμα των καιρών.

Ουαί στο χέρι που 'χυσε το ακριβό τούτο αίμα!
 Πάνω στις πληγές σου τώρα προφητεύω, που σαν βουβά στόματα ανοίγουν τα άλικά τους χείλη, για να ικετεύσουν τη φωνή και τη λαλιά της γλώσσας μου, κατάρα θα πέσει πάνω στους ανθρώπους. Αδερφική μανία και οργή κι εμφύλιος σπαραγμός θα συνταράξουν όλα τα μέρη της Ιταλίας· αίμα και χαλασμός θα γίνουν τόσο συνηθισμένα και πράματα φριχτά θα 'ναι τόσο οικεία, που μάνες μόνο θα χαμογελούν όταν θα βλέπουν τα βρέφη τους διαμελισμένα απ' τα χέρια του πολέμου· όλο το έλεος θα 'χει πνιγεί απ' τη συνήθεια των άγριων πράξεων. Και το πνεύμα του Καίσαρα, ζητώντας εκδίκηση, με την Άτη στο πλάι του να έχει έρθει καυτή από τον Άδη, σ' αυτά τα όρια με φωνή μονάρχη θα κράζει «καταστροφή!» και θ' αμολύσει τα σκυλιά του πολέμου, που αυτή η απαίσια πράξη θα βρομάει πάνω απ' τη γη με κουφάρια ανθρώπων που θα βογκούν για θάψιμο.

(Μπαίνει ένας ΥΠΗΡΕΤΗΣ.)

Είσαι άνθρωπος του Οκτάβιου Καίσαρα, δεν είσαι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Μάλιστα, Μάρκο Αντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ο Καίσαρας του είχε γράψει να 'ρθει στη Ρώμη.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Έλαβε την επιστολή του κι έρχεται, και μου είπε να σου πω ο ίδιος— *(Βλέποντας το πώμα.)* Ω Καίσαρα!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Η καρδιά σου είναι βαριά, πήγαινε πιο πέρα και κλάψε. Το πάθος, βλέπω, είναι κολλητικό· γιατί τα μάτια μου, που είδαν αυτές τις χάντρες θλίψης στα δικά σου, άρχισαν να τρέχουν. Ο αφέντης σου έρχεται;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Θα μείνει απόψε επτά λεύγες απ' τη Ρώμη.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πήγαινε πίσω γρήγορα και πες του τι συνέβη. Εδώ είναι μια πενθούσα Ρώμη, μια επικίνδυνη Ρώμη, όχι Ρώμη ασφάλειας για τον Οκτάβιο ακόμα. Τρέξε και πες του το. Μα στάσου λίγο· μη φύγεις πριν μεταφέρω αυτό το σώμα στην αγορά. Εκεί θα δω, με τον λόγο μου, πώς δέχεται ο λαός το φρικτό έργο αυτών των φονιάδων· κι ανάλογα μ' εκείνο θ' αναφέρεις στον νεαρό Οκτάβιο την εδώ κατάσταση. Βάλε ένα χεράκι.

(Βγαίνουν με το πώμα του ΚΑΙΣΑΡΑ.)

ΣΚΗΝΗ 2

Ρώμη, στην αγορά.

(Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, που πάει στο βήμα,
και ο ΚΑΣΣΙΟΣ, με πλήθος ΠΟΛΙΤΕΣ.)

ΠΟΛΙΤΕΣ

Θέλουμε ικανοποίηση· να μας ικανοποιήσετε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τότε ακολουθήστε με και ακούστε με, φίλοι.

Κάσσιε, πήγαινε εσύ στον άλλο δρόμο, να μοιραστεί
το πλήθος.

Αυτοί που θέλουν ν' ακούσουν τον λόγο μου, ας μείνουν
εδώ· αυτοί που θέλουν ν' ακολουθήσουν τον Κάσσιο,
ας πάνε μαζί του· και θα δοθούν δημόσια εξηγήσεις
για τον θάνατο του Καίσαρα.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εγώ θ' ακούσω τον λόγο του Βρούτου.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εγώ θα ακούσω τον Κάσσιο· και να συγκρίνουμε
τις εξηγήσεις που θα μας δώσουν ξεχωριστά.

(Βγαίνει ο ΚΑΣΣΙΟΣ με κάποιους ΠΟΛΙΤΕΣ.
Ο ΒΡΟΥΤΟΣ πάει στο βήμα.)

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ευγενής Βρούτος ανέβηκε: σιωπή!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάντε υπομονή μέχρι το τέλος.

Ρωμαίοι, πατριώτες και φίλοι! ακούστε τη δική μου εξήγηση· και κάντε ψυχία για να μπορέσετε ν' ακούσετε. Πιστέψτε με για την τιμή μου και σεβαστείτε την τιμή μου για να μπορέσετε να πειστείτε. Κρίντε με με τη σοφία σας και ξυπνήστε τη λογική σας για να μπορέσετε να κρίνετε καλύτερα. Αν είναι κανείς σε τούτη τη συγκέντρωση ακριβός φίλος του Καίσαρα, σ' αυτόν λέω πως η αγάπη του Βρούτου για τον Καίσαρα δεν ήταν λιγότερη από τη δική του. Κι αν αυτός ο φίλος ρωτήσει γιατί ο Βρούτος ηγέρθη κατά του Καίσαρα, αυτή είναι η απάντησή μου: Όχι επειδή αγαπούσα τον Καίσαρα λιγότερο, αλλά επειδή αγαπούσα τη Ρώμη περισσότερο. Θα προτιμούσατε να ζούσε ο Καίσαρας και να πεθαίνατε όλοι σκλάβοι ή να πέθαινε ο Καίσαρας για να ζήσετε όλοι ελεύθεροι; Επειδή ο Καίσαρας μ' αγαπούσε, θρονώ για εκείνον· επειδή ευτύχησε, το χαίρομαι· επειδή ήταν ανδρείος, τον τιμώ· αλλά επειδή ήταν φιλόδοξος, τον σκότωσα. Υπάρχουν δάκρυα για την αγάπη του· χαρά για την ευτυχία του· τιμή για την ανδρεία του· και θάνατος για τη φιλοδοξία του. Ποιος είναι εδώ τόσο ταπεινός, που θα ήθελε να είναι δούλος; Αν είναι κάποιος, ας μιλήσει· γιατί αυτόν αδίκησα. Ποιος είναι εδώ τόσο αγενής, που δεν θα ήθελε να είναι Ρωμαίος; Αν είναι κάποιος, ας μιλήσει· γιατί αυτόν αδίκησα. Ποιος είναι εδώ τόσο αχρείος, που δεν θα αγαπούσε την πατρίδα του; Αν είναι κάποιος, ας μιλήσει· γιατί αυτόν αδίκησα. Κάνω μια παύση περιμένοντας μια απάντηση.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Κανείς, Βρούτε, κανείς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τότε κανέναν δεν αδίκησα. Δεν έκανα τίποτα περισσότερο στον Καίσαρα απ' ό,τι θα κάνατε εσείς στον Βρούτο. Το ζήτημα του θανάτου του είναι καταγεγραμμένο στο Καπιτώλιο, η δόξα του δεν μειώθηκε εκεί που την άξιζε, ούτε τ' αδικήματά του διογκώθηκαν, για τα οποία σκοτώθηκε.

(Μπαίνει ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ και άλλοι, με το πώμα του ΚΑΙΣΑΡΑ.)

Να, έρχεται το λείψανό του, με πένθιμη συνοδεία του τον Μάρκο Αντώνιο, που αν και δεν αναμείχθηκε στη θανάτωσή του, θα έχει οφέλη απ' τον θάνατό του, μια θέση στην πολιτεία· και ποιος από σας δεν θα την έχει; Με αυτό αποχωρώ, πως, όπως σκότωσα τον καλύτερο φίλο μου για το καλό της Ρώμης, κρατάω το ίδιο στιλέτο για τον εαυτό μου, όταν ευαρεστηθεί η πατρίδα μου να χρειαστεί τον θάνατό μου.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Ζήτω ο Βρούτος! Ζήτω! Ζήτω!

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Να τον πάμε θριαμβευτικά ως το σπίτι του.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Να του στήσουμε άγαλμα μαζί με τους προγόνους του.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Να τον κάνουμε Καίσαρα.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Οι καλύτερες αρετές του Καίσαρα να στεφανωθούν στον Βρούτο.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Να τον πάμε στο σπίτι του με αλαλαγμούς και ζητωκραυγές.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πατριώτες μου-

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ησυχία, σιωπή! Μιλάει ο Βρούτος.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ησυχία, ε!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλοί πατριώτες, αφήστε με να φύγω μόνος και, για χάρη μου, μείνετε εδώ με τον Αντώνιο. Δείξτε σεβασμό στου Καίσαρα το λείψανο και σεβασμό στον λόγο του που θα τιμήσει του Καίσαρα τη δόξα και τον οποίο ο Μάρκος Αντώνιος, με τη δική μας άδεια, μπορεί να βγάλει. Σας παρακαλώ, κανένας να μη φύγει, εκτός από εμένα μόνο μου, μέχρι να ολοκληρώσει ο Αντώνιος τον λόγο του.

(Βγαίνει.)

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Σταθείτε, ε! Ας ακούσουμε τον Μάρκο Αντώνιο.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αφήστε τον να ανέβει στο βήμα. Θα τον ακούσουμε.
Γενναίε Αντώνιε, ανέβα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Για χάρη του Βρούτου, έχω υποχρέωση σε σας.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Τι λέει για τον Βρούτο;

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Λέει, για χάρη του Βρούτου, έχει υποχρέωση σε όλους μας.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Καλά θα κάνει να μη μιλήσει άσχημα για τον Βρούτο
εδώ.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αυτός ο Καίσαρας ήταν τύραννος.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ναι, αυτό είναι σίγουρο. Είναι ευλογία για μας που
η Ρώμη απαλλάχθηκε από αυτόν.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ήσυχία! Ας ακούσουμε τι θα πει ο Αντώνιος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ευγενικοί Ρωμαίοι-

ΠΟΛΙΤΕΣ

Ε, ησυχία! Ας τον ακούσουμε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Φίλοι, Ρωμαίοι, πατριώτες, ζητώ να με ακούσετε· έρχομαι να κηδέψω εδώ τον Καίσαρα και όχι να τον παινέψω. Το κακό που κάνουν οι άνθρωποι ζει και μετά τους ίδιους, το καλό συχνά θάβεται με τα κόκαλά τους. Έτσι ας γίνει και με τον Καίσαρα. Ο ευγενής ο Βρούτος σάς είπε πως ο Καίσαρας ήταν φιλόδοξος. Αν ήταν, ήταν ένα βαρύ σφάλμα και βαριά το πλήρωσε ο Καίσαρας. Εδώ, με άδεια του Βρούτου και των άλλων –γιατί ο Βρούτος είναι αξιότιμος άνθρωπος, έτσι είναι όλοι τους, όλοι αξιότιμοι άνθρωποι–, έρχομαι να μιλήσω στην επικήδεια τελετή για τον Καίσαρα. Ήταν φίλος μου, πιστός και σωστός απέναντί μου. Όμως ο Βρούτος λέει ότι ήταν φιλόδοξος· και ο Βρούτος είναι ένας αξιότιμος άνθρωπος. Είχε φέρει πολλούς αιχμαλώτους στη Ρώμη, των οποίων η εξαγορά γέμιζε τις κάσες του δημοσίου. Αυτό καθιστά τον Καίσαρα φιλόδοξο; Όταν έκλαιγαν οι φτωχοί, ο Καίσαρας δάκρυζε· η φιλοδοξία θα 'πρεπε να 'ναι από πιο σκληρό υλικό. Όμως ο Βρούτος λέει πως ήταν φιλόδοξος· και ο Βρούτος είναι ένας αξιότιμος άνθρωπος.

Όλοι σας είδατε στα Λουπερκάλια που τρεις φορές τού πρόσφερα στέμμα βασιλικό, το οποίο τρεις φορές το αρνήθηκε. Ήταν αυτό φιλοδοξία; Όμως ο Βρούτος λέει πως ήταν φιλόδοξος· και βέβαια αυτός είναι ένας αξιότιμος άνθρωπος. Μιλάω όχι για ν' αναιρέσω όσα είπε ο Βρούτος, όμως εδώ είμαι για να πω αυτά που ξέρω. Τον αγαπούσατε όλοι κάποτε, όχι χωρίς λόγο. Ποιος λόγος λοιπόν σας εμποδίζει να τον θρηνήσετε; Ω κρίση! Έφυγες να πας σε αναίσθητα κτήνη κι οι άνθρωποι έχασαν τα λογικά τους. Συγχωρέστε με. Η καρδιά μου είναι μέσα στο φέρετρο, εκεί,

με τον Καίσαρα, και πρέπει να κάνω μια παύση ώσπου να γυρίσει πίσω σε μένα.

A' ΠΟΛΙΤΗΣ

Νομίζω πως έχουν πολλή λογική αυτά που λέει.

B' ΠΟΛΙΤΗΣ

Αν στοχαστείς σωστά το πράγμα, ο Καίσαρας έχει αδικηθεί πολύ.

Γ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Λέτε, σύντροφοι; Εγώ φοβάμαι πως θα 'ρθει χειρότερος στη θέση του.

Δ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Προσέξате τα λόγια του; Δεν ήθελε να πάρει το στέμμα. Επομένως είναι βέβαιο πως δεν ήταν φιλόδοξος.

A' ΠΟΛΙΤΗΣ

Αν βγει αλήθεια αυτό, κάποιοι θα το πληρώσουν πολύ ακριβά.

B' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ο καημένος! Τα μάτια του είναι κόκκινα σαν τη φωτιά απ' το κλάμα.

Γ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Δεν υπάρχει άλλος πιο ευγενής στη Ρώμη απ' τον Αντώνιο.

B' ΠΟΛΙΤΗΣ

Για πρόσεξέ τον. Αρχίζει πάλι να μιλάει.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Χτες ακόμα ο λόγος του Καίσαρα μπορούσε να αντιταχθεί σε όλο τον κόσμο· τώρα κείται εκεί κι ούτε ένας φτωχός να υποκλιθεί μπροστά του. Ω σύντροφοι! Αν είχα πρόθεση να ξεσηκώσω τις καρδιές και το πνεύμα σας για ανταρσία κι οργή, θ' αδικούσα τον Βρούτο, θ' αδικούσα και τον Κάσσιο, που, όπως όλοι ξέρετε, είναι αξιότιμοι άνθρωποι. Δεν θα τους αδικήσω· προτιμώ ν' αδικήσω τον νεκρό, ν' αδικήσω τον εαυτό μου και εσάς, παρά ν' αδικήσω τέτοιους αξιότιμους ανθρώπους. Αλλά εδώ υπάρχει ένα έγγραφο με τη σφραγίδα του Καίσαρα, το βρήκα στο γραφείο του. Είναι η διαθήκη του. Αν μόνο άκουγε ο λαός αυτή τη διαθήκη, που, συγγνώμη, δεν έχω σκοπό να τη διαβάσω, θα πήγαιναν και θα φιλούσαν του νεκρού Καίσαρα τις πληγές, και θα βουτούσαν τα μαντίλια τους στο ιερό του αίμα. Ναι, θα ικέτευαν για μια τρίχα του ως ενθύμιο, και, πεθαίνοντας, θα ανέφεραν στις διαθήκες τους να μείνει κληρονομιά ακριβή στους απογόνους τους.

Δ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Να ακούσουμε τη διαθήκη. Διάβασέ τη, Μάρκο Αντώνιε.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Τη διαθήκη, τη διαθήκη! Να ακούσουμε τη διαθήκη του Καίσαρα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Κάντε υπομονή, καλοί μου φίλοι, δεν πρέπει να σας τη διαβάσω. Δεν πρέπει να μάθετε πόσο σας αγαπούσε ο Καίσαρας. Δεν είστε ξύλα, δεν είστε πέτρες, αλλά άνθρωποι· και ως άνθρωποι, ακούγοντας του Καίσαρα

τη διαθήκη, θα εξοργιστείτε, θα τρελαθείτε. Είναι καλά να μην το μάθετε πως είστε οι κληρονόμοι του· γιατί αν το μαθαίνατε, ω, τι θα έβγαινε από αυτό!

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Διάβασε τη διαθήκη! Να την ακούσουμε, Αντώνιε. Πρέπει να μας διαβάσεις τη διαθήκη, τη διαθήκη του Καίσαρα!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Θα είστε υπομονετικοί; Θα μείνετε ήσυχοι; Παρασύρθηκα και σας μίλησα γι' αυτή. Φοβάμαι πως αδικώ τους αξιότιμους ανθρώπους που τα στίλβητά τους μαχαίρωσαν τον Καίσαρα· το φοβάμαι.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ήταν προδότες. Αξιότιμοι άνθρωποι!

ΠΟΛΙΤΕΣ

Τη διαθήκη! Τη διαθήκη!

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ήταν αχρείοι, φονιάδες. Τη διαθήκη! Διάβασε τη διαθήκη.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Θα μ' αναγκάσετε να διαβάσω τη διαθήκη; Τότε κάντε έναν κύκλο γύρω από το πτώμα του Καίσαρα, και αφήστε με να σας δείξω εκείνον που έκανε τη διαθήκη. Να κατεβώ; Και θα μου δώσετε την άδεια;

ΠΟΛΙΤΕΣ

Έλα κάτω.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κατέβα.

(Κατεβαίνει.)

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Θα έχεις άδεια.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Έναν κύκλο! Σταθείτε γύρω.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Σταθείτε μακριά απ' τη νεκροφόρα, σταθείτε μακριά από το πτώμα.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Χώρο για τον Αντώνιο· τον ευγενέστατο Αντώνιο!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ε, μη στριμώχνεστε τόσο πάνω μου· σταθείτε πιο πέρα.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Σταθείτε πίσω. Χώρο! Κάντε πίσω.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αν έχετε δάκρυα, ετοιμαστείτε να τα χύσετε τώρα. Όλοι σας γνωρίζετε αυτόν τον μανδύα. Θυμάμαι την πρώτη φορά που τον φόρεσε ο Καίσαρας· ήταν μια καλοκαιρινή βραδιά, μες στη σκηνή του, την ημέρα που νίκησε τους Νέρβιους. Κοιτάξτε, σ' αυτήν εδώ τη θέση μπήχτηκε του Κάσσιου το στιλέτο. Δείτε τι μαχαιριά έκανε ο φθονερός ο Κάσκας. Από εδώ ο πολυαγαπημένος του Βρούτος τον μαχαίρωσε.

Και όταν τράβηξε το καταραμένο ασάλι του, κοιτάζτε πώς το αίμα του Καίσαρα το ακολούθησε, σαν να όρμησε έξω για να βεβαιωθεί αν ο Βρούτος ήταν που χτύπησε τόσο άσπλαχνα ή όχι. Γιατί ο Βρούτος, όπως ξέρετε, ήταν ο άγγελος του Καίσαρα. Κρίνετε, εσείς ω θεοί! πόσο πολύ τον αγαπούσε ο Καίσαρας. Αυτό ήταν το πιο άσπλαχνο χτύπημα από όλα, γιατί όταν ο ευγενής ο Καίσαρας τον είδε να χτυπάει, η αχαριστία, πιο δυνατή απ' του προδότη τα όπλα, σχεδόν τον κατατρόπωσε: τότε έσπασε η μεγάλη καρδιά του· και με τον μανδύα του σκεπάζοντας το πρόσωπό του, ακόμη και στη βάση του αγάλματος του Πομπήιου, που όλη αυτή την ώρα έτρεχε αίμα, ο μεγάλος Καίσαρας έπεσε. Ω τι πέσιμο ήταν αυτό, πατριώτες μου! Τότε εγώ κι εσείς και όλοι μας πέσαμε κάτω, ενώ η αιμοβόρα προδοσία θριάμβευε πάνω μας. Ω! τώρα κλαίτε, και καταλαβαίνω πως νιώθετε την επιρροή της συμπόνιας. Αυτές είναι πολύτιμες σταγόνες. Καλές ψυχές, γιατί κλαίτε όταν δεν βλέπετε παρά μόνο το πληγωμένο ρούχο του Καίσαρά μας; Κοιτάζτε εδώ, εδώ είναι ο ίδιος, κατεστραμμένος, όπως βλέπετε, από τους προδότες.

A ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω αξιοθρήνητο θέαμα!

B ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω γενναίε Καίσαρα!

Γ ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω φρικτή μέρα!

Δ ' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω προδότες, κακούργοι!

A' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω καταματωμένη εικόνα!

B' ΠΟΛΙΤΗΣ

Θα εκδικηθούμε.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Εκδίκηση – πάνω τους – κυνηγήστε – κάψτε – φωτιά – σκοτώστε – σφάξτε – να μη μείνει προδότης ζωντανός!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Σταθείτε, συμπολίτες!

A' ΠΟΛΙΤΗΣ

Ησυχία εκεί! Ν' ακούσουμε τον ευγενή Αντώνιο.

B' ΠΟΛΙΤΗΣ

Θα τον ακούσουμε, θα τον ακολουθήσουμε,
θα πεθάνουμε μαζί του.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Καλοί μου φίλοι, γλυκύτετοι φίλοι μου, μη σας ξεσηκώνω σε τέτοιο ξαφνικό κύμα ανταρσίας. Εκείνοι που έκαναν αυτή την πράξη είναι αξιότιμοι. Τι προσωπικές πίκρες έχουν, αλίμονο, δεν ξέρω, που τους έσπρωξαν να το κάνουν. Είναι σοφοί κι αξιότιμοι, και αναμφίβολα θα σας απαντήσουν με επιχειρήματα. Δεν σκοπεύω, φίλοι μου, να κλέψω τις καρδιές σας. Δεν είμαι ρήτορας, όπως είναι ο Βρούτος· παρά μόνο, καθώς με ξέρετε όλοι, ένας απλός, αφελής άνθρωπος, που αγαπώ τον φίλο μου· κι αυτό το ξέρουν πολύ καλά εκείνοι που μου έδωσαν την άδεια να μιλήσω δημόσια γι' αυτόν. Γιατί εγώ δεν έχω ούτε εξυπνάδα ούτε ευφράδεια ούτε κύρος ούτε τέχνη ούτε προφορά ούτε

τη δύναμη του λόγου για ν' ανάβω τα αίματα. Μόνο μιλάω ευθέως, σας λέω αυτό που ξέρετε κι οι ίδιοι, σας δείχνω τις πληγές του αγαπημένου Καίσαρα, καμμένα, καμμένα βουβιά στόματα, και τους ζητώ να μιλήσουν για μένα. Μα αν ήμουν εγώ ο Βρούτος, και ο Βρούτος ήταν ο Αντώνιος, τότε θα υπήρχε ένας Αντώνιος που θα ερέθιζε τις ψυχές σας και θα έδινε γλώσσα σε κάθε πληγή του Καίσαρα, που θα κινούσε τις πέτρες της Ρώμης να σπκωθούν και να επαναστατήσουν.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Θα επαναστατήσουμε.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Θα κάψουμε το σπίτι του Βρούτου.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πάμε, λοιπόν! Ελάτε, να βρούμε τους συνωμότες.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μα ακούστε με, πατριώτες. Ακούστε με που μιλάω.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Ε, ψυχία! Ακούστε τον Αντώνιο, τον ευγενέστατο Αντώνιο.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μα, φίλοι μου, δεν ξέρετε τι πάτε να κάνετε. Γιατί ο Καίσαρας ήταν άξιος της αγάπης σας; Αλίμονο, δεν το ξέρετε. Να σας το πω, λοιπόν. Ξεχάσατε τη διαθήκη για την οποία σαςμίλησα.

ΠΟΛΙΤΕΣ

Είναι αλήθεια. Τη διαθήκη! Ας μείνουμε ν' ακούσουμε τη διαθήκη!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Εδώ 'ναι η διαθήκη, και με του Καίσαρα τη σφραγίδα.
Σε κάθε Ρωμαίο πολίτη αφήνει, χωριστά στο κάθε
άτομο, εβδομήντα πέντε δραχμές.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ευγενέστατε Καίσαρα! Θα εκδικηθούμε για τον θάνατό
του.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ω βασιλικέ Καίσαρα!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ακούστε με υπομονετικά.

ΠΟΛΙΤΗΣ

Ε, νσυχία!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Επιπλέον σας άφησε όλους του τους περιπάτους, τις
ιδιωτικές του αλέες και τους νιόφυτους κήπους του, από
αυτή την πλευρά του Τίβερη· τα άφησε σε εσάς και τους
απογόνους σας για πάντα· καθημερινές χαρές, να κάνετε
περίπατο και να ψυχαγωγείστε. Αυτός ήταν Καίσαρας!
Πότε θα ξανάρθει άλλος τέτοιος;

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ποτέ, ποτέ! Εμπρός, πάμε, πάμε! Θα κάψουμε
το λείψανό του στην ιερή τοποθεσία, και με τους
δαυλούς να βάλουμε φωτιά στα σπίτια των προδοτών.
Σηκώστε το λείψανο.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πηγαίντε, φέρτε φωτιά!

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Σπάστε πάγκους!

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Σπάστε σκαμνιά, παραθυρόφυλλα, οτιδήποτε!

(Βγαίνουν οι ΠΟΛΙΤΕΣ με το λείψανο.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Τώρα ας γίνει δουλειά. Κακουργία, είσαι στο πόδι, τράβα όποιο δρόμο θέλεις!

(Μπαίνει ένας ΥΠΗΡΕΤΗΣ.)

Τι νέα, φίλε;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Κύριε, ο Οκτάβιος έχει έρθει ήδη στη Ρώμη.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πού είναι;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αυτός κι ο Λέπιδος είναι στου Καίσαρα το σπίτι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Κι εγώ πηγαίνω αμέσως να τον επισκεφθώ. Έφτασε κατ' ευχάν. Η τύχη είν' εύθυμη και με τέτοια διάθεση θα μας δώσει οτιδήποτε.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Άκουσα που είπε πως ο Βρούτος και ο Κάσσιος
πέρασαν έφιπποι σαν τρελοί απ' τις πύλες της Ρώμης.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μπορεί να αντιλήφθηκαν τον λαό, που τον ξεσέκωσα.
Πήγαινε με στον Οκτάβιο.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 3

Ρώμη. Δρόμος.

(Μπαίνει ο ΚΙΝΝΑΣ, ο ποιητής, και πίσω του οι ΠΟΛΙΤΕΣ.)

ΚΙΝΝΑΣ

Ονειρεύτηκα απόψε πως γλεντούσα με τον Καίσαρα,
και άσχημα πράγματα βαραίνουν τη φαντασία μου.
Δεν έχω διάθεση να βγω έξω από το σπίτι κι όμως κάτι
με τραβάει να βγω.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πώς σε λένε;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πού πας;

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πού μένεις;

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Είσαι παντρεμένος ή εργένης;

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Απάντησε στον καθέναν ευθέως.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ναι, και σύντομα.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ναι, και συνετά.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ναι, και αληθινά, το καλό που σου θέλω.

ΚΙΝΝΑΣ

Πώς με λένε; Πού πάω; Πού μένω; Είμαι παντρεμένος ή εργένης; Λοιπόν, ας απαντήσω στον καθένα ευθέως και σύντομα, συνετά και αληθινά. Συνετά λέω είμαι εργένης.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αυτό είναι σαν να λες πως είναι τρελοί αυτοί που παντρεύονται· θα φας καμιά γι' αυτό, φοβάμαι. Προχώρα, ευθέως.

ΚΙΝΝΑΣ

Ευθέως, πηγαίνω στην κηδεία του Καίσαρα.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ως φίλος ή εχθρός;

ΚΙΝΝΑΣ

Ως φίλος.

Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Αυτό το ζήτημα απαντήθηκε ευθέως.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Πού μένεις, σύντομα.

ΚΙΝΝΑΣ

Σύντομα, μένω κοντά στο Καπιτώλιο.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Τ' όνομά σου, κύριε, αληθινά.

ΚΙΝΝΑΣ

Αληθινά, τ' όνομά μου είναι Κίννας.

Α΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κομματιάστε τον! Είναι συνωμότης.

ΚΙΝΝΑΣ

Είμαι ο Κίννας ο ποιητής, είμαι ο Κίννας ο ποιητής.

Δ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κομματιάστε τον για τους κακούς του στίχους,
κομματιάστε τον για τους κακούς του στίχους.

ΚΙΝΝΑΣ

Δεν είμαι ο Κίννας ο συνωμότης.

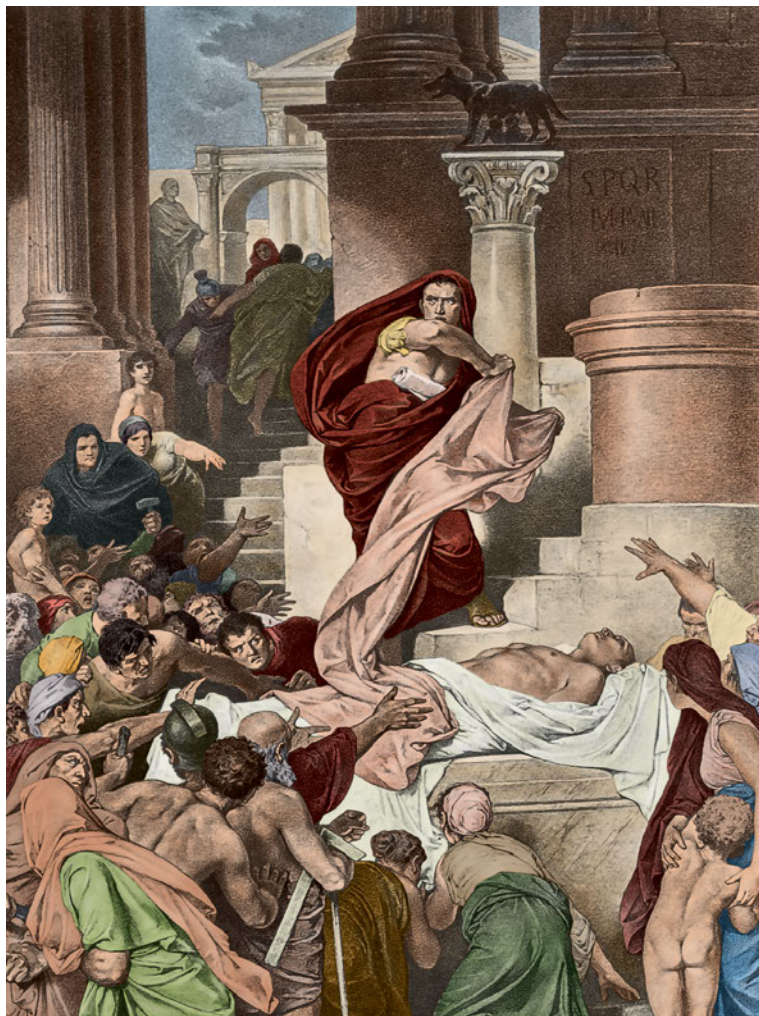
Β΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Δεν έχει σημασία, τον λένε Κίννα· βγάλτε τ' όνομά του
απ' την καρδιά του κι αφήστε τον να φύγει.

Γ΄ ΠΟΛΙΤΗΣ

Κομματιάστε τον, κομματιάστε τον! Εμπρός, δαυλιά, ε!
Δαυλιά αναμμένα! Στου Βρούτου, στου Κάσσιου· κάψτε
τα όλα. Κάποιοι στο σπίτι του Δέκιου, κάποιοι
στου Κάσκα, κάποιοι στου Λιγάρου. Εμπρός, πάμε!

(*Βγαίνουν.*)

Ο επικήδειος λόγος του Μάρκου Αντώνιου στην κηδεία του Ιούλιου Καίσαρα, επιχρωματισμένο χαρακτικό του Γερμανού ζωγράφου Alexander Zick (1886).

ΠΡΑΞΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ 1

Ρώμη. Δωμάτιο στο σπίτι του Αντώνιου.
(Μπαίνουν ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ και ο ΛΕΠΙΔΟΣ
και κάθονται σε ένα τραπέζι.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Όλοι αυτοί λοιπόν πρέπει να πεθάνουν· τα ονόματά τους είναι σημειωμένα.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Κι ο αδερφός σου πρέπει να πεθάνει· συμφωνείς, Λέπιδε;

ΛΕΠΙΔΟΣ

Συμφωνώ-

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Κάρφωσέ τον, Αντώνιε.

ΛΕΠΙΔΟΣ

Υπό τον όρο ο Πόπλιος να μη ζήσει, που είναι γιος της αδερφής σου, Μάρκο Αντώνιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Να μη ζήσει· κοίτα, μ' ένα σημάδι τον καταδικάζω. Μα, Λέπιδε, να πας στου Καίσαρα το σπίτι· να φέρεις τη διαθήκη εδώ, και ν' αποφασίσουμε πώς ν' αφαιρέσουμε κάποιο βάρος απ' τα κληροδοτήματα.

ΛΕΠΙΔΟΣ

Λοιπόν, θα σας βρω εδώ;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Ή εδώ ή στο Καπιτώλιο.

(Βγαίνει ο ΛΕΠΙΔΟΣ.)

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αυτός είν' ένας ασήμαντος άνθρωπος, κατάλληλος να τρέχει για θελήματα. Είναι σωστό, στο μοίρασμα του τρίδιπλου του κόσμου, να 'ναι ένας από τους τρεις που θα τον μοιραστούν;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Αυτό σκεφτόσουν εσύ για εκείνον, κι ήθελες την άποψή του για το ποιον θα έπρεπε να σημαδέψουμε για θάνατο στον μαυροπίνακα της προγραφής μας.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Οκτάβιε, έχω δει περισσότερες μέρες από σένα· κι αν τον φορτώνουμε με τις τιμές αυτές, για να ελαφρύνουμε τους εαυτούς μας από πολλές κατηγορίες, αυτός θα τις κουβαλάει μόνο όπως ο γάιδaros κουβαλάει το χρυσάφι, βογκώντας και ιδρώνοντας στη δουλειά, είτε τραβώντας τον είτε οδηγώντας τον, δείχνοντάς του τον δρόμο. Κι αφού πάει τον θησαυρό μας όπου θέλουμε, τότε τον ξεφορτώνουμε και τον κάνουμε πέρα, σαν το ξεφόρτωτο γαϊδούρι, να κουνάει τ' αυτιά του και να βοσκάει στη δημοσιά.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Μπορείς να κάνεις όπως θέλεις· αλλά αυτός είναι δοκιμασμένος και γενναίος στρατιώτης.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Έτσι είναι το άλογό μου, Οκτάβιε· και γι' αυτό του παρέχω μπόλικη τροφή. Είναι ένα πλάσμα που το μαθαίνω να πολεμάει, να στρίβει, να σταματάει, να τρέχει ίσια εμπρός, κυβερνώντας την κίνηση του σώματός του με το πνεύμα μου. Κι από κάποια άποψη, έτσι είναι κι ο Λέπιδος· πρέπει να τον διδάξεις, να τον εκπαιδεύσεις και να τον σπρώξεις να προχωρήσει. Ένας άνθρωπος με στείρο πνεύμα· ένας που τρέφεται με πράματα, με τέχνες και μ' απομιμήσεις, που άχρηστα κι εξευτελισμένα από τους άλλους γίνονται μόδα του. Μην μιλάς γι' αυτόν παρά σαν ιδιοκτησία. Και τώρα, Οκτάβιε, άκουσε σημαντικά πράματα. Ο Βρούτος και ο Κάσσιος συγκεντρώνουν δυνάμεις· πρέπει άμεσα να τους αντισταθούμε. Γι' αυτό ας συνδυάσουμε τη συμμαχία μας, ας μαζέψουμε τους πιο καλούς μας φίλους, ας συγκεντρώσουμε τα μέσα μας κι ας πάμε τώρα να συσκεφτούμε πώς μπορούμε να ανακαλύψουμε καλύτερα τις κρυφές ενέργειες, και ν' αντιμετωπίσουμε με πιο πολλή ασφάλεια τους φανερούς κινδύνους.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Αυτό να κάνουμε: γιατί είμαστε στο παλούκι και γύρω μας γαβγίζουν πολλοί εχθροί· και κάποιοι που χαμογελούν έχουν μες στις καρδιές τους, φοβάμαι, εκατομμύρια κακουργίες.

(*Βγαίνουν.*)

ΣΚΗΝΗ 2

Μπροστά στη σκηνή του Βρούτου στο στρατόπεδο
κοντά στις Σάρδεις.

*(Τύμπανα. Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ,
ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ και στρατιώτες. Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ τους συναντά.
Ο ΛΟΥΚΙΟΣ βρίσκεται σε απόσταση.)*

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αλτ, ε!

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Δώστε το σύνθημα, ε! Αλτ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι είναι τώρα, Λουκίλιε! Είναι κοντά ο Κάσσιος;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Πλησιάζει, και ο Πίνδαρος ήρθε να φέρει χαιρετισμούς
σε σένα απ' τον αφέντη του.

(Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ δίνει μια επιστολή στον ΒΡΟΥΤΟ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλοδεχούμενοι. Ο αφέντης σου, Πίνδαρε, με δική
του αλλαγή, είτε από κακούς κατώτερους, μου έδωσε
σημαντικό λόγο να εύχομαι να μην είχαν γίνει όσα
έγιναν. Όμως, αν πλησιάζει, θα ικανοποιηθώ.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Είμαι βέβαιος ότι ο ευγενικός μου αφέντης θα φανεί
τέτοιος που είναι, όλος υπόληψη και τιμή.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κανείς δεν το αμφισβητεί. Μια κουβέντα, Λουκίλιε· πώς σε δέχτηκε, πες μου να μάθω.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Μ' ευγένεια και σεβασμό αρκετό, αλλά όχι με την οικειότητα ούτε τον αυθόρμητο και φιλικό λόγο που συνήθιζε παλιά.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μου περιέγραψες έναν θερμό φίλο που κρυώνει. Παρατήρησέ το, Λουκίλιε, όταν η αγάπη αρχίζει ν' αρρωσταίνει και να μαραίνεται, χρησιμοποιεί μια πρόσβαρη τυπικότητα. Δεν υπάρχουν κόλπα στην απλή και γνήσια πίστη· αλλά ανειλικρινείς άνθρωποι σαν άλογα καυτά στην αρχή, που κάνουν φιγούρα και υπόσχονται αντρεία·

(Ακούγεται στρατιωτικός βηματισμός από μέσα.)

μα όταν νιώσουν το αιματηρό σπιρούνι, ρίχνουν τις χαίτες τους και, σαν άθλια παλιάλογα πέφτουν στη μάχη.

Έρχεται ο στρατός του;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Υπολογίζουν απόψε να καταλύσουν στις Σάρδεις. Το μεγαλύτερο μέρος, όλο το ιππικό, έρχεται με τον Κάσσιο.

(Μπαίνει ο ΚΑΣΣΙΟΣ με στρατιώτες.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Άκου! Έφτασε. Πάμε λίγο να τον υποδεχτούμε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αλτ, ε!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Αλτ, ε! Πείτε το σύνθημα.

Α΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Αλτ!

Β΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Αλτ!

Γ΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Αλτ!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ευγενικότατε αδερφέ, μ' αδίκησες.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κρίνετέ με, εσείς θεοί! Αδικώ εγώ εχθρούς μου;
Κι αν όχι, πώς θ' αδικούσα εγώ αδερφό μου;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βρούτε, αυτό σου το συγκρατημένο ύφος κρύβει αδικία·
κι όταν την κάνεις-

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάσσιε, ησύχασε. Πες ήρεμα ό,τι παράπονο έχεις, σε
ξέρω καλά. Μπροστά στα μάτια εδώ των δυο στρατών
μας, που αγάπη μόνο να βλέπουν θα έπρεπε από μας,

ας μη λογομαχούμε. Διάταξέ τους να απομακρυνθούν·
κι ύστερα στη σκηνή μου, Κάσσιε, μεγαλοποίησε
τα παράπονά σου κι εγώ θα σε ακούσω.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πίνδαρε, δώσε διαταγή στους λοχαγούς να οδηγήσουν
τα τμήματά τους λίγο πιο μακριά από δω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το ίδιο κι εσύ, Λουκίλιε· και μην αφήσετε άνθρωπο
να έρθει προς τη σκηνή μας ώσπου να τελειώσουμε
τη συνεδρίασή μας. Ο Λούκιος κι ο Τιτίνιος να φυλάνε
την είσοδο.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 3

Μέσα στη σκηνή του Βρούτου.
(Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ και ο ΚΑΣΣΙΟΣ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Το ότι με αδίκησες φαίνεται σε αυτό: τιμώρησες και ντροπίασες τον Λούκιο Πέλλα γιατί δωροδοκήθηκε από τους Σαρδιανούς· ενώ την επιστολή μου, στην οποία τον υποστήριζα, γιατί τον γνώριζα τον άνθρωπο, την περιφρόνησες.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τον εαυτό σου αδίκησες γράφοντας για μια τέτοια υπόθεση.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τέτοιες στιγμές όπως αυτή δεν είναι σωστό το κάθε μικρό λάθος να σχολιάζεται.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Να σου πω, Κάσσιε, και σένα τον ίδιο σε κατηγορούν πολύ, πως σε τρώει το χέρι σου και πως πουλάς και παζαρεύεις αξιώματα για χρυσάφι σε ανάξιους.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Εμένα με τρώει το χέρι μου! Ξέρεις ότι είσαι ο Βρούτος και μιλάς έτσι, αλλιώς, μα τους θεούς, αυτός ο λόγος θα ήταν ο τελευταίος σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το όνομα του Κάσσιου τιμά αυτή τη διαφθορά, κι η τιμωρία γι' αυτό κρύβει το κεφάλι του.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Η τιμωρία!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θυμήσου τον Μάρτιο, τις Ειδούς του Μαρτίου θυμήσου:
Ο τρανός ο Ιούλιος δεν σφάχτηκε για χάρη της
δικαιοσύνης; Ποιος αχρείος σήκωσε χέρι στο κορμί του
και χτύπησε με το σπαθί, όχι για δικαιοσύνη; Τι! Όστε
ένας από μας, που χτυπήσαμε τον πιο ισχυρό άντρα
όλου του κόσμου μόνο επειδή υποστήριξε τους κλέφτες,
τόρα εμείς θα λερώσουμε τα δάχτυλά μας με ποταπές
δωροδοκίες και θα πουλάμε τον μεγάλο χώρο
των μεγάλων αξιωμάτων μας για μια χούφτα ψίχουλα;
Θα προτιμούσα να ήμουν σκύλος και να γαβγίζω
το φεγγάρι, παρά τέτοιος Ρωμαίος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Βρούτε, μη με τσιγκλός, δεν θα το αντέξω. Ξεχνιέσαι
ο ίδιος, όταν με στριμώνχεις έτσι. Είμαι στρατιώτης εγώ,
πιο παλιός στην πράξη και πιο ικανός από εσένα
να θέτω όρους.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έλα τώρα· δεν είσαι, Κάσσιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Είμαι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λέω δεν είσαι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μη με τσιγκλές, θα ξεχάσω ποιος είμαι. Για το καλό σου, μη με φουντώνεις περισσότερο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μακριά, ανθρωπάκι!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Είναι δυνατό;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Άκουσέ με, που θα μιλήσω. Πρέπει να υποχωρώ, να κάνω χώρο στον αστόχαστο θυμό σου; Και να φοβάμαι όταν ένας τρελός κοιτάζει;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ω θεοί, ω θεοί! Πρέπει να το υποστώ όλο αυτό;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όλο αυτό; Έχει κι άλλο: φρένιασε ώσπου η περήφανη καρδιά σου να σπάσει· πήγαινε δείξε στους σκλάβους σου πόσο ευέξαπτος είσαι, και κάνε τους δούλους σου να τρέμουν. Πρέπει εγώ να σαλέψω; Πρέπει εγώ να σε παρατηρώ; Πρέπει να υφίσταμαι τους θυμούς σου και να κουλουριαζώ υπό αυτούς; Μα τους θεούς, θα χωνέψεις το φαρμάκι της χολής σου, ακόμη κι αν σε διαλύσει· γιατί από σήμερα κι εμπρός, θα σε χρησιμοποιώ για τη διασκέδασή μου, ναι, για να γελάω, όταν θα είσαι οξύθυμος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φτάσαμε σε αυτό το σημείο;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λες πως είσαι καλύτερος στρατιώτης. Εμπρός, απόδειξέ το· κάνε να βγει σωστό το καύχημά σου και θα ευχαριστηθώ πολύ. Εγώ, από την πλευρά μου, θα χαρώ να μάθω από ευγενείς ανθρώπους.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Με αδικείς με κάθε τρόπο, με αδικείς, Βρούτε. Είπα πιο παλιός στρατιώτης, όχι πιο καλός. Είπα καλύτερος;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κι αν το 'πες, δεν με νοιάζει.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Όσο ζούσε ο Καίσαρας, δεν τόλμησε έτσι να μ' ερεθίσει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σιγά, σιγά! Δεν τόλμησες να τον πειράξεις έτσι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν τόλμησα!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τι; Δεν τόλμησα να τον πειράξω;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στη ζωή σου δεν τόλμησες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μη στηρίζεσαι τόσο στην αγάπη μου. Μπορεί να κάνω κάτι που θα το μετανιώσω.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έκανες ήδη αυτό για το οποίο θα έπρεπε να μετανιώσεις. Δεν με τρομάζουν, Κάσσιε, οι απειλές σου, γιατί είμαι τόσο καλά οπλισμένος με τιμιότητα, που περνάνε από μένα σαν τον οκνηρό άνεμο, που δεν τον υπολίζω. Σου έστειλα για ένα ποσό σε χρυσό, το οποίο μου αρνήθηκες· γιατί δεν μπορώ να βγάλω χρήματα με αχρεία μέσα. Μα τους Ουρανοί, καλύτερα να μετέτρεπα σε νομίσματα την καρδιά μου και να χύνα το αίμα μου για δραχμές παρά να στραγγίζω απ' τα τραχιά χέρια των χωρικών τα λεφτουδάκια τους με άδικο τρόπο. Έστειλα σε σένα για χρυσάφι για να πληρώσω τις λεγεώνες μου και μου το αρνήθηκες. Να κάνει τέτοια ο Κάσσιος; Θα απαντούσα έτσι εγώ στον Γάιο Κάσσιο; Όταν ο Μάρκος Βρούτος γίνει τόσο φιλάργυρος για να κλειδώσει τέτοια άθλια ποσά απ' τους φίλους του, ετοιμαστείτε, θεοί, με όλους τους κεραυνούς σας να τον κομματιάσετε!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν σου αρνήθηκα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το έκανες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν το έκανα. Δεν ήταν παρά ένας ανόητος αυτός που σου έφερε την απάντησή μου. Ο Βρούτος μου έσκισε την καρδιά. Ένας φίλος θα έπρεπε ν' ανέχεται του φίλου του τις αδυναμίες, αλλά ο Βρούτος κάνει τις δικές μου πιο μεγάλες απ' ό,τι είναι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν το κάνω, παρ' όταν τις εφαρμόξεις πάνω μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν μ' αγαπάς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν αγαπώ τα ελαττώματά σου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μάτια φίλου δεν βλέπουν ποτέ τέτοια ελαττώματα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μάτια κόλακα δεν τα βλέπουν, παρόλο που φαίνονται τόσο μεγάλα όσο ο ψηλός Όλυμπος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ελάτε, Αντώνιε και νεαρέ Οκτάβιε, ελάτε να πάρετε την εκδίκηση μόνο απ' τον Κάσσιο, γιατί ο Κάσσιος κουράστηκε από τον κόσμο. Μισιέται από έναν που αγαπάει· δεν λογαριάζεται από τον αδερφό του· κατσαδιάζεται σαν δούλος· όλα τα ελαττώματά του παρατηρούνται, σημειώνονται, μαθαίνονται, αποστηθίζονται, για να μου τα χτυπήσουν στα μούτρα. Ω! θα μπορούσα να κλαίω μέχρι να μου βγει η ψυχή απ' τα μάτια. Εκεί είναι το στιλέτο μου, κι εδώ γυμνό το στήθος μου· μέσα του, μια καρδιά πιο πλούσια απ' το μεταλλείο του Πλούτου, πιο ακριβή από χρυσάφι. Αν είσαι καλός Ρωμαίος, πάρε την. Εγώ, που σου αρνήθηκα χρυσό, θα σου δώσω την καρδιά μου. Χτύπα, όπως το έκανες στον Καίσαρα· γιατί ξέρω πως τότε που τον μισούσες πιο πολύ, τον αγαπούσες πιο πολύ απ' όσο αγάπησες ποτέ τον Κάσσιο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Βάλε το στιλέτο σου στη θήκη του. Θύμωνε όταν θέλεις, θα είσαι ελεύθερος. Κάνε ό,τι θέλεις, η βρισιά θα 'ναι αστείο. Ω Κάσσιε, είσαι στον ζυγό μ' ένα αρνί που κρατάει θυμό όπως η τσακμακόπετρα, που, αν χτυπηθεί πολύ, πετάει μια σπίθα φευγαλέα, κι αμέσως μετά είναι ξανά κρύα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Έξησε ο Κάσσιος για να 'ναι μόνο ευθυμία και γέλιο για τον Βρούτο του, όταν ο καημός και το κακόκεφο αίμα του τον ερεθίζουν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όταν το είπα αυτό, ήμουν κι εγώ θυμωμένος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Το παραδέχεσαι αυτό; Δώσ' μου το χέρι σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Και την καρδιά μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ω Βρούτε!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι συμβαίνει;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν μου 'χεις αρκετή αγάπη για να με ανέχεσαι όταν αυτή η αιψιά μου κράση που έχω απ' τη μπτέρα μου με κάνει να ξεχνιέμαι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναι, Κάσσιε· κι από δω κι εμπρός όταν θα παραείσαι
απύς με τον Βρούτο σου, θα σκέφτεται πως η μπτέρα
σου τον μαλώνει, και θα το αφήνει έτσι.

ΠΟΙΗΤΗΣ *(Από μέσα.)*

Αφήστε με να μπω να δω τους στρατηγούς, υπάρχει μια
διαμάχη μεταξύ τους, δεν πρέπει να είναι μόνοι τους.

ΛΟΥΚΙΑΙΟΣ *(Από μέσα.)*

Δεν μπορείς να πας σ' αυτούς.

ΠΟΙΗΤΗΣ *(Από μέσα.)*

Μόνο ο θάνατος θα με κρατήσει.

*(Μπαίνει ο ΠΟΙΗΤΗΣ, ακολουθούμενος από τον ΛΟΥΚΙΑΙΟ,
τον ΤΙΤΙΝΙΟ και τον ΛΟΥΚΙΟ.)*

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τι είναι! Τι συμβαίνει;

ΠΟΙΗΤΗΣ

Ντροπή, στρατηγοί! Τι θα πουν αυτά; Αγαπηθείτε και
φιλιώστε, όπως ταιριάζει σε δυο άντρες σαν εσάς· γιατί
εγώ έχω δει πιο πολλά χρόνια από σας, είμαι σίγουρος.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Χα χα! Τι άθλια ρίμα φτιάχνει αυτός ο κυνικός!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πήγαινε, φύγε! Ξεδιάντροπε, δρόμο!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δείξε ανοχή, Βρούτε· έτσι είν' αυτός.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Θα μάθω το καπρίτσιο του, όταν μάθει αυτός την ώρα του. Τι να τους κάνουν οι πόλεμοι τέτοιους καραγκιόζηδες; Σύντροφε, δρόμο!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δρόμο, δρόμο! Φύγε!

(Βγαίνει ο ΠΟΙΗΤΗΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λουκίλιε και Τιτίνιε, διατάξτε τους διοικητές να ετοιμάσουν καταλύματα απόψε για τους λόχους.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Και να έρθετε και να φέρετε μαζί σας τον Μεσσάλα αμέσως σε εμάς.

(Βγαίνουν ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ και ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λούκιε, μια κανάτα κρασί!

(Βγαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ποτέ δεν φανταζόμουν πως θα θύμωνες τόσο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω Κάσσιε! Με αρρώστησαν οι πολλοί καημοί.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν κάνεις χρήση της φιλοσοφίας σου, αν ενδίδεις σε κακές συμπτώσεις.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κανένας δεν βαστά καλύτερα τη θλίψη. Η Πορκία πέθανε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ε; Η Πορκία;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πέθανε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πώς δεν με σκότωσες όταν σε σταύρωνα έτσι;
Ω ανυπόφερτη και συγκινητική απώλεια!
Από τι αρρώστια;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Από τη στενοχώρια λόγω της απουσίας μου και από τη θλίψη που ο νεαρός Οκτάβιος με τον Μάρκο Αντώνιο έγιναν τόσο ισχυροί. Γιατί μαζί με τον θάνατό της ήρθαν και αυτά τα νέα. Από αυτά παραλόγισε, κι όταν έλειπαν οι σπιτικοί, κατάπιε κάρβουνα αναμμένα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Και πέθανε έτσι;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έτσι.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ω εσείς, αθάνατοι θεοί!

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ με κρασί και έναν πυρσό.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μη μιλάς άλλο για εκείνη. Δώσε μου μια κούπα κρασί.
Σε αυτή θάβω όλη την αγένεια, Κάσσιε. *(Πίνει.)*

ΚΑΣΣΙΟΣ

Η καρδιά μου διψάει για αυτή την ευγενική υπόσχεση.
Γέμισε την κούπα, Λούκιε, μέχρι το κρασί να ξεχειλίσει.
Δεν μπορώ να πιω αρκετά για την αγάπη του Βρούτου.
(Πίνει.)

(Ο ΛΟΥΚΙΟΣ βγαίνει. Μπαίνει ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ με τον ΜΕΣΣΑΛΑ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έλα μέσα, Τιτίνιε! Καλώς ήρθες, αγαπητέ Μεσσάλα.
Ας καθίσουμε κοντά γύρω από αυτόν τον πυρσό
να συζητήσουμε τις ανάγκες μας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Πορκία, έφυγες;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι πια, σε παρακαλώ. Μεσσάλα, έλαβα επιστολές
πως ο νέος Οκτάβιος κι ο Μάρκος Αντώνιος έρχονται
καταπάνω μας με μεγάλη δύναμη, και ότι πηγαίνουν
προς τους Φιλίππους.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Έλαβα επιστολές κι εγώ που λένε τα ίδια.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Με τίποτα επιπλέον;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Πως με προεγγραφές κι επικηρύξεις ο Οκτάβιος,
ο Αντώνιος κι ο Λέπιδος θανάτωσαν καμιά εκατοστή
συγκλητικούς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Σ' αυτό οι επιστολές μας δεν συμφωνούν απόλυτα.
Τα δικά μου αναφέρουν εβδομήντα συγκλητικούς που
θανατώθηκαν με προεγγραφή, και ο Κικέρωνας ήταν
ένας από αυτούς.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ο Κικέρωνας ένας από αυτούς!

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ο Κικέρωνας νεκρός και με εντολή προεγγραφής.
Έλαβες γράμματα απ' τη γυναίκα σου, κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ούτε αναφέρεται τίποτα στις επιστολές σου γι' αυτήν;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τίποτα, Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Αυτό, ομολογώ, είναι παράξενο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Γιατί ρωτάς; Ανέφεραν κάτι στις δικές σου γι' αυτήν;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Όχι, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, τώρα ως Ρωμαίος πες μου την αλήθεια.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Τότε ως Ρωμαίος μάθε την αλήθεια. Είναι βέβαιο πως πέθανε, και με τρόπο παράξενο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, αντίο, Πορκία. Πρέπει να πεθάνουμε, Μεσσάλα. Με τη σκέψη πως κάποτε θα πέθαινε, μπορώ με υπομονή να το υποφέρω τώρα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ακόμη και οι μεγάλοι άντρες υποφέρουν τις μεγάλες απώλειες.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κι εγώ το συλλογιέμαι όπως εσύ, όμως το φυσικό μου δεν θα μπορούσε να το υποφέρει έτσι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λοιπόν στο έργο μας ως ζωντανών. Τι θα έλεγες αν βαδίζαμε τώρα προς τους Φιλίππους;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Δεν το βρίσκω καλό.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ο λόγος;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτός: Είναι καλύτερα ο εχθρός να μας αναζητήσει. Έτσι θα σπαταλήσει τα μέσα του, θα κουράσει τους στρατιώτες του, βλάπτοντας τον εαυτό του, ενώ εμείς, μένοντας ακίνητοι, θα είμαστε εντελώς ξεκούραστοι, αξιόμαχοι και ευέλικτοι.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Οι καλοί λόγοι πρέπει να κάνουν τόπο στους καλύτερους. Ο πληθυσμός ανάμεσα στους Φιλίππους και σε αυτό το μέρος κρατάει προσποική στάση· γιατί μας έδωσαν αναγκαστική εισφορά. Ο εχθρός, προελαύνοντας μες απ' αυτούς, από αυτούς θα συμπληρώνει τον στρατό του, και θα έρθει ανανεωμένος, ενδυναμωμένος και ενθαρρυσμένος. Αυτό του το πλεονέκτημα εμείς θα το μειώσουμε, αν τον αντιμετωπίσουμε στους Φιλίππους, με αυτούς τους ανθρώπους πίσω μας.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Άκουσέ με, αδερφέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Με συγχωρείς. Πρέπει να σημειώσεις άλλωστε πως έχουμε εξαντλήσει στο έπακρο τους φίλους μας, οι λεγεώνες μας είναι ολότελα συμπληρωμένες, η υπόθεσή μας είναι ώριμη. Ο εχθρός καθημερινά αυξάνεται. Εμείς, στην κορυφή, είμαστε έτοιμοι να πάρουμε τον κατήφορο. Υπάρχει παλίρροια

στις ανθρώπινες υποθέσεις και, αν πιαστούν στην πλημμυρίδα, τις οδηγεί στην επιτυχία. Αν τους ξεφύγει, όλο το ταξίδι της ζωής τους δεσμεύεται στα ρηχά και σε δυστυχίες. Σε τέτοια θάλασσα φουσκωμένη πλεύουμε τώρα εμείς, και πρέπει να πάρουμε το ρέμα όταν μας βολεύει, αλλιώς χάνουμε όσα ριποκινδυνέψαμε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τότε, όπως θες, να προχωρήσουμε. Να συνεχίσουμε την πορεία μας και να τους συναντήσουμε στους Φιλίππους.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Η σκοτεινιά της νύχτας σύρθηκε πάνω στην κουβέντα μας και η φύση πρέπει να υπακούσει στην ανάγκη, που θα την ξεγελάσουμε με λίγη ανάπαυση. Δεν έχουμε να πούμε τίποτ' άλλο;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τίποτ' άλλο. Καληνύχτα. Νωρίς το πρωί θα σηκωθούμε και θα ξεκινήσουμε.

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λούκιε! Τον χιτώνα μου.

(Βγαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ.)

Γεια σου, καλέ μου Μεσσάλα. Καληνύχτα, Τιτίνε. Ευγενικό μου, ευγενικό μου Κάσσιε, καληνύχτα και καλή ξεκούραση!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ω ακριβέ μου αδερφέ! Ξεκίνησε άσχημα η νύχτα.
Ποτέ να μην ξανάρθει τέτοια διχόνοια στις ψυχές μας!
Μην το επιτρέψεις, Βρούτε!

(Μπαίνει ο ΛΟΥΚΙΟΣ με τον χιτώνα.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όλα είναι καλά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Καληνύχτα, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καληνύχτα, καλέ μου αδερφέ.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ, ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Καληνύχτα, άρχοντα Βρούτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στο καλό, όλοι σας.

(Βγαίνουν ο ΚΑΣΣΙΟΣ, ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ και ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ.)

Δώσε μου τον χιτώνα. Πού είναι το όργανό σου;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Εδώ στη σκηνή.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Τι, μιλάς νυσταγμένα; Καμμένε κατεργαράκο, δεν σε κατηγορώ, γιατί ξαγρύπνησες. Φώναξε τον Κλαύδιο και κάναν άλλον απ' τους άντρες μου· να έρθουν να κοιμηθούν σε στρώματα στη σκηνή μου.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Βάρρο και Κλαύδιε!

(Μπαίνουν ο ΒΑΡΡΟΣ και ο ΚΛΑΥΔΙΟΣ.)

ΒΑΡΡΟΣ

Καλεί ο αφέντης μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Παρακαλώ, κύριοι, ξαπλώστε και κοιμηθείτε στη σκηνή. Μπορεί να σας σπκώσω σε λίγο για δουλειά στον αδερφό μου Κάσσιο.

ΒΑΡΡΟΣ

Αν επιθυμείς, θα μείνουμε άγρυπνοι να περιμένουμε τις εντολές σου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, δεν το θέλω αυτό· ξαπλώστε, καλοί μου κύριοι, μπορεί να αλλάξω γνώμη. Κοίτα, Λούκιε, αυτό είναι το βιβλίο που έψαχνα· το 'χα βάλει στην τσέπη του χιτώνα μου.

(Οι υπηρέτες ξαπλώνουν.)

ΛΟΥΚΙΟΣ

Ήμουν σίγουρος, αφέντη, πως δεν μου το είχες δώσει.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Μη μου δίνεις σημασία, καλό μου παιδί, ξεχνάω εύκολα. Μπορείς για λίγο να κρατήσεις ανοιχτά τα βαριά σου ματόφυλλα και να παίξεις στ' όργανό σου ένα δυο κομμάτια;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Μάλιστα, αφέντη μου, αν το επιθυμείς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναι, παιδί μου: σε βάζω σε μεγάλο κόπο, μα εσύ 'σαι πρόθυμος.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Είναι καθήκον μου, κύριε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Δεν πρέπει να εκμεταλλεύομαι το καθήκον σου πέρα από τις δυνάμεις σου· ξέρω πως το νέο αίμα θέλει χρόνο για ξεκούραση.

ΛΟΥΚΙΟΣ

Κοιμήθηκα ήδη, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλά έκανες, και πρέπει να κοιμηθείς ξανά· δεν θα σε κρατήσω πολύ. Αν ζήσω, θα είμαι καλός μαζί σου.

(Ο ΛΟΥΚΙΟΣ παίζει και τραγουδά μέχρι που τον παίρνει ο ύπνος.)

Αυτός είναι ένας νυσταλέος σκοπός. Ω δολοφονική νύστα, βαραίνεις με το μολυβένιο σου ραβδί το αγόρι μου που σου παίζει μουσική; Καλέ μου κατεργαράκο, καλπνύχτα· δεν θέλω να σου κάνω τόσο κακό να σε ξυπνήσω. Αν κάνεις πως γέρνεις, θα σπάσεις τ' όργανό σου. Θα σου το πάρω· και, καλό μου αγόρι, καλπνύχτα. Να δω, να δω· δεν γύρισα το φύλλο εκεί που είχα μείνει να διαβάζω; Εδώ είναι, νομίζω.

(Μπαίνει το φάντασμα του ΚΑΙΣΑΡΑ.)

Πόσο άσχημα καίει αυτός ο πυρσός! Α! ποιος έρχεται;
Θαρρώ πως είν' η αδυναμία των ματιών μου που
διαμορφώνει αυτή τη φρικτή εμφάνιση. Έρχεται
καταπάνω μου. Είσαι οτιδήποτε; Είσαι κάποιος θεός,
κάποιος άγγελος ή κάποιος δαίμονας που κάνεις να
παγώνει το αίμα μου και να σπκώνονται οι τρίχες μου;
Πες μου τι είσαι.

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Το κακό πνεύμα, Βρούτε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Γιατί έρχεσαι;

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Για να σου πω πως θα με δεις στους Φιλίππους.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καλά· ώστε θα σε ξαναδώ;

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Ναι, στους Φιλίππους.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, θα σε ξαναδώ τότε στους Φιλίππους.

(Το ΦΑΝΤΑΣΜΑ χάνεται.)

Τώρα που βρήκα θάρρος, εξαφανίζεσαι. Κακό πνεύμα,
θα ήθελα να σου μιλούσα περισσότερο. Αγόρι! Λούκιε!
Βάρρο! Κλαύδιε! Κύριοι, ξυπνήστε! Κλαύδιε!

Ο Βρούτος αντικρύζει το φάντασμα του Ιούλιου Καίσαρα,
πίνακας του Γάλλου ζωγράφου Alexandre Bida
(τέλη 19ου αιώνα).

ΛΟΥΚΙΟΣ

Οι χορδές, κύριέ μου, είναι φάλτσες.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Νομίζει πως παίζει ακόμα τ' όργανό του. Λούκιε, ξύπνα!

ΛΟΥΚΙΟΣ

Κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ονειρευόσουν, Λούκιε, και έβαλες έτσι τις φωνές;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Κύριέ μου, δεν κατάλαβα πως φώναξα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναι, φώναξες. Μήπως είδες τίποτα;

ΛΟΥΚΙΟΣ

Τίποτα, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ξανακοιμήσου, Λούκιε. Ε, συ, Κλαύδιε! Ξύπνα, φίλε μου!

ΒΑΡΡΟΣ

Κύριέ μου;

ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Γιατί φωνάζατε εσείς έτσι, κύριοι, μέσα στον ύπνο σας;

ΒΑΡΡΟΣ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Εμείς, κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ναι. Είδατε τίποτα;

ΒΑΡΡΟΣ

Όχι, κύριέ μου, εγώ δεν είδα τίποτα.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Ούτ' εγώ, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πηγαίnete να μου χαιρετήσετε τον αδερφό μου τον Κάσσιο. Πείτε του να ξεκινήσει τις δυνάμεις του νωρίς μπροστά, κι εμείς θ' ακολουθήσουμε.

ΒΑΡΡΟΣ, ΚΛΑΥΔΙΟΣ

Θα γίνει, κύριέ μου.

(Βγαίνουν.)

Ο Βρούτος και οι σύντροφοί του μετά τη μάχη των Φιλίππων, εικόνα του Άγγλου ζωγράφου *William Rayner* από το βιβλίο του *W. H. Weston* *Plutarch's lives for boys and girls* (1902).

ΠΡΑΞΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ 1

Στον κάμπο των Φιλίππων.

(Μπαίνουν ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ και στρατός τους.)

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Λοιπόν, Αντώνιε, οι ελπίδες μας ικανοποιούνται. Είπες πως ο εχθρός δεν θα κατέβαινε, αλλά θα κρατούσε τους λόφους και τα υψώματα. Αποδεικνύεται πως δεν είναι έτσι· τα τάγματά τους είναι κοντά. Σκοπεύουν να μας προκαλέσουν εδώ στους Φιλίππους, και να μας απαντήσουν πριν τους ρωτήσουμε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μπα! Εγώ είμαι μέσα στις καρδιές τους, και γνωρίζω γιατί το κάνουν. Θα ήταν ευχαριστημένοι αν επισκέπτονταν άλλα μέρη, και κατηφορίζουν μ' έντρομο θράσος, πιστεύοντας πως μ' αυτά τα μούτρα θα μας κάνουν να νομίσουμε πως έχουν θάρρος. Αλλά δεν είναι έτσι.

(Μπαίνει ένας ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ.)

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Ετοιμαστείτε, στρατηγοί. Ο εχθρός πλησιάζει επιδεικνύοντας ανδρεία. Το ματωμένο τους λάβαρο είναι ψηλά, και είναι κάτι να γίνει αμέσως.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Οκτάβιε, οδήγησε τον στρατό σου αργά, στα αριστερά του πεδίου.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Στα δεξιά εγώ. Κράτα εσύ τα αριστερά.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Γιατί μου πας ενάντια αυτή την κρίσιμη στιγμή;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Δεν σου πάω ενάντια, όμως αυτό θα κάνω εγώ.

(Εμβατήριο.)

(Τύμπανα. Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΚΑΣΣΙΟΣ και ο στρατός τους· ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ, ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ, ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ και άλλοι.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έχουν σταθεί και θα 'θελαν να μιλήσουμε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Σταμάτα γρήγορα, Τιτίνιε. Πρέπει να βγούμε να μιλήσουμε.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Μάρκο Αντώνιε, να δώσουμε το σήμα της μάχης;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Όχι, Καίσαρα, εμείς θ' απαντήσουμε όταν επιτεθούν. Βγες μπροστά· οι στρατηγοί θέλουν να πουν δυο λόγια.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Μην κινηθείτε πριν δοθεί σήμα.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Λόγια πριν από τα χτυπήματα, έτσι, πατριώτες;

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Εμείς δεν προτιμάμε τα λόγια, όπως εσείς.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάλλιο λόγια καλά παρά κακά χτυπήματα, Οκτάβιε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Στα κακά σου χτυπήματα, Βρούτε, λες καλά λόγια.
Απόδειξη η τρύπα που έκανες στην καρδιά
του Καίσαρα, φωνάζοντας «Ζήτω! Χαίρε, Καίσαρα!»

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αντώνιε, τα χτυπήματά σου ακόμα δεν τα ξέρουμε,
όμως τα λόγια σου κλέβουν τις μέλισσες της Ύβλας και
τις αφήνουν χωρίς μέλι.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Και χωρίς κεντρί.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω ναι! και χωρίς φωνή, γιατί εσύ τους έκλεπες και
το βούισμά τους, Αντώνιε, και πολύ σοφά απειλείς
πριν κεντρίσεις.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Κακούργοι, δεν κάνατε το ίδιο όταν μπήγατε τα αισχρά
στιλέτα σας το 'να πάνω στ' άλλο στα πλευρά του

Καίσαρα; Δείχνατε τα δόντια σας σαν πίθηκοι, και κουνώντας τις ουρές σαν σκύλοι, και προσκυνώντας σαν δούλοι, φιλώντας του Καίσαρα τα πόδια· ενώ ο καταραμένος Κάσκας, σαν παλιόσκυλο, από πίσω χτυπούσε τον Καίσαρα στον λαιμό. Ω κόλακες!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Κόλακες! Τώρα, Βρούτε, ευχαρίστησε τον εαυτό σου. Αυτή η γλώσσα δεν θα πρόσβαλλε έτσι σήμερα, αν ο Κάσσιος κυβερνούσε.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Έλα, έλα, στην ουσία. Αν η συζήτηση μας κάνει να ιδρώνουμε, η έμπρακτη απόδειξή της θα μετατραπεί σε πιο κόκκινες στάλες. Κοίτα, τραβάω σπαθί ενάντια στους συνωμότες. Πότε πιστεύετε πως το σπαθί θα ξαναμπει στη θέση του; Ποτέ, μέχρι οι τριάντα τρεις λαβωματιές του Καίσαρα να δικαιωθούν ή μέχρι ένας άλλος Καίσαρας να γίνει σφαχτάρι στα σπαθιά των προδοτών.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Καίσαρα, εσύ δεν μπορείς να πεθάνεις από χέρια προδοτών, εκτός αν τους κουβαλάς μαζί σου.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Έτσι ελπίζω. Δεν γεννήθηκα για να πεθάνω από του Βρούτου το σπαθί.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω! κι αν ήσουν ο πιο ευγενής από τη γενιά σου, νεαρέ, δεν θα πέθαινες πιο τιμημένα.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ανόητο μαθητούδι, ανάξιο για τέτοια τιμή, παρέα
μ' έναν μασκαρά και έναν γλεντζέ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πάντα ο παλιός Κάσσιος!

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Έλα, Αντώνιε. Πάμε! Περιφρόνηση, προδοτές, σας
πετάμε στα μούτρα. Αν τολμάτε να πολεμήσετε σήμερα,
ελάτε κει στο πεδίο· αν όχι, όποτε έχετε το κουράγιο.

(Βγαίνουν ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ και ο στρατός τους.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Και τώρα, φύσα, αγέρα, φούσκωσε, κύμα, τράβα, πλοίο!
Η θύελλα ξέσπασε κι όλα είναι στην τύχη.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πού είσαι, Λουκίλιε! Στάσου, μια κουβέντα μαζί σου.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Κύριέ μου;

(Ο ΒΡΟΥΤΟΣ και ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ συνομιλούν ιδιαιτέρως.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Τι λες, στρατηγέ;

ΚΑΣΣΙΟΣ

Μεσσάλα, σήμερα έχω τα γενέθλιά μου, σαν σήμερα γεννήθηκα. Δώσ' μου το χέρι σου, Μεσσάλα. Να είσαι μάρτυρας: Παρά τη θέλησή μου, σαν τον Πομπήιο, αναγκάζομαι να βάλω πάνω σε μια μάχη όλες τις ελευθερίες μας. Ξέρεις πως είχα πιστέψει στον Επίκουρο και στη θεωρία του. Τώρα αλλάζω άποψη και πιστεύω εν μέρει σε πράγματα που προμηνύουν. Καθώς ερχόμασταν απ' τις Σάρδεις, στα μπροστινά μας λάβαρα δύο μεγάλοι αετοί έπεσαν και κούρνιασαν εκεί, περιδρομιάζοντας και παίρνοντας τροφή απ' τα χέρια των στρατιωτών μας, που μας συντρόφευσαν στους Φιλίππους. Σήμερα το πρωί πέταξαν και χάθηκαν, και στη θέση τους κοράκια, καρακάζες και κουρούνες πετούν πάνω απ' τα κεφάλια μας και μας κοιτάζουν κάτω λες κι είμαστε άρρωστοι. Οι σκιές τους μοιάζουν με την πιο μοιραία τέντα, κάτω από την οποία κείται ο στρατός μας, έτοιμος να παραδώσει το πνεύμα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Μην πιστεύεις σ' αυτά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τα πιστεύω μόνο εν μέρει, γιατί έχω ζωηρό πνεύμα κι είμαι αποφασισμένος ν' αντιμετωπίσω όλους τους κινδύνους με στέρεη θέληση.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έτσι, Λουκίλιε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Λοιπόν, γενναιότατέ μου Βρούτε, σήμερα οι θεοί ας φανούν φιλικοί απέναντί μας, για να μπορέσουμε,

ως εραστές της ειρήνης, να φτάσουμε μέχρι
τα γεράματα!

Όμως, εφόσον οι ανθρώπινες υποθέσεις παραμένουν
πάντα αβέβαιες, ας βάλουμε στον νου το χειρότερο που
μπορεί να συμβεί.

Αν χάσουμε αυτή τη μάχη, τότε αυτή είν' η τελευταία
φορά που μιλάμε μαζί. Τι είσαι αποφασισμένος
να κάνεις τότε;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ακριβώς όπως ορίζει η φιλοσοφία που μ' έκανε και
κατηγόρησα τον Κάτωνα για την αυτοκτονία του, δεν
ξέρω πώς, μα το βρίσκω δειλία και απέχθεια, από φόβο
για ό,τι μπορεί να γίνει, να κόψω τον χρόνο της ζωής,
οπλίζοντας τον εαυτό μου με υπομονή να υποφέρω
ό,τι προνόησαν κάποιες ανώτερες δυνάμεις που μας
κυβερνούν.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Επομένως, αν χάσουμε τη μάχη, θα αρκεστείς να σε
σέρνουν θριαμβευτικά στους δρόμους της Ρώμης;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, Κάσσιε, όχι. Μη σκεφτείς, ευγενική Ρωμαίε, πως
θα πάει ποτέ ο Βρούτος δεμένος στη Ρώμη. Έχει ένα
εξαιρετικό μυαλό. Όμως την ίδια ετούτη μέρα πρέπει
ν' αποτελειώσει το έργο που άρχισαν οι Ειδοί του
Μαρτίου. Και αν θα ξανασυναντηθούμε, δεν το ξέρω.
Γι' αυτό ας αποχαιρετιστούμε εδώ οριστικά. Για πάντα
και για πάντα, έχει γεια, Κάσσιε. Αν ξανασυναντηθούμε,
τότε θα χαμογελάσουμε· αν όχι, ε, τότε ο αποχαιρετισμός
μας καλώς έγινε.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Για πάντα και για πάντα, έχε γεια, Βρούτε!
Αν ξανασυναντηθούμε, θα χαμογελάσουμε, πράγματι·
αν όχι, είναι αλήθεια πως αυτός ο αποχωρισμός μας
καλώς έγινε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ε, τότε εμπρός. Ω! να μπορούσε να ξερε κανείς από
πριν το τέλος αυτής της μέρας! Μα ας αρκεστούμε στο
ότι
η μέρα θα τελειώσει, και τότε θα το ξέρουμε το τέλος
της. Εμπρός, ε! Πάμε!

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 2

Στο ίδιο μέρος. Το πεδίο της μάχης.
(Σάλαγος μάχης. Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ και ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Στ' άλογο, στ' άλογο, Μεσσάλα, στ' άλογο και δώσε αυτά
τα έγγραφα στις λεγεώνες στην άλλη πλευρά.

(Δυνατός σάλαγος μάχης.)

Να επιτεθούν αμέσως, γιατί βλέπω παγωμένο ύφος
στου Οκτάβιου το μέτωπο, κι αν τους πιέσουν ξαφνικά,
θα έχουν το πάνω χέρι.

Στ' άλογο, στ' άλογο, Μεσσάλα. Αφήστε τους να έρθουν
όλοι κάτω.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 3

Άλλο μέρος του πεδίου.

(Σάλαγος μάχης. Μπαίνουν ο ΚΑΣΣΙΟΣ κι ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Ω! κοίτα, Τιτίνιε, κοίτα, οι αχρείοι φεύγουν! Έγινα ο ίδιος για τους δικούς μου εχθρός. Αυτό μου το λάβαρο γύριζε πίσω· έσφαξα τον δειλό και το πήρα από εκείνον.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Ω Κάσσιε! Ο Βρούτος έδωσε το σύνθημα πολύ νωρίς και, έχοντας κάποια υπεροχή έναντι στον Οκτάβιο, βιάστηκε πολύ: οι στρατιώτες του έπεσαν στο πλιάτσικο, ενώ εμείς ήμαστε απ' τον Αντώνιο όλοι κυκλωμένοι.

(Μπαίνει ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ.)

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Φύγε μακριά, κύριέ μου, φύγε μακριά. Ο Μάρκος Αντώνιος είναι στις σκηνές σου, κύριέ μου. Φύγε, λοιπόν, γενναίε Κάσσιε, φύγε μακριά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Αυτός ο λόφος είναι αρκετά μακριά. Κοίτα, κοίτα, Τιτίνιε· οι σκηνές μου είναι αυτές όπου βλέπω τη φωτιά;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Ναι, κύριέ μου.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τιτίνιε, αν μ' αγαπάς, ανέβα στο άλογό μου και χώσ' του

τα σπιρούνια σου μέχρι να σε πάει πάνω σ' αυτά
τα στρατεύματα και να σε φέρει εδώ ξανά, για να είμαι
βέβαιος αν αυτά τα στρατεύματα είναι φιλικά ή εχθρικά.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Θα είμαι εδώ ξανά ώσπου να το σκεφτείς.

(Βγαίνει.)

ΚΑΣΣΙΟΣ

Φύγε, Πίνδαρε, πήγαινε ψηλότερα σ' αυτόν τον λόφο,
είχα πάντα αδύνατη όραση. Κοίτα τον Τιτίλιο, και πες
μου ό,τι παρατηρήσεις στο πεδίο της μάχης.

(Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ ανεβαίνει.)

Σαν σήμερα ανάσασα για πρώτη φορά. Ο χρόνος έκανε
τον κύκλο του, κι εκεί απ' όπου άρχισα, εκεί και θα
τελειώσω. Η ζωή μου ολοκλήρωσε τη διαδρομή της.
Ε, συ, φίλε, τι νέα;

ΠΙΝΔΑΡΟΣ *(Από πάνω.)*

Ω κύριέ μου!

ΚΑΣΣΙΟΣ

Τι νέα;

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Ο Τιτίλιος είναι περικυκλωμένος από ιππείς που
τρέχουν προς αυτόν σπιρουνίζοντας τα άλογά τους,
κι αυτός σπιρουνίζει το δικό του. Τώρα σχεδόν τον
έφτασαν. Τώρα, Τιτίλιε! Τώρα κάποιος αφιππεύουν.
Ω, αφιππεύει κι αυτός. Τον έπιασαν. *(Φωνές.)* Άκου!
φωνάζουν από χαρά.

ΚΑΣΣΙΟΣ

Έλα κάτω· μην κοιτάς πια. Ω, τι δειλός που είμαι,
να 'μαι ακόμα ζωντανός, να δω τον πιο καλό μου φίλο
να πιαστεί μπροστά στα μάτια μου!

(Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ κατεβαίνει.)

Έλα δω, φίλε μου! Στην Πάρθια σ' είχα πιάσει αιχμάλωτο
και τότε σ' όρκισα, στη ζωή σου που σου γλίτωσα, πως
ό,τι κι αν σου ζητούσα να κάνεις, θα το επιχειρούσες.
Έλα τώρα, κράτησε αυτόν τον όρκο σου. Τώρα θα είσαι
ελεύθερος και με αυτό το καλό σπαθί, που τρύπησε
του Καίσαρα τα σπλάχνα, χτύπα αυτό το στήθος.
Μη στέκεις να μου απαντήσεις. Εδώ, πιάσε τη λαβή
κι όταν το πρόσωπό μου σκεπαστεί, όπως τώρα, μπήξε
το σπαθί.
Καίσαρα, εκδικήθηκες, με το ίδιο το σπαθί που
σε σκότωσε.

(Πεθαίνει.)

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

Λοιπόν, είμαι ελεύθερος, κι όμως δεν θα ήθελα να είναι
έτσι, αν μπορούσα να επιλέξω. Ω Κάσσιε! Μακριά απ'
αυτή τη χώρα ο Πίνδαρος θα φύγει, όπου ποτέ Ρωμαίος
να μην ακούσει γι' αυτόν.

(Βγαίνει.)

(Μπαίνει ο ΤΙΤΙΝΙΟΣ με τον ΜΕΣΣΑΛΑ.)

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δεν είναι παρά μια αλλαγή, Τιτίνιε· γιατί ο Οκτάβιος
έπεσε από του γενναίου Βρούτου τη δύναμη, όπως του
Κάσσιου οι λεγεώνες από του Αντώνιου.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Αυτά τα νέα θα παρηγορήσουν τον Κάσσιο.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Πού τον άφησες;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Απελπισμένο, με τον Πίνδαρο τον δούλο του, σε αυτόν τον λόφο.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δεν είν' αυτός που κείται στο έδαφος;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Δεν κείται σαν ζωντανός. Ω καρδιά μου!

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Δεν είναι αυτός;

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Όχι, αυτός ήταν, Μεσσάλα, αλλά ο Κάσσιος δεν είναι πια. Ω βασιλεύων ήλιε, όπως με τις κόκκινες αχτίνες βυθίζεσαι στη νύχτα, έτσι στο κόκκινο αίμα του Κάσσιου η μέρα βασιλεύει. Ο ήλιος της Ρώμης έδυσε. Η μέρα μας χάθηκε· σύννεφα και ομίχλες και κίνδυνοι έρχονται· τα έργα μας τέλειωσαν. Η δυσπιστία για την επιτυχία μου έκανε αυτή την πράξη.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Η δυσπιστία για την επιτυχία έκανε αυτή την πράξη. Ω απαίσια πλάνη, της μελαγχολίας τέκνο! Γιατί δείχνεις στους ευκολόπιστους ανθρώπους πράγματα που δεν υπάρχουν; Ω πλάνη! γρήγορα συλλαμβάνεσαι, αλλά

ποτέ δεν φτάνεις σε μια ευτυχισμένη γέννα, αλλά σκοτώνεις τη μητέρα που σε δημιούργησε.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Ε, Πίνδαρε! Πού είσαι, Πίνδαρε;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Ψάξ' τον, Τιτίνιε, όσο εγώ πάω να βρω τον γενναίο Βρούτο, να καρφώσω αυτή την είδηση στ' αυτιά του. Μπορώ να λέω να του την καρφώσω γιατί κοφτερό ατσάλι και βέλη δηλητηριασμένα θα 'ναι τόσο ευπρόσδεκτα στ' αυτιά του Βρούτου όσο και τα μαντάτα για αυτό το θέαμα.

ΤΙΤΙΝΙΟΣ

Βιάσου, Μεσσάλα, και θα ψάξω για τον Πίνδαρο στο μεταξύ.

(Βγαίνει ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ.)

Γιατί μ' έστειλες μακριά, γενναίε Κάσσιε; Δεν συνάντησα εγώ τους φίλους σου; Και δεν μου έβαλαν στο μέτωπο αυτόν τον στέφανο της νίκης και δεν μου ζήτησαν να τον δώσω σ' εσένα; Δεν άκουσες τις φωνές τους; Αλίμονο, τα παρεξήγησες όλα.

Μα τώρα, δέξου αυτό το στεφάνι στο μέτωπό σου. Ο Βρούτος σου μου ζήτησε να σου το δώσω, κι εγώ εκτελώ το θέλημά του. Βρούτε, έλα αμέσως να δεις πώς τίμησα τον Γάιο Κάσσιο. Θεοί, συγχωρέστε με. Αυτό είναι χρέος ενός Ρωμαίου. Έλα, σπαθί του Κάσσιου, και βρες του Τιτίνιου την καρδιά.

(Σκοιώνεται.)

(Σάλαγος. Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ,
ο ΚΑΤΩΝΑΣ ο Νεότερος, ο ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ, ο ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ
και ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Πού, πού είναι, Μεσσάλα, το κορμί του;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Να, εκεί, και ο Τιτίνιος το θρηνεί.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Το πρόσωπο του Τιτίνιου κοιτάζει προς τα πάνω.

ΚΑΤΩΝΑΣ

Είναι σκοτωμένος.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ω Ιούλιε Καίσαρα, είσαι δυνατός ακόμα!

Το πνεύμα σου περπατάει και γυρίζει τα σπαθιά μας
στα ίδια μας τα σπλάχνα.

(Σιγανός σάλαγος.)

ΚΑΤΩΝΑΣ

Γενναίε Τιτίνιε! Κοίτα που στεφάνωσε τον νεκρό Κάσσιο!

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ζουν ακόμα δύο Ρωμαίοι σαν αυτούς; Τελευταίε απ'
όλους τους Ρωμαίους, στο καλό! Δεν γίνεται ποτέ η Ρώμη
να γεννήσει όμοιό σου. Φίλοι, χρωστάω περισσότερα
δάκρυα σ' αυτόν τον νεκρό απ' όσα θα με δείτε να του
πληρώνω. Θα βρω χρόνο, Κάσσιε, θα βρω χρόνο. Τώρα
στη Θάσο να στείλουμε το σώμα του. Η ταφή του να μη

γίνει στο στρατόπεδό μας. Ας μη μας αποκαρδιώσει.
Λουκίλιε, έλα· και, έλα, νεαρό μου Κάτωνα, πάμε στη
μάχη. Λάμπεο και Φλάβιε, βάλτε εμπρός τα στρατεύματά
μας. Είναι τρεις η ώρα· και, Ρωμαίοι, πριν νυχτώσει, θα
δοκιμάσουμε την τύχη μας με μια δεύτερη μάχη.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 4

Άλλο μέρος στο πεδίο.

(Σάλαγος μάχης. Μπαίνουν πολεμώντας στρατιώτες απ' τους δύο στρατούς· έπειτα ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΜΕΣΣΑΛΛΑΣ, ο ΚΑΤΩΝΑΣ ο Νεότερος, ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ και άλλοι.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εμπρός, πατριώτες, ε, κρατήστε ψηλά τα κεφάλια σας!

ΚΑΤΩΝΑΣ

Ποιος μπάσταρδος δεν το κάνει; Ποιος θα έρθει μαζί μου; Θα διακηρύξω τ' όνομά μου σε όλο το πεδίο. Είμαι ο γιος του Μάρκου Κάτωνα, ε! Εχθρός των τυράννων και πατριώτης. Είμαι ο γιος του Μάρκου Κάτωνα, ε!

(Ρίχνεται στον εχθρό.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κι εγώ είμαι ο Βρούτος, ο Μάρκος Βρούτος, εγώ· ο Βρούτος, ο πατριώτης· μάθετε πως είμαι ο Βρούτος!

(Βγαίνει καθώς ρίχνεται στον εχθρό. Ο ΚΑΤΩΝΑΣ νικιέται και πέφτει.)

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ω νέε και γενναίε Κάτωνα, έπεσες κάτω; Τώρα πέθανες τόσο παλικάρися όσο ο Τιτίνιος, και πρέπει να τιμηθείς, καθώς είσαι γιος του Κάτωνα.

Α΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Παραδώσου ή πέθανε.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Παραδίνομαι μόνο για να σκοτωθώ. Είναι τόσα για να με σκοτώσεις αμέσως.

(Προσφέρει χρήματα.)

Σκότωσε τον Βρούτο, και τιμήσου απ' τον θάνατό του.

Α΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Δεν πρέπει. Ένας ευγενής αιχμάλωτος!

Β΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Τόπο, ε! Πείτε στον Αντώνιο πως πιάστηκε ο Βρούτος.

Α΄ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Θα πω εγώ τα νέα. Έρχεται ο στρατηγός.

(Μπαίνει ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ.)

Πιάσαμε τον Βρούτο, πιάσαμε τον Βρούτο, κύριέ μου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Πού είναι;

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Ασφαλής, Αντώνιε. Ο Βρούτος είναι αρκετά ασφαλής. Σε βεβαιώνω πως κανένας εχθρός δεν θα πιάσει ζωντανό τον ευγενή Βρούτο. Οι θεοί θα τον προστατέψουν από τέτοια ντροπή! Όταν τον βρείτε, ζωντανό ή νεκρό, θα τον βρείτε όπως τον Βρούτο, ίδιο.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αυτός δεν είναι ο Βρούτος, φίλε, αλλά σε βεβαιώνω
όχι λιγότερης αξίας. Να κρατήσετε αυτόν τον άνθρωπο
ασφαλή, δείξτε του κάθε καλοσύνη. Προτιμώ τέτοιους
ανθρώπους να τους έχω φίλους και όχι εχθρούς. Εμπρός,
βρείτε πού είναι ο Βρούτος, ζωντανός ή νεκρός· και
φέρτε μας αναφορά για το τι έγινε στον Οκτάβιου
τη σκηνή.

(Βγαίνουν.)

ΣΚΗΝΗ 5

Άλλο μέρος του πεδίου.

(Μπαίνουν ο ΒΡΟΥΤΟΣ, ο ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ, ο ΚΛΕΙΤΟΣ,
ο ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ και ο ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ.)

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ελάτε, φτωχά απομεινάρια φίλων, να ξεκουραστούμε
σ' αυτόν τον βράχο.

ΚΛΕΙΤΟΣ

Ο Στατίλιος άναψε τη δάδα· όμως, κύριέ μου, δεν γύρισε
πίσω. Ή τον έπιασαν ή τον σκότωσαν.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Κάθισε, Κλείτο. Σκοτωμός είναι η λέξη· είναι η πράξη
της μόδας. Άκουσέ με, Κλείτο.

(Του ψιθυρίζει.)

ΚΛΕΙΤΟΣ

Τι, εγώ, κύριέ μου; Όχι, όχι, για τον κόσμο όλο.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Ησυχία τότε, όχι άλλα λόγια.

ΚΛΕΙΤΟΣ

Καλύτερα να σκοτωθώ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Άκουσε, Δαρδάνιε.

(Του ψιθυρίζει.)

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Εγώ να κάνω τέτοιο πράγμα!

ΚΛΕΙΤΟΣ

Ω Δαρδάνιε!

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Ω Κλείτο!

ΚΛΕΙΤΟΣ

Τι άσχημο ζήτησε από εσένα να κάνεις ο Βρούτος;

ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ

Να τον σκοτώσω, Κλείτο. Κοίτα, συλλογίζεται.

ΚΛΕΙΤΟΣ

Τώρα το ευγενικό αυτό δοχείο είναι γεμάτο θλίψη, που τρέχει ακόμη κι απ' τα μάτια του.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έλα εδώ, καλέ μου Βολούμνιε, να σου πω μια κουβέντα.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Τι λες, κύριέ μου;

ΒΡΟΥΤΟΣ

Να, αυτό, Βολούμνιε: Το φάντασμα του Καίσαρα μου φανερώθηκε δυο φορές νύχτα· στις Σάρδεις μία και χτες τη νύχτα εδώ, στο πεδίο των Φιλίππων. Ξέρω πως ήρθε η ώρα μου.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Όχι δα, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Όχι, είμαι βέβαιος, Βολούμνιε. Βλέπεις πώς πάει, Βολούμνιε, ο κόσμος· οι εχθροί μας μας χτύπησαν ως τον λάκκο.

(Σιγανός σάλαγος.)

Είναι καλύτερα να πηδήξουμε μέσα από μόνοι μας παρά να καθυστερούμε μέχρι να μας σπρώξουν. Καλέ μου Βολούμνιε, ξέρεις πως οι δυο μας πηγαίναμε στο σχολείο μαζί. Στην αγάπη εκείνη την παλιά μας, παρακαλώ, κράτησε το σπαθί μου απ' τη λαβή, ενώ εγώ θα πέσω πάνω του.

ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ

Αυτό δεν είναι υπηρεσία για φίλο, κύριέ μου.

(Συνεχίζεται ο σάλαγος.)

ΚΛΕΙΤΟΣ

Φύγε, φύγε, κύριέ μου! Μην καθυστερείς εδώ.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έχε γεια· κι εσύ· κι εσύ, Βολούμνιε. Στράτωνα, κοιμόσουν όλη αυτή την ώρα· έχε γεια κι εσύ, Στράτωνα. Πατριώτες, η καρδιά μου χαίρεται που σ' όλη τη ζωή μου ως τώρα δεν βρήκα παρά άντρες που ήταν πιστοί σε μένα. Θα κερδίσω δόξα από αυτή τη χαμένη μέρα περισσότερη απ' όση θα κερδίσουν ο Οκτάβιος κι ο Μάρκος Αντώνιος απ' την πρόστυχη αυτή νίκη τους. Σ' όλους σας λέω να πάτε στο καλό· γιατί του Βρούτου η γλώσσα έχει σχεδόν τελειώσει της ζωής του την ιστορία. Η νύχτα κρέμεται πάνω στα μάτια μου·

τα κόκαλά μου θα ξεκουραστούν, που κουράστηκαν για να φτάσουν ως αυτή την ώρα.

(Σάλαγος και κραυγές από μέσα: «Φύγε, φύγε, φύγε!»)

Φύγετε, φύγετε, φύγετε!

ΚΛΕΙΤΟΣ

Φύγε, κύριέ μου, φύγε.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Εμπρός! Θα ακολουθήσω.

(Βγαίνουν ο ΚΛΕΙΤΟΣ, ο ΔΑΡΔΑΝΙΟΣ και ο ΒΟΛΟΥΜΝΙΟΣ.)

Σε παρακαλώ, Στράτωνα, μείνε με τον κύριό σου. Εσύ είσαι άνθρωπος με υπόληψη· η ζωή σου είχε μια χροιά τιμής· γι' αυτό κράτα το σπαθί μου και γύρνα από την άλλη το πρόσωπό σου, ενώ εγώ θα πέσω πάνω του.

Θα το κάνεις, Στράτωνα;

ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ

Δώσε μου πρώτα το χέρι σου. Έχε γεια, κύριέ μου.

ΒΡΟΥΤΟΣ

Έχε γεια, καλέ μου Στράτωνα. Καίσαρα, τώρα μείνε ήσυχος. Δεν σε σκότωσα εσένα με τόσο μεγάλη προθυμία.

(Πέφτει πάνω στο σπαθί του και πεθαίνει.)

(Σάλαγος. Υποχώρηση. Μπαίνουν ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ, ο ΜΕΣΣΑΛΑΣ, ο ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ και ο στρατός.)

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Τι άνθρωπος είναι αυτός;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Του στρατηγού μου άνθρωπος. Στράτωνα, πού είναι ο κύριός σου;

ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ

Ελεύθερος απ' τη σκλαβιά στην οποία βρίσκεσαι εσύ, Μεσσάλα. Οι νικητές δεν μπορούν παρά μόνο να τον κάψουν, γιατί ο Βρούτος μόνο νίκησε τον εαυτό του, κι άλλος κανείς δεν είχε την τιμή να τον σκοτώσει.

ΛΟΥΚΙΛΙΟΣ

Έτσι έπρεπε στον Βρούτο. Σου χρωστάω χάρη, Βρούτε, που δικαίωσες τον Λουκίλιο.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Όλους όσους υπηρέτησαν τον Βρούτο, θα τους κρατήσω. Φίλε, θέλεις να περάσεις τη ζωή σου μαζί μου;

ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ

Ναι, αν ο Μεσσάλας με συστήσει σε σένα.

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Κάν' το, καλέ μου Μεσσάλα.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Πώς πέθανε ο στρατηγός μου, Στράτωνα;

ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ

Κράτησα το σπαθί και ρίχτηκε πάνω του.

ΜΕΣΣΑΛΑΣ

Οκτάβιε, τότε πάρ' τον στην ακολουθία σου, αφού πρόσφερε την τελευταία υπηρεσία στον αρχηγό μου.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Αυτός ήταν ο πιο ευγενής Ρωμαίος απ' όλους τους. Όλοι οι συνωμότες, εκτός από αυτόν, έκαναν ό,τι έκαναν από φθόνο για τον μεγάλο Καίσαρα· μόνο αυτός, από μια τίμια γενική ιδέα και για το κοινό καλό, έγινε ένας απ' αυτούς. Η ζωή του ήταν όμορφη, και τα στοιχεία έτσι ταιριασμένα μέσα του, που θα μπορούσε η Φύση να σταθεί και να πει σε όλο τον κόσμο: «Αυτός ήταν άντρας!»

ΟΚΤΑΒΙΟΣ

Όπως αρμόζει στην αρετή του ας του φερθούμε, με όλο το σέβας και τις νεκρικές τιμές.
 Στη σκηνή μου ας μείνει απόψε το κορμί του, σαν στρατιώτη με τιμητική φρουρά.
 Προσκαλέστε το στράτευμα ν' αναπαυτεί κι εμείς ας απομακρυνθούμε να χαρούμε τις δόξες αυτής της ευτυχισμένης μέρας.

(Βγαίνουν.)

Για τον συγγραφέα

Ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare), Άγγλος ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και ηθοποιός, γεννήθηκε στο Στράτφορντ-απόν-΄Ειβον το 1564. Θεωρείται ο κορυφαίος δραματουργός των νεότερων χρόνων. Ο πατέρας του, Τζον Σαίξπηρ, ήταν έμπορος και δημοτικός σύμβουλος, ενώ η μητέρα του, Μαίρη Άρντεν, καταγόταν από πλούσια οικογένεια της περιοχής. Λίγα πράγματα γνωρίζουμε για την παιδική ζωή του Σαίξπηρ.

Το 1585 εγκαταστάθηκε στο Λονδίνο, όπου ξεκίνησε καριέρα ηθοποιού, ενώ άρχισε να γράφει τα πρώτα του θεατρικά έργα. Το 1594 έγινε μέλος του σημαντικότερου θιάσου του Λονδίνου, «Lord Chamberlain's Men» –αργότερα μετονομάστηκε σε «King's Men»–, που είχε δικό του θέατρο, το «The Globe». Ο Σαίξπηρ έγραφε έργα για τον θίασο και έγινε πασίγνωστος, ενώ απέκτησε πολλά χρήματα. Έγραψε δεκάδες θεατρικά έργα, ανάμεσά τους τις τραγωδίες *Άμλετ*, *Μάκθεβ*, *Βασιλιάς Λιρ*, *Ιούλιος Καίσαρας*, *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*, *Ρωμαίος και Ιουλιέτα*, *Οθέλλος*, τα ιστορικά δράματα *Ριχάρδος Γ΄*, *Ερρίκος Στ΄*, τις κωμωδίες *Έμπορος της Βενετίας*, το *Ημέρωμα της στρίγγλας*, *Όνειρο Θερινής Νυκτός* κ.ά. Έγραψε επίσης σονέτα και ποιήματα. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου και ερμηνεύονται περισσότερο συχνά από τα έργα οποιουδήποτε άλλου θεατρικού συγγραφέα.

Το 1613 επέστρεψε οριστικά στο Στράτφορντ, όπου έζησε μέχρι τον θάνατό του, στις 23 Απριλίου 1616.

Πορτρέτο του Ουίλιαμ Σαίξπηρ που αποδίδεται στον Άγγλο ζωγράφο John Taylor (1585-1651).

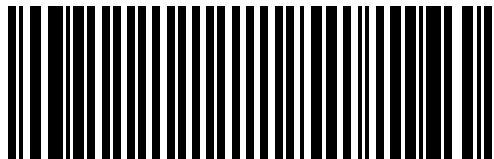
Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία.

Το παρόν βιβλίο σύμφωνα με τις Υπουργικές Αποφάσεις 142611/ΓΔ4 – 28/11/2024 και 145275/ΓΔ4 – 04/12/2024 θα διανεμηθεί δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία της χώρας.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, άνευ γραπτής άδειας σύμφωνα με τη νομοθεσία περί προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων.

Κωδικός Βιβλίου: 0-22-0291
ISBN 978-960-06-6505-5

(01) 000000 0 22 0291 4